

KORANTA YA MMUSO
RIPHABOLIKI YA AFRIKA BORWA

Nom. ya 9654 Koranta ya Melawana
Vol. 559 Pretoria, 6 Pherekong 2012 Nom. ya 34910

Ha ho ka ba le ho se dumellane kgatisong e fetoletsweng, kgatiso e amohetsweng semolao ya Senyesemane e tla sebetsa.

MOHALA WA THUSO WA AIDS: 0800-0123-22

Thibelo ke setlhare

TSEBISO YA BOHLOKWA

Tshebeletso ya Mmuso ya Kgatiso (GPW) e ke ke ya jara boikarabello bakeng sa ditokomane tse rometsweng ka fekse mme di sa amohelwa ka lebaka la diphoso tsa motjhini wa fekse kapa difekse tse amohetsweng tse sa hlakang kapa tse sa fellang. Ka kopo lemoha hore setlankana sa "OK" se tswang motjhining wa fekse se ke ke sa amohelwa jwalo ka bopaki ba hore ditokomane di fihlile hoGPW. E tla ba boikarabello ba moromelli ho letsa le ho netefatsa hore ditokomane di amohetswe ka tsela e nepahetseng.

Ho feta moo Tshebeletso ya Mmuso ya Kgatiso e ke ke ya jara boikarabello bakeng sa ditlhakolo le diphetolo tse sa etswang ditokomaneng tsa pele tse fumanweng ho tswa ho basebeletsuwa.

DIKAHARE

Nom.	Nom. ya Leqephe.	Nom. ya Koranta.
------	------------------	------------------

DITSEBISO TSA MMUSO

Temo, Meru le Dihlapi, Lefapha la

Tsebisiso ya Mmuso

R.1	Molao wa Maemo a Dihlahiswa tsa (119/1990): Melawana e amanang le ho kalwa, ho pakwa le ho tshwawa ha diapolekose tse reretsweng ho rekiswa Riphaboliking ya Afrika Borwa.	4	34910
-----	---	---	-------

Mosebetsi, Lefapha la

Ditsebisiso tsa Mmuso

R.2	Molao wa Dikamano Mosebetsing, 1995: Lekgotla la Dingangisano bakeng saTlhokomelo ya moriri, Sefahleho le Letlalo/Botle le Tlhokomelo ya Letlalo: Ntjhafatso yanako ya tshebetso ya Tumellano ya Sehlooho ya Kopanelo	17	34910
R.3	do.: Tlhakolo ya Ditsebisiso tsa Mmuso: Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa ya Mebileng le Ditlhophiso:Tumellano ya Sehlooho ya Kopanelo	18	34910
R.4	do.: Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa ya Mebileng le Ditlhophiso:Kekeletso ho bao e seng karolo ya Tumellano ya Sehlooho ya Kopanelo	19	34910
R.5	do.: Lekgotla la Naha la Dingangisano la Mokgatlo wa Naha wa Masela: Kekeletso ho bao e seng karolo ya Tumellano ya Sehlooho ya Kopanelo ya Tokiso	105	34910

Nom.R3

6 Pherekgong 2012

MOLAO WA DIKAMANO MOSEBETSING, 1995

TLHAKOLO YA DITSEBISO TSA MMUSO

**LEKGOTLA LA NAHA LA DINGANGISANO LA INDASTERI YA THEPA YA MEBILENG
LE DITLHOPHISO:TUMELLANO YA SEHLOOHO YA KOPANELO**

NNA, MILDRED NELISIWE OLIPHANT, Letona la tsa Mesebetsi, mona, ho latela karolo ya 32(7) ya Molao wa Dikamano Mesetsing, 1995, ke hlakola Tsebiso ya Mmuso ya Nom.R432 le R433 tsala 18 Hlakola 2011, ho tloha ka la 16 Pherekgong 2012.

**MN OLIPHANT
LETONA LA MESEBETSI**

Nom.A4**6 Pherekgong 2012****MOLAO WA DIKAMANO MOSEBETSING, 1995****LEKGOTLA LA NAHA LA DINGANGISANO LA INDASTERI YA THEPA YA MEBILENG LE DITLHOPHISO:
KEKELETSO HO BAO E SENG KAROLO YA TUMELLANO YA SEHLOOHO YA KOPANELO YA TOKISO**

NNA, MILDRED NELISIWE OLIPHANT, Letona la tsa Mesebetsi, mona ho latela karolo ya 32(2) ya Molao wa Dikamano Mesetsing, 1995, ke phatlalatsa hore tumellano ya kopanelo e hlahang Sekejuleng se mona, se phethetsweng Lekgotleng la Naha la Dingangisano bakeng sa Indasteri ya Thepa ya Mebileng le Ditlhophiso mme e tlama ho latela karolo ya 31 ya Molao wa Dikamano Mesebetsing, 1995, ho mahlakore a phethetseng tumellano, e tla tlama basebetsi ba bang le bahiri indastering eo, ho tloha ka la 16 Pherekgong 2012 le bakeng sa nako e felang ka la 28 Hlakola 2013.

**MN OLIPHANT
LETONA LA MESEBETSI**

MORALO

**LEKGOTLA LA NAHA LA DINGANGISANO LA INDASTERI YA THEPA YA MEBILENG LE
DITLHOPHISO (NBCRFLI)**

ho latela lipehelo tsa Molao wa Dikamano Mesebetsing, 1995, o entsweng le ho kenelwa ke
le pakeng tsa -

ROAD FREIGHT EMPLOYERS' ASSOCIATION (RFEA)

(oo Tumellanong ena o bitswang "bahiri" kapa "mokgatlo wa bahiri")

le

MOTOR TRANSPORT WORKERS' UNION (MTWU)

PROFESSIONAL TRANSPORT AND ALLIED WORKERS' UNION OF SOUTH AFRICA (PTAWU)

SOUTH AFRICAN TRANSPORT AND ALLIED WORKERS' UNION (SATAWU)

TRANSPORT AND ALLIED WORKERS' UNION (TAWU)

(bao Tumellanong ena ba bitswang "bahiruwa" kapa "mekgatlo wa kgwebo")

e leng mahlakore ho Lekgotla La Naha la Dingangisano La Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Le
Ditlhophiso.

**Lekgotla La Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 2

INDEKSE

KAROLO YA 1: TSHEBETSO LE NAKO YA TUMELLANO

1. TSHEBETSO YA TUMELLANO
2. NAKO YA TUMELLANO

KAROLO YA 2: DIHORA TSA MOSEBETSI

3. DIHORA TSE TLWAELEHILENG TSA MOSEBETSI
4. NAKO YA DISHIFTI
5. DIKGEFU TSA DIJO LE PHOMOLO
6. NAKO YA MEHLA YA PHOMOLO
7. DITSHEBELETSO TSA TSHOHANYETSO
8. BEKE E PATAHANTSWENG YA TSHEBETSO
9. HO ETSA PALOHARE YA DIHORA TSA TSHEBETSO
10. PEHO YA MOEDI HO NAKO E EKEDITSWENG YA TSHEBETSO
11. MOSEBETSI WA NAKO E EKEDITSWENG YA TSHEBETSO
12. NAKO YA PHOMOLO SEBAKENG SA TEFO YA NAKO E EKEDITSWENG YA TSHEBETSO
13. PALO YA NAKO E EKEDITSWENG YA TSHEBETSO
14. MOSEBETSI WA SONTAHA
15. MOSEBETSI KA MATSATSI A PHOMOLO A SETJHABA
16. MOSEBETSI WA BOSIU
17. MOEDI O AKARETSANG WA DIHORA TSA MOSEBETSI

KAROLO YA 3: LEFI

18. LEFI YA SELEMO
19. LETSETE LA BOKUDI LE BOSIKO
20. TLHOLEHO YA HO SEBETSA KA LEBAKA LA KOTSI KAPA LEFU LA MOSEBETSING
21. LEFI YA DITHUTO
22. LEFI YA BOIKARABELLO BA LELAPA
23. LEFI YA BOTSWETSE

KAROLO YA 4: MATSETE A DITSIANE

24. NTSHETSOPELE YA MATSETE A DITSIANE
25. DIPEHELO TSE AKARETSANG HO DITEFO TSA MATSETE A DITSIANE LE DITSEKO TSA MATSETE A DITSIANE
26. DIPEHELO TSE AKARETSANG HO TSAMAISO YA MATSETE A DITSIANE
27. PHETHELO YA MATSETE A DITSIANE
28. DIPEHELO TSA TSAMAISO HO DITEFO TSE TSWANG HO LETSETE LA MOKGOLO WA LEFI LE LETSETE LA MOKGOLO WA BONASE WA NAKO YA PHOMOLO
29. LETSETE LA MOKGOLO WA LEFI
30. LETSETE LA MOKGOLO WA BONASE WA NAKO YA PHOMOLO

KAROLO YA 5: MOPUTSO

31. TEFO YA MOPUTSO BAKENG SA BAHIRUWA NTLA LA BAHIRUWA BA PHOMOTSO
32. DITAELO LE DIPHOKOTSO TSE THIBETSWENG
33. MEKGOLO
34. MEKGOLO E FAPAKENG
35. MOSEBETSI WA KGOHALETSO
36. TEFO YA PHEDISO
37. DIPHOKOTSO TSA TAHLEHO KAPA TSHENYEHELO
38. DIPHOKOTSO TSA DIKOLOTO HO BATHO BA BORARO
39. DIPHOKOTSO TSE DING

KAROLO YA 6: PHEDISO YA KHIRO

40. TSEBISO LE TEFO SEBAKENG SA TSEBISO
41. DITOKOMANE TSE LOKELANG HO FUWA MOHIRUWA HA MOSEBETSI O FELA
42. TEFO YA PHEDISO
43. TEFO BAKENG SA LEFI E BOKELLETSWENG E SA NKUWANG
44. MOKGWATSHIBETSO WA HO FOKOTSWA MOSEBETSING

**Lekgotla La Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 3

KAROLO YA 7: DITSHWANELO TSA MOHIRI

45. NGODISO YA LE DINTLHA TSE FANWANG KE BAHIRI
46. BAHIRUWA BA LOKELA HO BA LE DITOKOMANE TSE LATELANG
47. DIYUNIFOMO LE DIAPARO TSA TSHIRELETSO
48. HO E TSA SUBKONTRAKA
49. MOEMEDI WA BAHIRUWA LEKGOTLENG
50. MANANE
51. BUKA YA NGODISO YA LETSATSI LE LETSATSI
52. PONTSHO YA TUMELLANO LE DITSEBISO
53. DIPUSETSO TSA KGWEDI LE KGWEDI

KAROLO YA 8: DINGANGISANO TSA KOPANELO

54. DINGODISO TSA MEKGATLO YA BASEBETSI
55. DINGODISO TSA MEKGATLO YA BAHIRI
56. SEHLOPHA SA NGANGISANO
57. MAEMO A NGANGISANO

KAROLO YA 9: KHIRO E THIBETSWENG

58. KHIRO E THIBETSWENG

KAROLO YA 10: DIPEHELO TSE SEBETSANG HO MEKGAPHELO E ITSENG YA KHIRO

59. BAKGANNI
60. BAKGANNI BA HAZCHEM
61. BAHIRUWA BA NAKWANA
62. BAHIRUWA BA PHOMOTSO
63. BAHIRUWA BA SEHLA
64. NAKO E KGUTSHWANE LEKALENG LA TSAMAISO YA FENESHARA
65. DIPEHELO TSE SEBETSANG HO LEKALA LA CIT
66. BAHIRUWA BA DITSHEBELETSO TSA NAKWANA TSA KHIRO
67. BAHIRUWA BA NAKWANA BA DITSHEBELETSO TSA NAKWANA TSA KHIRO

KAROLO YA 11: TSAMAISO YA TUMELLANO

68. TSAMAISO YA TUMELLANO
69. DITSHENYHELO TSA LEKGOTLA
70. DITJHEKE TSE SA LEFUWANG
71. HO KENGWA TSEBETSONG HA TUMELLANO
72. PHAELLO
73. DIAKGENTE TSA LEKGOTLA
74. DIPEHELLOTHOKO TSA LEKGOTLA
75. THAROLLO YA DITSEKA

MORALO WA 1: BOPHARA BA JEOKRAFI BA TUMELLANO YA SEHLOOHO

MORALO WA 2: DITLHALOSO

MORALO WA 3: PUSELETSO YA KGWEDI LE KGWEDI

MORALO WA 4: LETSETE LA BOPHELO BO BOTLE

MORALO WA 5: MOPUTSO LE DITSIANE TSE DING TSA TJHELETE

MORALO WA 6: DIFOROMO TSE LAETSWENG

DIFOROMO TSE LAETSWENG

1.	SEHOKELO SA A1	-	POLELO YA NGODISO LE LEKGOTLA
2.	SEHOKELO SA A2	-	SETIFIKEITI SA NGODISO
3.	SEHOKELO SA A3	-	SETIFIKEITI SA TSEBETSO
4.	SEHOKELO SA A4	-	PUSELETSO YA KGWEDI LE KGWEDI YA DITEFO LE MATSETE HO LEKGOTLA
5.	SEHOKELO SA A5	-	VAOTJHARA YA TSHWANELEHO YA SHIFTE YA PRO-RATA
6.	SEHOKELO SA A6	-	VAOTJHARA YA TEFO YA SELEMO
7.	SEHOKELO SA A7	-	TSEBISO YA PHEDISO YA KHIRO
8.	SEHOKELO SA A8	-	DIKOPO TSA LEFI YA BOKUDI

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 4

KAROLO YA 1: TSHEBETSO LE NAKO YA TUMELLANO

1. Tshebetso ya Tumellano

- (1) Tumellano ena e sebetsa Indastering ya Thepa ya Mebileng le Ditlhophiso Riphaboliking ya Afrika Borwa
- (2) Ho ya polelwana ya(3), Tumellano ena e tlama:
 - (a) bahiruwa bohle bao mekgolo ya bona ya bonyane e laetsweng ho Moralo wa 5 sa Tumellano ena mme bao e leng ditho tsa mekga ya mekgatlo ya basebetsi ho Tumellano ena
 - (b) bahiri bohle ba bahiruwa bao mekgolo ya bona ya bonyane e laetsweng ho Moralo wa 5 wa Tumellano ena mme bao e leng ditho tsa mekgatlo wa bahiri oo e leng karolo ho Tumellano ena;
 - (c) mekgahlelo e ya bahiruwa, bao mekgolo ya bona ya bonyane e sa laelwang empa ba tshwaneleha bakeng sa dinyollo tse pharaletseng ho latela Moralo wa 5. Ditefo tsa mekgatlo ya basebetsi e laetsweng ho polelo ya 54 le ditshenyehelo tsa Lekgotla tse laetsweng ho polelo ya 69 di tla sebetsa ho bahiruwa bao ho buuwang ka bona polelwaneng sena; mme
 - (d) Bahiruwa bao mekgolo ya bona ya bonyane e sa laelwang mme ba sa tshwanelehe bakeng sa dinyollo tse phareletseng ho latela Moralo wa 5 ho fihlela moo ditefo tsa mekgatlo ya basebetsi e laetsweng ho polelo ya 54 e amehang.
- (3) Ho latela polelo (4), Tumellano ena e sebetsa ho beng ba-bakganni, le ho bahiruwa ba beng ba-bakganni.
- (4) Monga koloi eo e leng mokganni wa yona –
 - (a) eo e leng mohiri o lokela ho latela dihora tse tshwanang tsa mosebetsi le meedi ho dihora tsa mosebetsi tse laetsweng Tumellanong ena bakeng sa bahiruwa;
 - (b) ya nang le koloi e le nngwe feela mme e le mokganni wa nako yohle wa koloi eo o hloka ho latela ditlhoko tsa polelwana ya (a) sa polelo ena le polelo ya 45 feela.
- (5) Karolo ya 10 ya Tumellano ena e hlalosa dipehelo tse sebetsang ho mekgahlelo e itseng ya bahiruwa. E –
 - (a) hlalosa mekgahlelo ya bahiruwa bao ho bona dipehelo tse itseng tsa Tumellano ena di sebetsang;
 - (b) fana ka dipehelo tse sebetsang ho mekgahlelo e itseng ya bahiruwa kahodimo ha Tumellano ena;
 - (c) e fetola hlalosa dipehelo tse itseng tsa Tumellano ena bakeng sa mabaka a mekgahlelo e itseng ya bahiruwa.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 5

- (6) Keketso ya Tumellano ena ho bao e seng karolo ho latela Karolo ya 32 ya Molao e ke ke ya kenyelletsa dlipheho tsa polelo ya 73(1) sa Tumellano ena.

2. Nako ya Tumellano

- (1) Tumellano ena e tlama bahiri le bahiruwa ba boletsweng ho Polelo ya 1(2) hang ha e ekeditswe ke Letona la Mosebetsi ho latela Karolo ya 32 ya Molao ho tloha ka letsatsi le kgethilweng ke Letona
- (2) Tumellano ena e tla dula e sebetsa hofihlela la 28 Hlakola 2013.

KAROLO YA 2: DIHORA TSA MOSEBETSI

3. Dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi:

- (1) Dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi tsa mohiruwa di ka se fete 45 ka beke efe kapa efe.
- (2) Ho latela polelwana ya (1), dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi ka letsatsi di ka se fete –
- (a) dihora tse robong bakeng sa bahiruwa ba sebetsang beke ya matsatsi a mahlano;
- (b) dihora tse robedi bakeng sa bahiruwa ba sebetsang beke ya matsatsi a tshelletseng, hafeela dihora tse tlwaelehileng tsa mohiruwa tsa mosebetsi di sa tlo feta dihora tse hlano ka Moqebelo.
- (3) Dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi ha di kenyelletse dinako tsa dijo tse fanweng ho latela polelo ya 5.

4. Matsatsi a Mosebetsi

- (1) Dinako tse tlwaelehileng tsa nako ya mosebetsi di tla bewa le ho laola ke bahiri ka bo mong.
- (2) Mohiri a ka fetola nako ya ho qala nako ya letsatsi le tlwaelehileng la tshebetso –
- (a) le kenyeletsang bahiruwa ba sehlopha seo e seng sa koloi ba bileng tlasa khiro ya mohiri nakong e tshwanang ya letsatsi la mosebetsi bakeng sa dibeke tse 26 kapa ho feta, haeba mohiri a tsebisitse le ho buisana le bahiruwa, kapa moemedi wa bona wa mokgatlo wa basebetsi, ka phetoho eo bonyane matsatsi a supileng pele; le
- (b) bakeng sa bahiruwa ba bang bohle, haeba mohiri a file bahiruwa ba amehang tsebisiso ya molomo ya pele ho nako ya phetoho eo ya bonyane dihora tse 12.
- (3) Mohiri a ka fetola letsatsi la qalo la beke ya tshebetso le nako ya mohiruwa ka ho fa mohiruwa eo tsebisiso e ngotsweng ya bonyane dihora tse 72 ka phetoho eo.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 6

- (4) Ho latela dinako tsa dijo tse boletsweng polelong sa 5, dihora tsohle tse sebeditsweng ke bahiruwa ntle le bahiruwa ba nakwana ba tshebeletso ya nakwana ya khiro, ka letsatsi lefe kapa lefe di lokela ho latellana mme di lokela ho nkwa jwalo ka letsatsi le phethetsweng le le leng (1) la tshebetso.

5. Dikgefu tsa dijo le phomolo

- (1) Ho latela diratswana tsa (2) le (3), mohiri o tlameha ho fa mohiruwa ya sebetsang a sa eme bakeng sa ho feta dihora tse hlano, kgefu ya dijo e seng ka tlase ho hora. Bakeng sa mabaka a polelwana sena, mosebetsi o tswelapele ntle le ha o sitiswa ke kgefu ya bonyane metsotso e 60..
- (2) Nako ya dihora tse hlano eo ho buuwang ka yona ho polelwana ya)1) e ka eketswa empa e seke ya feta dihora tse supileng bakeng sa ho laesha kapa ho laesholla koloi.
- (3) Kgefu ya dijo e ka fokotswa ka tumellano e ngotsweng pakeng tsa mohiri le mohiruwa hore e seke ya ba ka tlase ho –
- (a) halofo ya hora, kapa
- (b) metsotso e 15, sebakeng sa kgefu ya bobedi ya dijo ka letsatsi lefe kapa lefe.
- (4) Mohiruwa a ka se hlokwe kapa ho dumellwa ho etsa mosebetsi ofe kapa ofe nakong ya kgefu ya dijo.
- (5) Kgefu ya dijo ha se karolo ya dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi kapa nako e ekeditsweng ya tshebetso, ntle le ha –
- (a) kgefu ya dijo e fetile hora e le nngwe le kotara ya hora e leng moo nako yohle e fetileng hora e le nngwe le kotara e nkuwang e le nako e sebeditsweng;
- (b) ka lebaka la nako e ekeditsweng ya tshebetso e sebeditsweng, kgefu ya dijo ke kgefu ya bobedi ya dijo ya letsatsi.
- (6) Mohiri o lokela ho dumella mohiruwa kgefu ya phomolo ya bonyane metsotso e leshome haufi kamoo ho kgonehang ho bohareng ba nako ya pele ya mosebetsi letsatsi ka leng. Mohiruwa a ka se hlokwe kapa ho dumellwa ho etsa mosebetsi ofe kapa ofe nakong ya kgefu ya phomolo. Kgefu e nkwa e le karolo ya dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi tsa mohiruwa.
- (7) Dipehelo tsa poleloena ha di sebetse ho bahlokomedi ba tshireletso. Leha ho le jwalo, kgefu efe kapa efe ya dijo e fuwang mohlakomedi wa tshireletso e nkwa e le karolo ya dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi tsa mohlakomedi.
- (8) Polelwana (6) ha se sebetse ho mokganni kapa ho mohiruwa ya tsamayang le kapa ya thusang mokganni koloing ha koloi e se setsheng sa mohiri.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 7

6. Nako ya letsatsi le letsatsi ya phomolo

- (1) Mohiri o lokela ho dumella mohiruwa bonyane dihora tse robong tse latellang bakeng sa phomolo nakong efe kapa efe ya dihora tse 24, ha e balwa ho tloha ka nako eo mohiruwa a qalang mosebetsi ka letsatsi lefe kapa lefe.

7. Ditshebetso tsa tshohanyetso

Dirapa tsa 4(3), 5 le 6 di ke ke tsa sebetsa hore tshebetso ya ditshebetso tsa tshohanyetso.

8. Beke ya tshebetso e patahantsweng

- (1) Ho latela diratswana tsa (2) le (3), le kamora ho fana ka tsebiso e ngotsweng ya bonyane dihora tse 72 ho mohiruwa, mohiri a ka kopa mohiruwa hore a sebetse ho fihla ho dihora tse 15 ka letsatsi, ho kenyelletswa le dikgefu tsa dijo, ntle le tefo ya nako e ekeditsweng ya tshebetso.
- (2) Mohiri a ka se kope mohiruwa ho sebetsa beke ya tshebetso e patahantsweng bakeng sa ho feta dibeke tse pedi tse latellanang nakong ya dibeke tse hlano.
- (3) Mohiri a ka se kope kapa a dumella mohiruwa ho sebetsa –
- (a) ho feta dihora tse 45 tse tlwaelehileng tsa mosebetsi ka beke efe kapa efe;
- (b) ho feta dihora tse 30 tsa nako e ekeditsweng ya tshebetso ka beke efe kapa efe; kapa
- (c) nakong ya dikgefu tse boletsweng ho polelo ya 6.
- (4) Mohiri ya rerang ho etsa beke e patahantsweng ya tshebetso o tlameha ho –
- (a) tsebisa Mongodi wa Naha wa Lekgotla ka lengolo ka mohla o nahantsweng wa tshebetso eo le nako e hakantsweng ya morero oo; le
- (b) boloka dikhophi tsa ditsebiso tsohle tse fuweng bahiruwa ho latela polelwana ya (1) bakeng sa dilemo tse tharo.
- (5) E le hore a bale palo ya matsatsi a tshebetso a sebeditsweng bekeng e patahantsweng, mohiri o tlameha ho nka paloyohle ya dihora tse tlwaelehileng tse sebeditsweng ka beke mme a fe mohiruwa letsatsi le le leng la tshebetso bakeng sa dihora tse ling le tse ding tse robong tse sebeditsweng, ho fihla pheletsong ya matsatsi a mahlano (5) ka beke. Karolo ya hora e sebeditsweng e nkwa e le hora e felletseng.

9. Ho etsa palohare ya dihora tsa mosebetsi

- (1) Mohiri le mohiruwa ba ka phethela tumellano e ngotsweng ho etsa palohare ya dihora tse tlwaelehileng tsa mohiruwa tsa tshebetso le nako e ekeditsweng ya tshebetso bakeng sa nako ya ho fihla ho dibeke tse hlano.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 8

- (2) Mohiri a ka se kope kapa a dumella mohiruwa ho sebetsa ho feta –
 - (a) palohare ya dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi tse 45 ka beke nakong ya ho etsa palohare;
 - (b) palohare ya dihora tse 30 tsa nako e ekeditsweng ya tshebetso ka beke nakong ya ho etsa palohare.
- (3) Mohiri o tlameha ho latela dinako tsa dikgefu tse boletsweng ho polelo ya 6.
- (4) Mohiri ya keneng tumellanong le bahiruwa ho kenya tshebetsong morero wa ho etsa palohare ya dihora tsa mosebetsi o tlameha ho –
 - (a) tsebisa Mongodi wa Naha wa Lekgotla ka lengolo hanghang ka mohla wa tshebetso le nako ya morero; le
 - (b) boloka bakeng sa dilemo tse tharo, dikhopi tsa ditumellano tsohle tse entsweng le bahiruwa ho latela polelwana ya (1).
- (5) Ho latela polelwana ya (6), mohiri o tlameha ho fa mohiruwa matsatsi a mahlano (5) a tshebetso bakeng sa beke ka nngwe eo ka yona morero wa palohare ya dihora tsa mosebetsi e sebetsang.
- (6) Mohiri a ka tlosa letsatsi le le leng (1) la tshebetso bakeng sa letsatsi ka leng leo ka lona mohiruwa a leng siko mosebetsing ka mabaka a sa hlalotswang ho pehelo ya tlhaloso ya "letsatsi la tshebetso.

10. Moedi wa mosebetsi wa nako e ekeditsweng ya tshebetso

- (1) Ho latela polelwana ya (2), mohiri a ka se kope kapa a dumella mohiruwa ho sebetsa nako e ekeditsweng ya tshebetso bakeng sa ho feta –
 - (a) dihora tse 6 ka letsatsi lefe kapa lefe, ntle le Moqebelo;
 - (b) dihora tse 30 bekeng efe kapa efe ho tloha Mmantaha ho isa Moqebelo, a kenyelleditswe.
- (2) Ntle le tshebetso ya ditshebeletso tsa tshohanyetso, pheletso ya dihora tsa mosebetsi ka letsatsi lefe kapa lefe e ka se fete 15, ho kenyeletswa dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi, dihora tsa nako e ekeditsweng ya tshebetso le dikgefu tsa dijo tse hlalositweng Tumellanong ena.

11. Mosebetsi wa nako e ekeditsweng ya tshebetso

- (1) Haeba mohiruwa a sebetsa nako e ekeditsweng ya tshebetso, mohiri o tlameha ho –
 - (a) lefa mohiruwa mokgolo wa hae wa hora o seng ka tlase ho lekgetlo le le leng le halofo bakeng sa nako e felletseng eo ka yona nako e ekeditsweng ya tshebetso e sebeditsweng; kapa
 - (b) fa mohiruwa nako ya phomolo sebakeng sa tefo ya nako e ekeditsweng ya tshebetso.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 9

- (2) Haeba mohiruwa a le siko mosebetsing ntle le tumello ya mohiri nakong ya efe kapa efe ya dihora tsa mosebetsi letsatsing le tlwaelehleng la mosebetsi, dihora tsa mosebetsi tse mohiruwa a sa di sebetsang di ka hulwa ho dihora tsa nako e ekeditsweng ya tshebetso tse sebeditsweng bekeng eo.
- (3) Polelwana ya (2) ha se sebetse ho mohiruwa a leng siko mosebetsing ka lebaka le leng ka thoko ho taolo ya mohiruwa. Empa, mohiri a ka kopa mohiruwa ea leng siko mosebetsing ka lebaka la bokudi hore a hlahise lengolo la bongaka jwalo ka bopaki ba sesosa sa bosiko.
- (4) Mohiruwa eo ho etswang tloso ho ena ho latela polelwana ya (2) a ka ipilaetsa, ka mabaka a matle a bontshitsweng, ho Lekgotla, leo kamora ho shebisisa dintlha kaofela, le tlamehang ho tshehetsa kapa ho hana boipilaetso bo.

12. Nako ya phomolo sebakeng sa tefo ya nako e ekeditsweng ya tshebetso

- (1) Mohiri ya fang mohiruwa nako ya phomolo sebakeng sa tefo ya nako e ekeditsweng ya tshebetso a ka -
 - (a) lefa mohiruwa ka sekgahla se seng ka tlase ho sa mokgolo wa hae o tlwaelehleng bakeng sa nako e ekeditsweng ya tshebetso e sebeditsweng mme a fa mohiruwa bonyane metsotso e 30 ya nako ya phomolo e lefuwang bakeng sa hora e nngwe le e nngwe ya nako e ekeditsweng ya tshebetso e sebeditsweng; kapa
 - (b) fa mohiruwa bonyane metsotso e 90 ya nako ya phomolo e lefuwang bakeng sa hora e nngwe le e nngwe ya nako e ekeditsweng ya tshebetso e sebeditsweng.
- (2) Mohiri ya ikemiseditseng ho kenya morero wa nako ya phomolo e lefuwang sebakeng sa tefo ya nako e ekeditsweng ya tshebetso e sebeditsweng o tlameha ho -
 - (a) fa bahiruwa ba amehang tsebiso ya bonyane dihora tse 72 e ngotsweng;
 - (b) tsebisa Mongodi wa Naha wa Lekgotla ka lengolo ka mohla o nahannweng wa tshebetso eo le nako e hakantsweng ya morero oo.
- (3) Nako ya phomolo e lefuwang eo ho buuwang ka yona ho polelwana ya (1) -
 - (a) e ka se fanwe nakong ya beke ya mosebetsi e patahantsweng;
 - (b) e tlameha ho fanwa nakong ya matsatsi a 30 a hore mohiruwa a tshwanelehe ho nako eo ya phomolo e lefuwang; kapa
 - (c) tumello e ngotsweng ya mohiruwa, e tlameha ho fanwa nakong ya dibeke tse 52 tsa hore mohiruwa a tshwanelehe ho nako eo ya phomolo e lefuwang.
- (4) Mohiri o tlameha hore, bakeng sa nako ya dilemo tse tharo, a boloke dikhophi tsa -
 - (a) ditsebiso tsohle tse fanweng ho latela polelwana ya 2(a); le
 - (b) ditumellano tsohle sebisotsohle tse ho kenweng ho tsona ho latela polelwana ya 3(c).

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 10

13. Palo ya nako e ekeditsweng ya tshebetso

- (1) Nako e ekeditsweng ya tshebetso bakeng sa mohiruwa ya lefuwang ka beke e balwa ka motheo wa palo yohle ya nako e ekeditsweng ya tshebetso ya beke e sebeditsweng, le sekoto sa hora se kopanyelletswa hodimo kapa tlase ho halofo ya hora e felletseng e haufi ho fetisisa: Haeba nako e ekeditsweng ya tshebetso sebakeng sa mohiruwa wa phomotso e tlameha ho balwa ka mokgolo o boletsweng ho polelo ya 62 ha e baloa le Moralo wa 5, ho kenyelletswa porimiamo e eketsehileng ya 10%.
- (2) Mohiri o tlameha ho lefa mohiruwa ya sebetsang nako e ekeditsweng ya tshebetso ditshebeletsong tsa tshohanyetso ka sekgahla se seng ka tlase ho mokgolo wa hae wa beke habedli, ha o arolwa ka 45, bakeng sa hora e nngwe le e nngwe kapa karolo ya hora e sebeditsweng.

14. Mosebetsi wa Sontaha

- (1) Neng kapa neng ha mohiri a hloka hore mohiruwa a sebetse ka Sontaha, mohiri o tlameha ho –
 - (a) lefa mohiruwa mokgolo wa hae wa hora habedi o hlalositse bakeng sa sehlopha sa mohiruwa bakeng sa hora kanngwe, kapa karolo ya yona, e sebeditsweng; kapa
 - (b) fa mohiruwa nako ya phomolo e lefuwang sebakeng sa tefo ya mosebetsi wa Sontaha.
- (2) Ha ho balwa mokgolo o lokelang ho lefshwa ho mohiruwa ya hlokwang ho sebetsa ka Sontaha –
 - (a) Mohiruwa ya sebetsang bakeng sa dihora tse ka tlase ho tse tshelletseng ho nkwa a sebeditse bakeng sa dihora tse tshelletseng;
 - (b) Haeba letsatsi la tshebetso le wela ka karolo ka Sontaha hape ka karolo ka letsatsi le leng, ho nkwa letsatsi lohle se sebeditswe ka Sontaha, ntle le ha karolo e kgoloanyane e sebeditswe ka letsatsi le leng, mme eba letsatsi kaofela le nkoa le sebeditswe ka letsatsi leo le leng.
- (3) Mohiri ya ikemiseditseng ho kenya morero wa nako ya phomolo e lefuwang sebakeng sa tefo ya Sontaha o tlameha ho –
 - (a) fa bahiruwa ba amehang tsebisano ya dihora tse 72 e ngotsweng;
 - (b) tsebisano Mongodi wa Naha wa Lekgotla ka lengolo ka mohla o nahannweng wa tshebetso eo le nako e hakantsweng ya morero oo;
 - (c) boloka dikhophi tsa ditsebisano tsohle tse fuweng bahiruwa ho latela polelo ya (a) bakeng sa dilemo tse tharo kamora ho fana ka tsona; le
 - (d) boloka dikhophi tsa ditumellano tsohle tse entsweng ho latela polelwana ya (5) (b) bakeng sa dilemo tse tharo.
- (4) Mohiri ya kenyang morero wa nako ya phomolo e lefuwang sebakeng sa tefo ya Sontaha o tlameha ho fa mohiruwa ya sebetsang ka Sontaha nako ya phomolo e lefuwang e lekanang le phapang ya boleng

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 11

pakeng tsa mokgolo o fumanwang ke mohiruwa bakeng sa ho sebetsa ka Sontaha le mokgolo oo mohiruwa a nang le tokelo ho ona ho latela polelwana ya (1).

- (5) Mohiri o tlameha ho fana ka nako eo ya phomolo e lefuwang ho latela polelwana ya (4) nakong ya –
- (a) matsatsi a 30 a hore mohiruwa a tshwanelehe ho nako eo ya phomolo e lefuwang; kapa
- (b) tumello e ngotsweng ya mohiruwa, nakong ya dibeke tse 52 tsa hore mohiruwa a tshwanelehe ho nako eo ya phomolo e lefuwang;
- (6) Nako ya phomolo sebakeng sa tefo ya nako e sebeditsweng ka Sontaha ha e ya lokela ho fanwa nakong ya beke ya tshebetso e patahantsweng.

15. Mosebetsi wa matsatsi a phomolo

- (1) Haeba letsatsi la phomolo la setjhaba le ba ka letsatsi leo mohiruwa a neng a tla sebetsa ka tlwaelo, mohiri o tlameha ho –
- (a) lefa mohiruwa ya sa sebetseng ka letsatsi la phomolo la setjhaba, bonyane mokgolo oo mohiruwa a neng a tla o fumana ka tlwaelo bakeng sa tshebetso ka letsatsi leo; le
- (b) lefa mohiruwa ya sa sebetseng ka letsatsi la phomolo la setjhaba –
- (i) kopanye habedi mokgolo wa mohiruwa ya neng a tla o fumana ka tlwaelo bakeng sa tshebetso ka letsatsi leo; kapa
- (ii) haeba e feta, palo eo mohiruwa a neng a tla e fumana ka tlwaelo ka letsatsi leo bakeng sa mosebetsi, hammoho le palo e fumanwang ke mohiruwa bakeng sa hora ka nngwe, kapa karolo ya yona, e sebeditsweng letsatsing leo; kapa
- (c) fa mohiruwa ya sebetsang ka letsatsi la phomolo ya setjhaba nako ya phomolo e lefuwang sebakeng sa tefo ya letsatsi la phomolo ya setjhaba, boemong boo ho bona dipehelo tsa polelwana ya (3) – (6) tsa polelo ya 14 di sebetsang, ka dipheleho tse hlokalalang.
- (2) Mohiruwa ya sebetsang ka letsatsi la phomolo ya setjhaba o tlameha ho fuwa letsatsi le le leng (1) la tshebetso.
- (3) Mohiruwa ha a lokela ho hatella ho sebetsa ka letsatsi la phomolo la setjhaba.
- (4) Haeba letsatsi la phomolo la setjhaba le le ka Sontaha, letsatsi le hlahlamang la Mmantaha le nkwa jwalo ka letsatsi la phomolo la setjhaba mme haeba Letsatsi la Botho bo botle le le ka Mmantaha, Labobedi le latelang le nkwa jwalo ka letsatsi la phomolo la setjhaba.
- (5) Nako ya mohiruwa ya lefi ya selemo e tlameha ho eketswa ka letsatsi le le leng bakeng sa letsatsi ka leng la phomolo ya setjhaba nakong ya lefi mme mohiri o tlameha ho –
- (a) lefa mohiruwa mokgolo wa hae o tlwaelehileng bakeng sa letsatsi ka leng la phomolo ya setjhaba le loketseng mohiruwa; le

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 12

- (b) fa mohiruwa letsatsi le le leng (1) la tshebetso bakeng sa letsatsi ka leng la phomolo ya setjhaba bakeng sa ho bala nako ya tshwaneleho ya mohiruwa ya lefi ya selemo nakong ya selemo se latelang.
- (6) Polelwana ya 1 (a) ha se sebetse ho bahiruwa ba phomotso.

16. Mosebetsi wa bosiu

- (1) Mohiri a ka kopa kapa a dumella mohiruwa ho etsa mosebetsi wa bosiu, haeba mohiruwa –
- (a) a lefuwa tefo ya mosebetsi wa bosiu, e boletsweng ho Moralo wa 5; le
- (b) dipalangwang di fumaneha pakeng tsa sebaka sa mohiruwa sa bodulo le sebaka sa tshebetso qalong le qetellong ya letsatsi la tshebetso la mohiruwa.
- (2) Mohiri ya batlang hore mohiruwa a sebetse kgafetsa kamora 23:00 le pele ho 06:00 letsatsi le hlhlamang o tlameha ho –
- (a) bolella mohiruwa ka lengolo, kapa ka molomo, haeba mohiruwa a sa kgone ho utlwisisa puisano e ngotsweng, ka puo eo mohiruwa a e utlwisisang –
- (i) ka dikotsi dife kapa dife tsa bophelo bo botle le tsa poloheho tse amanang le mosebetsi oo mohiruwa a hlokang ho o etsa; le
- (ii) ka tokelo ya mohiruwa ya ho etswa tlhahlobo ya bongaka ho latela polelo ya (b);
- (b) ka kopo ya mohiruwa, a dumelle mohiruwa ho etswa tlhahlobo ya bongaka ke ngaka e kgethilweng le ho lefelwa ke mohiri, mabapi le dikotsi tse ka bang teng tsa bophelo bo botle le poloheho –
- (i) pele mohiruwa a qala, kapa nakong e utlwahalang ya hore mohiruwa a qale mosebetsi o jwalo; le
- (ii) ka kamora dinako tse loketseng ha mohiruwa a tswelapele ho etsa mosebetsi oo;
- (c) fetolela mohiruwa mosebetsing o loketseng wa letsatsi nakong e utlwahalang haeba –
- (i) mohiruwa a na le bothata ba bophelo bo botle bo amanang le ho etsa mosebetsi wa bosiu; le
- (ii) ho ka sebeletsa mohiri ho etsa jwalo.
- (3) Rekote ya tlhahlobo ya bongaka e entsweng ho latela polelo ena e tlameha ho bolokwa ka lekunutu mme e ka tsebahatswa ha feela –
- (a) e le ho latela dintlha tsa boitshwaro tsa tshebetso ya bongaka;
- (b) hlokahala ka molao kapa ka taelo ya lekgotla; kapa
- (c) haeba mohiri a dumetse ka lengolo ho ho ntshwa ha tlhahisoleseding eo.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 13

- (4) Bakeng sa mabaka a polelwana ya (2) mohiruwa o sebetsa kgafetsa haeba a sebetsa bakeng sa nako e telele ho feta hora e le nngwe kamora 23:00 le pele ho 06:00 bonyane makgetlo a mahlano ka kgwedi kapa makgetlo a 50 ka selemo.
- (5) Mohiruwa ya fumanang tefo ya phediso ha a tshwanelehe ke tefo ya shifte ya bosiu hape.

17. Pheletso e akaretsang ya dihora tsa mosebetsi

Mohiri a ka se kope kapa a dumella mohiruwa ho sebetsa ho feta dihora tse 90 ka beke efe kapa efe, ho kenyeliswa le dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi, dihora tsa nako e ekeditsweng ya tshebetso le dihora tse sebeditsweng ka Sontaha kapa ka letsatsi la phomolo ya setjhaba.

KAROLO YA 3: LEFI

18. Lefi ya Selemo

- (1) Polelong ena, saekele ya lefi ya selemo e bolela nako ya dikgwedi tse 12 tsa khiri le mohiri a le mong hanghang kamora –
 - (a) qalo ya khiri ya mohiruwa; kapa
 - (b) pheletso ya saekele e fetileng ya lefi ya selemo ya mohiruwa.
- (2) Mohiruwa o tla tshwaneleha bakeng sa lefi ho latela dilemo tsa hae tsa tshebetso le khamphani e ikemetseng ka tsela e latelang –
 - (a) Ka tlase ho dilemo tse hlano tse phethetsweng tsa tshebetso e tswellang matsatsi a 21 a latellanang; kapa
 - (b) Dilemo tse hlano tse phethetsweng tsa tshebetso, empa ka tlase ho dilemo tse 10 matsatsi a 23 a latellanang; kapa
 - (c) Dilemo tse 10 kapa ho feta tse phethetsweng tsa tshebetso e tswellang matsatsi a 26 a latellanang.
- (3) Mohiri e mong le e mong o lokela ho lefa jwalo ka ditefo ho Letsete la Mokgolo wa Lefi empa e seng kamorao ho letsatsi la bo 20 la kgwedi ka nngwe, bakeng sa mohiruwa ka mong ya hirilweng ke ena nakong ya kgwedi e fetileng, e balwa tjena:
 - (a) bahiruwa ba nang le nako e ka tlase ho dilemo tse hlano tsa tshebetso e tswellang 25% ya mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke o sebeleditsweng;
 - (b) bahiruwa ba nang dilemo tse hlano tsa tshebetso tse phethetsweng empa e le ka tlase ho dilemo tse 10 tsa tshebetso e tswellang 28.34% ya mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke; le
 - (c) bahiruwa ba nang le dilemo tse 10 le ho feta tsa tshebetso e phethetsweng 33.3% ya mokgolo o tlwaelehileng wa motheo.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 14

- (4) Lefi ya selemo e tlameha ho fanwa le ho nkwa ka nako e supilweng ke mohiri –
 - (a) nakong ya dikgwedi tse nne kamora pheletso ya saekele ya lefi; kapa
 - (b) Ka tumellano e ngotsweng pakeng tsa mohiri le mohiruwa, nakong ya dikgwedi tse ding tse pedi kamora nako ya dikgwedi tse nne tse hlalositsweng ho polelo ya (a).
- (5) Lefi ya selemo e ka nkwa ho fihla ho dikgwedi tse pedi pele ho pheletso ya saekele ya lefi ya selemo –
 - (a) Ka tumellano pakeng tsa mohiri le mohiruwa; kapa
 - (b) Haeba ditlhoko tsa kgwebo ya mohiri di hloka hore lefi e nkwe pele ho nako.
- (6) Mohiri ya hlokang hore mohiruwa a nke lefi pele saekele ya lefi ya selemo e fela o tlameha ho -
 - (a) fa mohiruwa nako e felletseng ya lefi eo mohiruwa a neng a na le tokelo ho yona pheletsong ya saekele ya lefi; le
 - (b) lefa mohiruwa ka botlalo bakeng sa nako eo ya lefi.
- (7) Haeba khiri ya mohiruwa ya hlokwang ho nka lefi ho latela polelwana ya e fela pele ho pheletso ya saekele ya lefi ya selemo, mohiri a ka buseletsa lefi haeba e ne e so bokelle ho mohiruwa ka nako ya pheletso kgahlano le tefo e loketseng mohiruwa.
- (8) Lefi ya selemo e ka se nkwe ka nako e tshwanang ya –
 - (a) lefi ya bokudi e fanweng ho latela polelo ya 19, kapa
 - (b) ya tsebiso ya ho tlohela mosebetsi ho latela polelo ya 40.
- (9) Mohiri a ka fokotsa tokelo ya mohiruwa ho lefi ya selemo ka palo ya matsatsi ya lefi ya hwane le hwane e fanweng ka mokgolo o felletseng ho mohiruwa ka kopo e ngotsweng ya mohiruwa nakong ya saekele ya lefi; empa, mohiruwa o tlameha ho fuwa bonyane dibeke tse pedi tse latellanang tsa lefi ya selemo ka seng.
- (10) Nakong ya lefi ya selemo ya mohiruwa, mohiruwa a ka se hlokwe kapa ho dumellwa ho –
 - (a) etsa mosebetsi wa mohiruwa o tlwaelehileng; kapa
 - (b) sebetsa nqa e nngwe indastering.
- (11) Ha ho diphokotso tse ka etswang ho tswa ho tefo ya lefu ho lefa tjelete e kolotwang mohiri ke mohiruwa, ho latela dipehelo tsa polelo ya 40 (2) (b).

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 15

19. Tjhelete ya Bokudi Le Ho Ba Siko

- (1) Mohiri e mong le e mong o lokela ho lefa jwalo ka ditefo ho Letsete la Lefi ya Bokudi empa e seng kamorao ho la 20la kgwedi ka nngwe, bakeng sa mohiruwa ka mong ya hirilweng ke ena.
- (2) Ditefo di lefuwa ho Lekgotla ho sa natswe palo ya matsatsi ao mohiruwa a a sebeditseng kgwedeng e itseng, ho latela dipehelo tsa polelo ya 24 (2) le (3).
- (3) Polelong sena, "saekete ya lefi ya bokudi" e bolela nako ya dikgwedi tse 36 tsa khiro le mohiri a le mong hanghang kamora –
 - (a) qalo ya khiro ya mohiruwa; kapa
 - (b) pheletso ya saekete e fetileng ya lefi ya bokudi ya mohiruwa eo.
- (4) Nakong ya saekete e nngwe le e nngwe ya lefi ya bokudi, mohiruwa o na le tokelo ho palo ya lefi ya bokudi e lefuwang e lekanang le matsatsi a 36 a tshebetso.
- (5) Ho sa natswe polelwana ya (4), nakong ya dikgwedi tsa pele tse tshelletseng tsa khiro, mohiruwa o na le tokelo ya letsatsi le le leng la lefi ya bokudi le lefuwang bakeng sa matsatsi a mang le a mang a sebeditsweng.
- (6) Nakong ya saekete ya pele ya mohiruwa ya lefi ya bokudi, mohiri a ka fokotsa tokelo ya mohiruwa ya lefi ya bokudi ho latela polelwana ya (4) ka palo ya matsatsi a lefi ya bokudi a nkuwe ho latela polelwana ya (5).
- (7) Ho latela polelwana ya (4), Lekgotla le tlameha ho lefa mohiruwa lefi ya bokudi ya letsatsi e lekanang le mokgolo oo mohiruwa a neng a ka o fumana ka tlwaelo bakeng sa mosebetsi ka letsatsi leo nakong ya dihora tse 48 kamora ho fumana kopo e felletseng.
- (8) Lekgotla ha le hloke ho lefa mohiruwa lefi ya bokudi ya hwane le hwane ho latela polelo ya (7) haeba –
 - (a) mohiruwa a bile siko mobesebetsing bakeng sa ho feta matsatsi a mabedi a latellanang a tshebetso kapa ka makgetlo a fetang a mabedi nakong ya dibeke tse robedi; le
 - (b) mohiruwa a hlolwa ho fana ka setifikeiti sa ngaka se bolelang hore mohiruwa o ne a sitwa ho sebetsa bakeng sa nako eo ya bosiko ka lebaka la bokudi kapa ho lemala, ha a kotjwa ke mohiri ho etsa jwalo.
- (9) Setifikeiti sa ngaka se ho buuwang ka sona ho polelwana ya (8) se lokela ho fanwa le ho tekenwa ke ngaka kapa motho e mong ya tshwaneleheng ho fuputsa le ho alafa bakudi mme ya ngodisitsweng le lekgotla la seprofeshenale le thehilweng ke Molao wa Palamente.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 16

- (10) Haeba ho batla ho le thata hore mohiruwa ya dulang setsheng sa mohiri hore a fumane setifikeiti sa ngaka, Lekgotla le ka se tshware tefo ho latela polelwana ya ntle le ha mohiri a fa mohiruwa thuso e tshwanetseng ho fumana setefikeiti.
- (11) Ditefo tsa Bonase tsa Lefi ya Bokudi
- (a) Ka pheletso ya saekele ya dilemo tse tharo kamora ho qala khiri kapa ho tloha ka mohla oo saekele e fetileng ya lefi ya bokudi e fellwang ke nako, Lekgotla le tla lefa mohiruwa bonase ya lefi ya bokudi ho latela ditefo tse amohetsweng ntle le matsatsi lefi ya bokudi a lefilweng nakong ya saekele e fetileng ya dilemo tse 3 ya lefi ya bokudi.
- (b) Mohiruwa ya tlohelang mosebetsi wa hae o tla ba le tokelo ho tefo e balwang ka nako e sebeditsweng ho latela ditefo tse amohetsweng ntle le matsatsi a bokudi a lefuweng ho mohiruwa eo nakong ya hae ya khiri.
- (12) Dikopo tsa lefi ya bokudi le disetifikeiti tsa ngaka, ha di le teng, di tlameha ho fihla Lekgotleng nakong ya matsatsi a 5 a tshebetso kamora hore mohiruwa a boele mosebetsing.

20. Tlholeho ya ho sebetsa ka lebaka la kotsi mosebetsing kapa bokudi

Bosiko ka lebaka la tlholeho ya ho sebetsa e bakilweng ke kotsi kapa lefu le amanang le mosebetsi jwalo ka ha ho hlalositse ho Molao wa Puseletso bakeng sa Ditemalo tsa Mosebeting le Mafu, 1993, ha se karolo ya lefi ya bokudi eo mohiruwa a nang le tokelo ho yona ho latela polelo ya 19 ntle le ho nako efe kapa efe ho ho seng puseletso e lefuwang ho latela Molao wa Puseletso bakeng sa Ditemalo tsa Mosebeting le Mafu, 1993.

21. Lefi ya dithuto

- (1) Mohiri o tlameha ho fa bahiruwa, ntle le bahiruwa ba phomotso le bahiruwa ba nakwanaba tshebeletso ya nakwana ya khiri, lefi e lefuwang ya dithuto e seng ka tlase ho matsatsi a mabedi bakeng sa thuso ka nngwe ho fihla ho pheletso ya dithuto tse nne ka selemo. Phano ya lefi ya dithuto e latela dipehelo tse latelang –
- (a) thuto e tlameha ho be e amohetswe ke mohiri;
- (b) thuto e tlameha e be e amohetswe semmuso ke Setheo sa Transport Education and Training Authority kapa SETA e nngwe;
- (c) lefi ya dithuto e fanweng e tlameha ho kenyeletsa letsatsi leo ka lona tlhahlobo e ngolwang; le
- (d) mohiruwa o tlameha ho pasa tlhahlobo.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 17

- (2) Haeba dipehelo tse hlalileng ho dirapa tsa (a) le (b) tsa polelwana ya (1) di sa kgotsofatswa, mohiri o lokela ho –
 - (a) fana ka lefi ya dithuto;
 - (b) a fe mohiruwa letsatsi le le leng la tshebetso bakeng sa letsatsi ka leng la lefi ya dithuto; le
 - (c) a lefe mohiruwa mokgolo wa hae o tlwaelehileng bakeng sa matsatsi a mabedi ka letsatsi la pele la mokgolo le latelang tlhahlobo.
- (3) Ha dipheho tsa dihlahlobo di amohelwa mohiruwa o lokela ho fa mohiri kopi ya tsona hanghang.
- (4) Haeba mohiruwa a hlotswe ke hlahlobo, mohiri a ka –
 - (a) fumana tefo e sa netefatswang e entsweng ho latela polelwana ya (2) ho mokgolo wa mohiruwa; le
 - (b) tlotsa matsatsi a tshebetso a fanweng ho latela polelwana ya (2).

22. Lefi ya boikarabello ba lelapa

- (1) Bakeng sa mabaka a polelo ena –
 - (a) “setho sa lelapa se haufiufi” se bolela molekane wa monyalani wa mohiruwa kapa molekane wa bophelo, ngwana, ngwana ya nkilweng ka molao, setloholo, motswadi, motswadi ya nkileng ngwana ka molao, nkgono/ntatemoholo, ngwanabo kapa motswadi wa tlhaho kapa ya nkileng ka molao wa monyalani wa mohiruwa kapa molekane wa bophelo;
 - (b) “molekane wa bophelo” e bolela motho eo e leng karolo ya kamano ya monna le mosadi kapa monna le monna kapa mosadi le mosadi le mohirurwa eo ho ikemiseditsweng hore ebe ya nako yohle, e sa kenyetsetse motho e mong mme e kenyetsetsa ho dula mmoho.
- (2) Mohiri o tlameha ho fa mohiruwa, ho kenyeletswa le mohiruwa wa nakwana, hofihla ho matsatsi a mahlano a tsebetso lefi ka selemo ka mokgolo a felletseng bakeng sa diketsahalo tse latelang –
 - (a) lefu kapa bokudi bo bobbe ba setho se haufiufi sa lelapa;
 - (b) ho hlaha ha ngwana eo mohiruwa e leng ntate wa tlhaho.
- (3) Mohiruwa o tlameha ho fa mohiri wa hae bopaki bo kgotsofatsang ba ketsahalo ka nngwe ka mofuta wa setifikeiti sa lefu, ngaka kapa la tlhaho ho latela maemo.
- (4) Haeba mohiri a sa amohele bopaki ba ketsahalo, mohiri a ka, ka lebaka le letle, a ipiletsa ho Lekgotla.Kamora ho shebisisa dintlha tsohle, Lekgotla le ka tshhetsa kapa la fetola geto ya mohiri.
- (5) Mohiruwa o tlameha ho fuwa letsatsi le le leng la tshebetso bakeng sa letsatsi ka leng la lefi e fanweng ho latela polelwana ya (2).

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 18

23. Lefi ya botswetse

- (1) Mohiruwa o na le tokelo ya bonyane dikgwedi tse nne tse latellanang tsa lefi ya botswetse.
- (2) Mohiruwa ya qetileng bonyane dikgwedi tse 6 tsa tshebeletso e sa arohanang le mohiri jwalo ka mohiruwa wa sehlopha se boletsweng ho Moralo wa 5 eo sebakeng sa hae mekgolo ya pheletso e hlalositsweng o na le tokelo ya ho lefshwa diperesente tse 33 tsa mokgolo wa hae o tlwaelehileng ha a le lefing ya botswetse. Palo ena e lokela ho lefshwa ke mohiri ka beke ka letsatsi le tlwaelehileng la tefo.
- (3) Mohiruwa a ka qala lefi ya botswetse –
 - (a) ka nako efe kapa efe ho tloha ho dibeke tse nne pele ho letsatsi le lebelletsweng la tswalo, ntle le ha ho dumellanwe ka tsela e nngwe; kapa
 - (b) ka mohla oo ngaka kapa moepisi a netefatsang hore ho wa hlokahala bakeng sa bophelo ba mohiruwa kapa ba ngwana wa hae ya so hlaheng.
- (4) Ha ho mohiruwa ya ka sebetsang bakeng sa dibeke tse tshelletseng kamora ho hlaha ha ngwana wa hae, ntle le ha ngaka kapa moepisi a netefatsa hore a ka etsa jwalo.
- (5) Mohiruwa ya lahlehelwang ke ngwana nakong ya dikgwedi tse tharo tsa ho qetela tsa boimana kapa a tswala ngwana ya thotseng, o na le tokelo ya lefi ya botswetse bakeng sa dibeke tse tshelletseng kamora ho lahlehelwa ke ngwana kapa ngwana ya thotseng, hore na mohiruwa o ne a se a qadile lefi ya botswetse ka nako ya ho lahlehelwa ke ngwana kapa ya ho le ngwana ya thotseng.
- (6) Mohiruwa o tlameha ho bolella mohiri ka lengolo, ntle le ha mohiruwa a sa kgone ho etsa jwalo, ka letsatsi leo mohiruwa a rerang ho –
 - (a) qala lefi ya botswetse; le
 - (b) ho boela mosebetsing kamora lefi ya botswetse.
- (7) Tsebisiso mabapi le polelwana ya (6) e lokela ho fanwa –
 - (a) bonyane dibeke tse nne pele mohiruwa a rera ho qala lefi ya botswetse; kapa
 - (b) ha ho sa kgonahale ho etsa jwalo, a etse hang ha ho kgonahala.
- (8) Mohiri a ka se kope kapa a dumella mohiruwa ho sebetsa nakong ya lefi ya botswetse.
- (9) Mohiruwa ya boelang mosebetsing kamora nako ya lefi ya botswetse o na le tokelo ya ho qala mosebetsi boemong bo tshwanang hape ka melawana le diphelelo tse neng di sebetsa ho ena pele a nka lefi ya botswetse haeba a –
 - (a) boela mosebetsing nakong ya dikgwedi tse hlano tsa qaleho ya lefi ya botswetse; kapa

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 19

- (b) a fana ka setifikeiti sa ngaka se netefatsang tlhokeho ya bosiko bo eketsehileng ho mohiri wa hae.

KAROLO YA 4: MATSETE A DITSIANE

24. Tswelopele ya matsete a ditsiane

- (1) Ditjhelete tse latelang di tswelopele mona:
- (a) Letsete la Mokgolo wa Lefi le thehilweng tlasa Tsebiso ya Mmuso Nom. Ya R41 ya la 15 Pherekgong 1971;
 - (b) Letsete la Mokgolo wa Matsatsi a Phomolo le thehilweng tlasa diphelelo tsa Tumellano e hatsitsweng tlasa Tsebiso ya Mmuso Nom. Ya R41 ya la 15 Pherekgong 1971;
 - (c) Letsete la Bokudi le thehilweng tlasa Tsebiso ya Mmuso Nom. ya R1238 ya la 12 Phupu 1953 mme la tswelopele le hore rewa botjha jwalo ka Letsete la Bokudi le Bosiko tlasa Tsebiso ya Mmuso Nom. Ya R.559 le hlahang ho Koranta ya Mmuso ya 30041 ya la 6 Phuptjane 2007.
- (2) Palo le tefo ya ditjhelete tsa ditsiane e kenyeletsang Letsete la Mokgolo wa Lefi, Letsete la Mokgolo wa Bonase wa Matsatsi a Phomolo le Letsete la Bokudi le Bosiko ha di sa tla hokahangwa le dishifti tsa 252;
- (3) Mohiri o lokela ho lefa ditlatsetso bakeng sa matsete ohle a ditsiane ho Lekgotla jwalo ka ha ho hlalositse. Mohiri o na le tokelo ya ho kenya tseko kgahlano le karolo ya ditefo tsa mohiruwa nakong ya kgwedi efe kapa efe e kgethehileng ka lebaka la bosiyi bo sa dumellwang ba mohiruwa, jwalo ka ha ho hlalositse. Tseko e jwalo e lokela ho ngolwa fatshe mme ebe le bopaki bo lekaneng.

25. Diphelelo tse akaretsang mabapi le ditefo tsa matsete a ditsiane le ditleime ho tswa ho matsete a ditsiane

- (1) Bakeng sa ditefo tse hlohang ho lefshwa ho latela matsete a ditsiane tse boletsweng ho polelo ya 24, bahiri ba lokela ho –
- (a) etsa tefo eseng kamorao ho la 20 la kgwedi ka nngwe;
 - (b) etsa tefo ho Mongodi wa Naha wa Lekgotla;
 - (c) fa Mongodi wa Naha wa Lekgotla, eseng kamorao ho la 20 la kgwedi e latelang, pusetso ya kgwedi e laetsweng ke Lekgotla bakeng sa sena.

26. Diphelelo tse akaretsang tsa tsamaiso ya matsete a ditsiane

- (1) Tjhelete yohle e lefilweng ka ho matsete afe kapa afe a ditsiane tse boletsweng ho polelo ya 24, di lokela ho kengwa akhaonteng e ikgethang ya banka hore di sebetse bakeng sa le ka lebitso la letsetse leo la ditsiane.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 20

- (2) Tjhelete efe kapa efe e letseteng la ditsiane e sa hlokweng bakeng sa tshebediso ya hanghang e ka tsetelwa ke Lekgotla nako le nako ho latela karolo ya 53 (5) ya Molao.
- (3) Lekenno le kgotsweng ho tjhelete e tsetetsweng le eketsehela Lekgotla.
- (4) Tefo efe kapa efe e lefilweng ho letsete la tsiane, le sa tsekweng kapa fanwa ka tsela e nngwe e molaong nakong ya dilemo tse hlano tsa ho amohelwa ha tefo eo e tla welella ho ditjhelete tse akaretsang tsa Lekgotla.
- (5) Bakeng sa letsete ka leng la tsiane, Lekgotla le tlameha ho kghetha odithara e ngodisitsweng ho –
 - (a) shebisisa diakhaonte tsa letsete le amehang la ditsiane bonyane hang ka selemo; le
 - (b) lokisa setatamente se bontshang tjhelete yohle e amohetsweng le ditshenyehelo tse bileng teng tlasa dihlooho tsohle bakeng sa selemo sa ditjhelete hofihlela mafelong a Hlakola hammoho le leqephe la balanse le bontshang mafa le dikoloto tsa letsete ho fihla ka nako eo.
- (6) Setatamente se oditilweng le leqephe la balanse la letsete ka leng la ditsiane, le tekennwe ke Modulasetu wa Lekgotla hammoho le ditlaleho dife kapa dife tse entsweng ka tsona ke odithara –
 - (a) di tlameha ho dula diofising tsa Lekgotla bakeng sa tlhahlobo; le
 - (b) khophi e netefaditsweng ya sona e tlameha ho kengwa ho Lenane la Dikamano Mesebetsing nakong ya dikgwedi tse tharo tsa ho kwala nako e sebeditsweng.
- (7) Ha ho etsahala hore Lekgotla le arohane, kapa Lekgotla le emise ho sebetsa, nakong ya boteng ba Tumellano ena, Mongodisi wa Dikamano tsa Mosebetsi a ka khetha komiti, kapa dikomiti, e nang le palo e lekanang ya baemedi ba mohiri le mohiruwa indastering bakeng sa mabaka a ho tsamaisa matsete a ditsiane.
- (8) Dikgeo dife kapa dife tsa mosebetsi tse hlahang komiting kapa dikomiting tse boletsweng ho seratswang sa (7) di ka tlatswa ke Mongodisi wa Dikamano tsa Mesebetsing ho tswa ho baemedi ba bahiri kapa bahiruwa indastering, kamoo ho ka bang ka teng. Moo komiti e sa kgoneng kapa e sa batleng ho etsa mosebetsi wa yona, Mongodisi a ka kgetha motshwaredi a le mong kapa ho feta ho tsamaisa letsete le amehang la ditsiane. Komiti, kapa motshwaredi kapa batshwaredi ba kgethilweng jwalo ba tlameha ho ba le matla a beilweng ho Lekgotla bakeng sa mabaka a tsamaiso ya letsete leo.
- (9) Haeba ho sena Lekgotla le teng pheletsong ya Tumellano ena, matsete a ditsiane a lokela ho –
 - (a) tswelapele ho tsamaiswa ke komiti kapa motshwaredi kapa batshwaredi ba sebetsang honako le palo e setseng ho mokitlane wa letsete le itseng e tlameha ho

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 21

fanwa ho latela karolo ya 59 (5) ya Molao jwalo ka ha eka ke karolo ya ditjhelete tsa Lekgotla;

- (b) phethelwa ho latela polelo ya 27.
- (10) Maemong ao ho ona Lekgotla le etsang tefo ka phoso ho mohiruwa kapa mohiri ho tswa ho letsete la ditsiane ka lebaka la tlholeho ya mohiri ya ho latela efe kapa efe ya dipheho tsa Tumellano ena, kapa ka lebaka la phoso ya motho ofe kapa ofe, Lekgotla le ka hlahisa dipheho tsa Tumellano ya Kopanelo ya Tharollo ya Dipehelothoko le Ditseko ho fumana palo e lefilweng ka phoso.
- (11) Haeba tefo e Fosahetseng e ho buuwang ho polelwana ya (10) e etsahetse ka phoso lehlakoreng ka mohiri, mohiri o tla ikarabella bakeng sa ditjeo tsohle tseo Lekgotla le bileng le tsona ho fumaneng tjhelete eo.

27. Phethelo ya matsete a ditsiane

- (1) Letsete la ditsiane le lokela ho phethelwa haeba –
 - (a) Tumellano ena, kapa keketso kapa ntjhafatso ya Tumellano ena, e fela ka ho feta ha nako kapa lebaka lefe kapa lefe le leng; le
 - (b) nakong ya sebaka sa dikgwedi tse 12 ho tloha mohla wa phelo e jwalo –
 - (i) Tumellano e latelang ya Lekgotla e dumellang tswelopele ya letsete leo la ditsiane ha e so sekasekwe; kapa
 - (ii) letsete la ditsiane ha le a fetiswa ke Lekgotla ho letsete lefe kapa lefe le theilweng bakeng sa lebaka le tshwanang le la letsete leo la ditsiane.
- (2) Letsete la ditsiane le lokela ho tsamaiswa ke Lekgotla –
 - (a) nakong ya sebaka sa dikgwedi tse ho buuwang ka yona ho polelwana ya (1) (b); kapa
 - (b) sebakeng sa nako e tlase e haeba Tumellano e latelang e phethelwa kapa letsete le fetisetswa letseteng le leng jwalo ka ha ho hlalositswe ho polelwana ya (1) (b).
- (3) Haeba ho sena Lekgotla le teng pheletsong ya Tumellano ena, matsete a ditsiane a lokela ho phethelwa hanghang.
- (4) Phethelong ya letsete la tsiane, tjhelete nako le palo e setseng ho mokitlane wa letsete e tlameha ho –
 - (a) sebediswa pele ho lefa ditseko tsohle tse kgahlano le letsete, ho kenyeletswa le ditjeo tsa tsamaiso le phethelo;
 - (b) haeba Lekgotla le ntse le le teng, tjhelete e setseng e tlameha ho lefshwa matseteng a akaretsang a Lekgotla;

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 22

- (c) Haeba Lekgotla le se le se teng, mme ditaba tsa Lekgotla di se di phethetswe mme matsete a fanwa, tjehelete efe kapa efe e setseng mokitlaneng wa letsete e tlameha ho fanwa ho latela karolo ya 59(5) ya Molao jwalo ka ha eka e ne ele karolo ya matsete a akaretsang a Lekgotla.

28 Dipehelo tsa tsamaiso ho ditefo tse tswang ho Letsete la Mokgolo wa Lefi le Letsete la Bonase ya Mokgolo wa Matsatsi a Phomolo

- (1) Selemo le selemo mohiri o tlameha hore, bonyane matsatsi a 15 pele ho phethelo ya saekele ya mohiruwa ya lefi ya selemo e laetsweng ho polelo ya 18(1) a tlatse ka dikhophi tse tharo Vaotjhara ya Keletso ya Mokgolo wa Lefi ka sebopeliso se hlalositse ke Lekgotla bakeng sa sena (Sehloamathiso sa A6), le –
- (a) ho boloka khophi e le nngwe;
- (b) ho fa mohiruwa khophi e le nngwe;
- (c) fetisetse khophi e le nngwe ho Mongodi wa Naha wa Lekgotla hammoho le ditefo dife kapa dife tsa Letsete la Mokgolo wa Lefi bakeng sa mohiruwa eo bakeng sa saekele e amehang ya lefi ya selemo e so lefuweng ho Lekgotla; le
- (d) dikopo tsa hwane le hwane tsa Letsete la Mokgolo wa Lefi di tlameha ho fihla ho Lekgotla bonyane matsatsi a 5 a tshebetso pele mohiruwa a qala lefi.
- (2) Tefo ya mokgolo wa lefi ke Lekgotla, e latela –
- (a) mohiruwa ya phethelang saekele ya lefi ya selemo e ho buuwang ka yona ho polelo ya 18(1);
- (b) Lekgotla le tshwereng tjehelete mokitlaneng wa mohiruwa ho Letsete la Mokgolo wa Lefi; le
- (c) mohiri a kenya kopo ya tefo le Mongodi wa Naha wa Lekgotla ho latela polelwana ya (1)
- (3) Ha kopo e amohelwa ho latela polelo ena, Lekgotla le tlameha ho lefa palo e lekanang le ditefo tsa mokgolo wa lefi tse amohetsweng ke letsete nakong ya saekele ya lefi ya selemo bakeng sa mohiruwa eo.
- (4) Tefo ya mokgolo wa lefi e tlameha ho etswa ha mohiruwa a ya lefing, ho –
- (a) ho mohiruwa ka kotloloho; kapa
- (b) ka tumello ya mohiruwa le mohiri, ho mohiruwa bakeng sa tefo e tswelang ho mohiruwa.
- (5) Lekgotla le tlameha ho lefa bonase ya mokgolo wa matsatsi a phomolo (tjheke ya bo 13) ho mohiruwa ka mong nakong ya Tshitswe ya selemo ka seng, haeba –
- (a) Lekgotla le tshwereng tjehelete mokitlaneng wa mohiruwa ho letsete la mokgolo wa bonase wa matsatsi a phomolo.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 23

29. Letsete la Mokgolo wa Lefi

- (1) Ditefo tsa Letsete la Mokgolo wa Lefi –
- (a) di tlameha ho lefshwa bakeng sa mohiruwa ka mong ya hirilweng ke mohiri ho dikereiti tsa 1 ho ya ho 6 nakong ya kgwedi e fetileng;
- (b) di balwa tjena –
- (i) bahiruwa ba nang le nako e ka tlase ho dilemo tse hlano tsa tshebetso e tswelang 25% ya mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke o sebeditsweng;
- (ii) bahiruwa ba nang dilemo tse hlano tsa tshebetso tse phethetsweng empa e le ka tlase ho dilemo tse 10 tsa tshebetso e tswelang 28.34% ya mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke; le
- (iii) bahiruwa ba nang le dilemo tse 10 le ho feta tsa tshebetso e phethetsweng 33.3% ya mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke;
- (c) ditefo di lefuwa ho Lekgotla ho sa natswe palo ya matsatsi ao mohiruwa a a sebeditseng kgwedeng e itseng, ho latela dipehelo tsa polelo ya 24 (2) le (3).
- (2) Sebakeng sa ditefo tse loketseng ho lefshwa ho latela polelwana ya 91), bahiri ba latelang ba kanna ba lefa mohiruwa ka mong ya kgethilweng palo e theilweng hodima fomulara e hlalositsweng ke polelwana ya (3) –
- (a) tshebeletso ya khiro ya nakwana bakeng sa bahiruwa ba nakwana;
- (b) mohiri wa bahiruwa ba nakwana ba sebetsang ka tlase ho dihora tse 15 ka beke; kapa
- (c) mohiri wa basebetsi ba phomotso ba hirilweng bakeng sa matsatsi a fetang 90 sebakeng sa dibeke tse 52.
- (3) Fomulara e tlo sebediswa bakeng sa tefo sebakeng sa ditefiso ho Letsete la Mokgolo la Lefi ke, sebakeng sa hora ka nngwe e tlwaelehileng kapa karolo ya hora e sebeditsweng mokgahlelong ka mong wa mosebetsi –
- $$\frac{25}{100} \times \frac{\text{Mokgolo o felletseng wa motheo wa beke}}{195}$$
- (4) Mohiri wa mohiruwa wa nakwana ya sebetsang palohare ya dihora tse 15 tse tlwaelehileng kapa ho feta ka kgwedi o tlameha hore sebakeng sa ditefo tse loketseng ho lefshwa ho latela polelwana ya (1), ba theha palo hodima mokgolo o tlwaelehileng wa beke wa mohiruwa ho sebediswa fomulara e latelang.

Mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke = Kakaretso ya mokgolo wa motheo wa beke bakeng sa kgwedi x 3

1

13

30. Letsele la Mokgolo wa Bonase wa Matsatsi a Phomolo

- (1) Ho latela polelo ena bahiruwa bohle ba indastering ba na le tokelo ya tjheke e netefaditsweng ya bo 13 e lekanang le dibeke tse 4.33 ya mokgolo wa motheo wa selemo o lokelang ho lefshwa kamora dikgwedi tse 12 tsa tshebeletso e tswelang pele le mohiri a le mong. Tjheke ya bo 13 e tla lefuwa ka kotlolo ho bahiruwa ka

Tshitswe ya selemo le selemo mme e tla balwa ka dikgwedi selemong sa pele sa tshebetso. Ditefo tsa Letsete la Mokgolo wa Matsatsi a Phomolo –

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 24

- (a) di tlameha ho lefshwa bakeng sa mohiruwa ka mong ya hirilweng ke mohiri ho dikereiti tsa 1 - nakong ya dikgwedi tse 6 tse fetileng;
- (b) di lekana le 36.08% ya mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke o sebeditsweng ke mohiruwa; le
- (c) e tlameha ho lefshwa ka kgwedi haeba mohiruwa a sebeditse nakong ya kgwedi e fetileng;
- (d) e tlameha ho lefuwa ho Lekgotla ho sa natswe palo ya matsatsi ao mohiruwa a a sebeditseng kgweding e itseng, ho latela dipehelo tsa polelo ya 24 (2) le (3).
- (2) sebakeng sa ditefo tse loketseng ho lefshwa ho latela polelwana ya 91), bahiri ba latelang ba kanna ba lefa mohiruwa ka mong ya kgethilweng palo e theilweng hodima fomulara e hlalositsweng ke polelwana ya (3) –
- (a) tshebetso ya khiri ya nakwana bakeng sa bahiruwa ba nakwana;
- (b) mohiri wa bahiruwa ba nakwana haeba bahiruwa ba sebetsa ka tlase ho dihora tse 15 ka beke; kapa
- (c) mohiri wa basebetsi ba phomotso ba hirilweng bakeng sa matsatsi a fetang 90 sebakeng sa dibeke tse 52.
- (3) Fomulara e tlo sebediswa bakeng sa tefo sebakeng sa ditefiso ho Letsete la Mokgolo wa Bonase wa Matsatsi a Phomolo ke, sebakeng sa hora ka nngwe e tlwaelehileng kapa karolo ya hora e sebeditsweng mokgahlelong ka mong wa mosebetsi –
- $$\frac{36.08}{100} \times \frac{\text{Mokgolo o felletseng wa nnete wa beke}}{195}$$
- (4) Mohiri wa mohiruwa wa nakwana ya sebetsang palohare ya dihora tse 15 tse tlwaelehileng kapa ho feta ka kgwedi o tlameha hore sebakeng sa ditefo tse loketseng ho lefshwa ho latela polelwana ya (1), ba theha palo hodima mokgolo o tlwaelehileng wa beke wa mohiruwa ho sebediswa fomulara e latelang:
- $$\text{Mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke} = \frac{\text{Kakaretso ya mokgolo wa motheo wa beke bakeng sa kgwedi} \times 3}{13}$$
- (5) Ha ho diphokotso ho tswa ho bonase ya mokgolo ya matsatsi a phomolo di ka etswa jwalo ka puseletso kgahlano le tjelete efe kapa efe e ka bang e ya kolotwa ho mohiruwa ke mohiri.

KAROLO YA 5: TEFO

31. Tefo ya mokgolo bakeng sa bahiruwa ntle le bahiruwa ba phomotso

- (1) Bakeng sa mabaka a polelo ena, tefo e kenyeletsa mokgolo wa bahiruwa, ditefo tsa nako e ekeditsweng ya tshebetso, meputso le ditefo tsohle tse ding tse loketseng mohiruwa.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 25

-
- (2) Mohiri o tlameha ho lefa mokgolo wa mohiruwa –
- (a) ka kontane ka beke nakong ya dihora tse tlwaelehileng tsa tshebetso tsa mohiruwa ka letsatsi le tlwaelehileng la tefo ya mokgolo la khamphani;
 - (b) ka tumello e ngotsweng ya mohiruwa
 - (i) ka kontane ka kgwedi kapa ka tjeheke nakong ya dihora tse tlwaelehileng tsa tshebetso tsa mohiruwa ka letsatsi le tlwaelehileng la tefo ya mokgolo la khamphani;
 - (ii) hore na mohiruwa o lefuwa ka beke kapa ka kgwedi e lefuwa kahare ho akhaonte ya banka ya mohiruwa ka kapa pele ho letsatsi le tlwaelehileng la tefo ya mokgolo la khamphani.
 - (c) ka phediso ya khiro ka letsatsi le tlwaelehileng la tefo ya mokgolo.
 - (d) Ditefo tse meputso tse etswang ka kontane kapa ka tjeheke di lokela ho kengwa ka omfolopong ya mokgolo e kwetsweng kapa setshelo se kwetsweng.
- (3) Omfolopo ya mokgolo kapa setshelo se ho buuwang ka sona ho polelwana ya (d) se tlameha ho rekota tlhahisoleseding e latelang, kapa e tsamaee le setatamente se rekotileng tlhahisoleseding e latelang –
- (a) lebitso la mohiri;
 - (b) lebitso la mohiruwa kapa nomoro ya hae lenane la tefo le mokgahlelo wa hae;
 - (c) palo ya dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi tse sebeditsweng ke mohiruwa;
 - (d) palo ya dihora tsa nako e ekeditsweng ya tshebetso tsa mosebetsi tse sebeditsweng ke mohiruwa;
 - (e) mokgolo wa nnete wa mohiruwa;
 - (f) dintlha tsa ditefo dife kapa dife tse ding tse tswang ho khiro ya mohiruwa;
 - (g) dintlha tsa diphokotso dife kapa dife tse entsweng;
 - (h) palo ya nnete e lefuweng mohiruwa; le
 - (i) sebaka se mabapi le seo tefo e entsweng ka sona, le omfolopo kapa setshelo tseo ho tsona dintlha tse boletsweng di rekotilweng, kapa setatamente seo ho sona dintlha tse jwalo di bontshitsweng, e tla ba tsa mohiruwa.
- (4) Haeba tefo ya mohiruwa e lefuwa ka akhaonteng ya banka ya mohiruwa, mohiri o tlameha ho fa mohiruwa –
- (a) rasiti e bontshang bopaki ba tefo; le
 - (b) Setatamente se ho buuwang ka yona ho polelwana ya (3).
- (5) Dintlha tse laetsweng ho polelwana ya (3) se ka rekotwa ho khoutu e fanweng haeba khoutu e hlahisitswe ka botlalo mme e hlahisitswe ho tsebiso –
- (a) e tsamayang le tefo; kapa
 - (b) e bolokwe e positswe sebakeng se bonahalang khamphaning mme e fihlelwa ke bahiruwa bohle ba amehang.

- (6) Haeba mohiruwa a le siko ka letsatsi le tlwaelehileng la mokgolo la khamphani, mohiruwa o tlameha ho lefuwa nakong ya dihora tse 24 tsa ho kgutlela ha mohiruwa khamphaning.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 26

- (7) Nakong ya matsatsi a 14 a mohla wa tefo, mohiruwa a ka lebisa potso ho mohiri mabapi le –
 - (a) dintlha dife kapa dife tse fanweng omfolopong ya mokgolo ywa mohiruwa, setshelo, kapa setatamente se tsamayang le yona;
 - (b) palo e lefuweng mohiruwa.
- (8) Haeba mohiruwa a sa kgotsofatswa ke karabo ya mohiri ho potso e botsitsweng ho latela polelwana ya (7), mohiruwa a ka lebisa potso ho Lekgotla, mme potso eo e lokela ho amohelwa ke Lekgotla nakong ya dibeke tse 26 tsa mohla wa tefo.

32. Ditaello le diphokotso tse thibetsweng

- (1) Ho latela molao ofe kapa ofe o mong, ha ho tefo ke kapa sebakeng sa mohiruwa e ka amohelwang ke mohiri, ekaba ka kotloloho kapa e se ka kotloloho, mabapi le khiro kapa thupelo ya mohiruwa eo.
- (2) Mohiri a ka se kope mohiruwa ho reka thepa efe kapa efe ho mohiri kapa kgwebo efe kapa efe kapa motho ya kgethilweng ke mohiri.
- (3) Ho latela molao ofe kapa ofe o mong, mohiri a ka se kope mohiruwa ho amohela bodulo, dijo kapa dineo ho tswa ho mohiri kapa motho ofe kapa ofe kapa sebakeng sefe kapa sefe se kgethilweng ke mohiri.
- (4) Mohiri a ka se hule ditjeo dife kapa dife kgahlano le moputso wa mohiruwa ka lebaka lefe kapa lefe, ntle le ha e le ho latela dirapa tsa 37, 38 le 39.

33. Mekgolo

- (1) Ho latela polelo ya 31(2), bahiruwa bohle bao eseng bahiruwa ba phomotso kapa bahiruwa ba tshebeletso ya nakwana ya khiro ba tlameha ho lefshwa ka beke.
- (2) Moralo wa 5 sa Tumellano ena se hlalosa mekgolo ya beke ya bahiruwa ba boletsweng Tumellanong ena.
- (3) Haeba mohiruwa a lefuwa ka kgwedi, mokgolo wa kgwedi wa mohiruwa o tla balwa ka makgetlo a bone le boraro (4,333) –
 - (a) mokgolo wa beke wa mohiruwa o hlalositse ho Moralo wa 5; kapa
 - (b) mokgolo ofe kapa ofe o phahameng o lefuwang mohiruwa ka tlwaelo.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 27

- (4) Mohiruwa, ntle le mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya nakwana ya khiro, ya lefuwang mokgolo o moholo ho feta o hlahositsweng Tumellanong ena bakeng sa mohiruwa sa mokgahlelo wa mohiruwa o tlameha ho tswelapele ho fumana mokgolo oo o phahameng ha a ntse a hirilwe ke mohiri ya tshwanang mosebetsing o tshwanang, ntle le ha mohiri a lokollotswe tlasa polelo ya 74.
- (5) Mohiruwa a ka se amohela moputso o tlasenyana ho moputso o laetsweng Tumellanong ena bakeng sa mohiruwa wa mokgahlelo wa hae.
- (6) Bakeng sa mabaka a polelo ena, "Tumellano" e kenyelletsa diphetolo dife kapa dife ho Tumellano.

34. Mekgelo e fapaneng

- (1) Ho latela polelwana ya (2) mohiruwa, ntle le mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya nakwana ya khiro, ya etsang mosebetsi mokgahlelong oo ho ona mokgolo o phahameng ho o boletsweng Tumellanong ena hona le mokgolo wa mohiruwa o tlwaelehileng ka letsatsi lefe kapa lefe, o lokela ho lefshwa mokgolo o phahameng bakeng sa letsatsi leo kaofela.
- (2) Mohiruwa wa phomotso ya etsang mekgahlelo ya mesebetsi eo ho yona mekgolo e fapaneng e laetsweng Tumellanong ena ka letsatsi lefe kapa lefe e tlameha ho lefuwa ka mokgolo o hodimodimo bakeng sa letsatsi leo, hammoho le porimiamo e eketsehileng ya 10% ya mokgolo o phahameng ho fetisisa.

35. Mosebetsi wa kgothaletso

- (1) Mohiri a ka tsebisa morero wa kgothaletso eo ho ya ka yona moputso wa mohiruwa o theilweng hoddima bongata ba mosebetsi o entsweng kapa tshebetso ya mohiruwa, haeba –
 - (a) morero o latela polelo ena mme o na le kananelo ya Lekgotla;
 - (b) manane a laetsweng ho dirapa tsa 50 le 51 tsa Tumellano ena a bolokilwe hantle;
 - (c) mohiruwa eo e leng karolo ya morero, ha a lefuwe ka tlase ho palo eo tle ho moo mohiruwa o tla ba le tokelo ho latela dirapa tsa 11, 14, 15, 16 le 36 le oralo wa 5.
- (2) Mohiri ya batlang ho tsebisa morero wa kgothaletso o tlameha ho theha komiti e nang palo e lekanang ya baemedi ba tsamaiso le baemedi ba kgethilweng ba bahuruwa ho sekaseka le ho dumellana le dipehelo tsa morero.
- (3) Dipehelo tsa morero tsa kgothaletso –
 - (a) e tlameha ho ngolwa mme e tekenwe ke ditho tsohle tsa komiti e kopaneng ya baemedi; le

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 28

- (b) e ka se fapangwe kapa ya fediswa ke lehlakore lefe kapa lefe ka morero ntle le ha lehlakore leo –
 - (i) le file mahlakore a mang tsebiso e ngotsweng jwalo ka ha ho dumellanwe ke mahlakore a keneng morerong;
 - (ii) le kopantswe le ditshwanelo dife kapa dife tse ding tse boletsweng morerong bakeng sa ho fapanya kapa ho fedisa morero.

36. Tjhelete ya Phediso le ya ho Tshela Madiboho

- (1) Polelo ena ha se sebetse ho bahiri le bahiruwa ba ditshebetsong sa Sugar Cane le Forestry and Field Operations.
- (2) Moralo wa 5 wa Tumellano ena o hlalosa palo ya bonyane e lokelang ho lefshwa jwalo ka tefo ya phediso.
- (3) Tjhelete ya phediso –
 - (a) e tlameha ho lefshwa mohiruwa ya, ketsong ya mosebetsi wa hae, a leng siko le moo a dulang le setheo sa mohiri bakeng sa nako e fetang ya kgefu ya hae e tlamang ya phomolo ya dihora tse robong e hlalositsweng polelong ya 6 (1);
 - (b) e ka hodimo ho moputso ofe kapa ofe o mong o loketseng mohiruwa;
 - (c) e lokela ho lefshwa nakong ya matsatsi a supileng a phethelo ya leeto leo e amanang le lona;
 - (d) e lefshwa pele ho nako ho mohiruwa ofe kapa ofe ya hlokwang ho nka leeto le kenyeletsang ho se be teng bakeng sa dihora tse 48 kapa ho feta. Maemong ana, nako ya bosiko e lokela ho hakangwa mme mohiruwa o tlameha ho kgutlisetsa tjhelete e lefilweng e fetang palo ya tefo ho mohiri ha a kgutla leetong la hae.
- (4) Mohiruwa ya tshwanelehang ke mme a fumana tefo ya phediso ha a na tokelo ya tefo ya shifte ya bosiu.

37. Diphokotso bakeng sa tahleho kapa tshenyo

- (1) Ntle le moo ho boletsweng ka tsela e nngwe Tumellanong ena, bahiruwa ha baa lokela ho dumela diphokotso dife kapa dife mekgolong ya bona bakeng sa tahleho kapa tshenyo e etsahalletseng bahiri ba bona, ntle le ha –
 - (a) tahleho kapa tshenyo eo e etsahetse nakong ya khiro mme e le ka lebaka la phoso ya mohiruwa;
 - (b) palo eo ya phokotso e le ka tlase ho R1000,00; le
 - (c) tumellano ya diphokotso e ngotswe fatshe mme mohiruwa a tekena tokomane eo botenng ba mohiruwa e mong wa kgetho ya mohiruwa.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 29

- (2) Haeba mohiruwa a sa dumelle ho tlosetswa kapa ho tlositswe tjelete e kahodimo ho R1000,00, mohiri a ka tlosa ha feela a fumane mohiruwa a ikarabella tahlehong kapa tshenyong e jwalo kamora patlisiso e nepahetseng moo mothati o nepahetseng o latetsweng mme mohiruwa a fuwe monyetla wa ho bontsha hore na phokotso e se ke ya etswa hobaneng.
- (3) Kakaretso ya tjelete e tlositsweng bakeng sa tahleho le tshenyō –
 - (a) e ka se fete tjelete e lekaneng ya tahleho kappa tshenyō mme ha ho phokotso e ka etswang haeba e tla baka hore mohiri a kgutlisetswe tjelete habedi bakeng sa tahleho kapa tshenyō e tshwanang;
 - (b) e ka se fete kotara (25%) ya moputso wa tjelete ya mohiruwa.
- (4) Nakong ya dibeke tse 52, diphokotso bakeng sa tahleho kapa tshenyō di ka se fete 20% ya moputso wa mohiruwa wa selemo.

38. Diphokotso tsa dikoloto ho batho ba boraro

- (1) Sebakeng sa sekoloto sefe kapa sefe se seng, mohiri a ka se etse diphokotso dife kapa dife moputsong wa mohiruwa ntle le ha –
 - (a) phokotso e hlokahala kapa e dumelletswe ho latela molao ofe kapa ofe tumellano ya kopanelo, taelo ya lekgotla kapa phano ya tharollo; kapa
 - (b) mohiruwa a dumela ka lengolo ho phokotso eo bakeng sa sekoloto se boletsweng tumellanong eo; kapa
 - (c) tumellano bakeng sa thepa efe kapa efe e rekilweng ke mohiruwa e supa mofuta le bongata ba thepa e jwalo.
- (2) Mohiri ya tlosang tjelete moputsong wa mohiruwa ho lefa motho e mong o tlameha ho lefa tjelete eo ho motho eo e mong ho latela nako le ditlhoko tse ding tse boletsweng tumellanong, molaong, tumellanong ya kopanelo, taelong ya lekgotla kapa phano ya tharollo.

39. Diphokotso tse ding

- (1) Mohiri a ka se kope kapa a dumella mohiruwa ho –
 - (a) Busetša tefo ya moputso ofe kapa ofe, ntle le ditefo tse ka hodimo tse entsweng pele ke mohiri ka lebaka la phoso ya ho bala moputso wa mohiruwa; kapa
 - (b) ananela kamohelo ya palo e ngata ho feta moputso o hlileng o amohetsweng.

**Lekgotla La Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 30

- (2) Ntle le moo ho boletsweng ka tsela e nngwe Tumellanong ena, mohiri a tlosa, moputsong wa mohiruwa ya leng siko mosebetsing ntle le ha e le ka taelo ya mohiri, palo e –
 - (a) lekanang le nako ya bosiyi ba mohiruwa;
 - (b) e badilweng motheong wa mokgolo wa mohiruwa sebakeng sa dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi ka nako ya ho se be teng.
- (3) Ka tumello ya Lekgotla, mohiri a ka etsa phokotso moputsong wa mohiruwa –
 - (a) palo e fuweng mohiruwa ke mohiri;
 - (b) ditjeo tsa diaparo tsa tshireletso, disebediswa kapa thepa e fuweng mohiruwa mahala mme e sa kgutlisetswa ho mohiri, ha ho kotjwa jwalo.
- (4) Lekgotla e tla fana ka tumello ya yona ho phokotso bakeng sa tahleho ya disebediswa kapa thepa e –
 - (a) fanweng ka ho ikgetha ho mokganni mme e lokelang ho dula ho mokganni ka dinako tsohle ka mokganni a le mosebetsing;
 - (b) e tlameha ho dula ka koloing mme e tlameha ho faselletswa ho kapa e notlallwe ka koloing.
- (5) Mohiruwa ya sa kgotsofatswang ke phokotso efe kapa efe moputsong a ka, ka pontso ya kgetsi e ntle, ipiletsa Lekgotleng le tlamehang ho shebisisa dintlha tsohle mme le tshehetse kapa le hane boipilaetso bo.

KAROLO YA 6: PHEDISO YA KHIRO

40. Tsebisole tefo sebakeng sa tsebisole

- (1) Ho latela polelwana ya (2), mohiri kapa mohiruwa, ntle le mohiruwa wa phomotso kapa mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya nakwana ya khiro, a ka fedisa konteraka ya khiro ka tsebisole e seng ka tlase ho –
 - (a) beke e le nngwe, haeba mohiruwa a hirilwe bakeng sa dibeke tse 26 kapa ka tlase;
 - (b) dibeke tse pedi, haeba mohiruwa a hirilwe bakeng sa nako e fetang dibeke tse 26 empa eseng ho feta dibeke tse 52;
 - (c) dibeke tse nne, haeba mohiruwa a hirilwe bakeng sa nako e fetang dibeke tse 52.
- (2) Sebakeng sa tsebisole –
 - (a) mohiri a ka lefa mohiruwa moputso oo mohiruwa a ne a tlo o fumana haeba mohiruwa a ne a sebeditse nakong ya tsebisole;

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 31

- (b) mohiruwa a ka dumela ho lesela kapa ho lefa palo eo mohiruwa a ne a tlo o fumana haeba mohiruwa a ne a sebeditse nakong ya tsebiso.
- (3) Tsebiso ya ho tlohela mosebetsi e tlameha ho ba ka mokgwa wa lengolo jwalo ka Sehokelo sa A7.
- (4) Ha ho letho le polelong ena le amang –
 - (a) tokelo ya mohiri kapa mohiruwa ho fedisa konteraka ya khiro ntle le tsebiso ya lebaka lefe kapa lefe le lemouwang ke molao jwalo ka le lekaneng; kapa
 - (b) tumellano e pakeng tsa mohiri le mohiruwa e dumella nako e teletsana ya tsebiso ho dinako tse boletsweng ho polelwana ya (1), ha fela –
 - (i) tsebiso e hlokanang ho fanwa ke mohiri le mohiruwa di tlameha ho ba bolelele bo lekanang;
 - (ii) tefo sebakeng sa tsebiso e tlameha ho ba ya boleng bo lekanang le nako ya tsebiso e boletsweng tumellanong.

41. Ditokomane tse tla fuwa mohiruwa ha ho fediswa

- (1) Mohiri o tlameha ho fa mohiruwa eo mosebetsi wa hae o felang setefikeiti sa tshebetso se jwalo ka Sehokelo sa A3.
- (2) Khopi ya setefikeiti sa tshebetso e lokela ho fetiswa ke mohiri ho Lekgotla pele ho la 20 la kgwedi e latelang phediso ya konteraka ya khiro ya mohiruwa.
- (3) Polelo ena ha e sebetse ho –
 - (a) mohiruwa ya nyamelang;
 - (b) mohiruwa wa phomotso; kapa
 - (c) mohiruwa wa nakwana wa ditshebeletso tsa khiro tsa nakwana.

42. Tefo ya phediso

Tefo ya phediso e tla laolwa ho latela Karolo ya 189 ya Molao le Karolo ya 41 ya Molao wa Dipehelo tsa Motheo tsa Khiro, 75 wa 1997.

43. Tefo ya lefi e bokelletsweng e sa nkwang

- (1) Ka phediso ya khiro, mohiruwa o tlameha ho lefuwa –
 - (a) bakeng sa lefi efe kapa efe e bokelletsweng e sa nkwang; le
 - (b) bakeng sa saekele e sa felang ya lefi, palo e seng ka tlase ho palo ya matsatsi a pro-rata a badilweng ho latela polelwana ya 18(2).

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 32

- (2) Tefo e lokelang ho lefuwa ho mohiruwa, ho latela dipehelo tsa polelwana ya (1) –
- (a) e tlameha ho lefuwa mokgolong oo mohiruwa a neng a o fumana hanghang pele ho letsatsi la phediso ya mosebetsi;
- (b) o ka fokotswa haeba mohiruwa a tlohela mosebetsi ntle le ho fana ka tsebiso e hlokwang e hlalositse ho polelo ya 40, ka palo e lekanang le palo eo mohiruwa a ka beng a e fumane haeba mohiruwa a ne a sebeditse nakong eo, ntle le haeba mohiruwa a leselletse tsebiso e jwalo.
- (3) Haeba khiro ya mohiruwa e fela pele mohiruwa eo a lekanelwa ke lefi ya selemo ho latela polelo ya 18 –
- (a) mohiri o tlameha ho tlatsa ka dikhophi tse tharo Tokelo ya Pro Rata e Bokelletsweng. Vaotjhara ya Moputso ka tselo e boletsweng ke Lekgotla bakeng sa lebaka lena (Sehokelo sa AS), mme –
- (i) ho boloka khophi;
- (ii) fetisa khophi nakong ya dihora tse 24 tsa phediso ya khiro ya mohiruwa ho Mongodi wa Naha wa Lekgotla; le
- (iii) fa mohiruwa dikhophi tse setseng bakeng sa mabaka a tseko;
- (b) mohiruwa a ka batla ho kenya tseko ho Lekgotla bakeng sa –
- (i) mokgolo wa lefi e bokelletsweng;
- (ii) mokgolo wa o bokelletsweng wa bonase ya matsatsi a phomolo; le
- (iii) Bonase ya letsete e bokelletsweng ya bokudi le ya ho ba siko.
- (4) Ha ho balwa palo e lokelang ho lefuwa ho mohiruwa, ho latela dipehelo tsa polelwana ya (4) (b) –
- (a) mokgolo wa lefi o bokelletsweng o balwa latela polelo ya 18 (2);
- (b) mokgolo wa bonase ya matsatsi a phomolo le mokgolo wa lefi e bokelletsweng e balwa ho tswa ho –
- (i) mohla wa ho qala ya khiro le mohiruwa; kapa
- (ii) mohla wa lefi ya mohiruwa ya ho qetela ya selemo; le/kapa tefo ya bonase ya mokgolo wa matsatsi a phomolo;
- (c) Mokgolo wa lefi e bokelletsweng le bonase ya mokgolo o bokelletsweng wa matsatsi a phomolo o balwa kamora hore mohiruwa a fuwe pro rata ya matsatsi a tshebetso ho nako ya lefi ya mohiruwa eo a ka beng a na le tokelo ya ona ho latela polelwana ya (1) (b), ho latela palo e latelang:
- $$\frac{X}{12} \times \frac{15}{1}$$
- moo X = palo ya disaekete tse phethetsweng tse fanweng ho dipolelo tsa 29 (1) (b) le 30(c) esale ho tloha ho qala mosebetsi kapa ho qala nako ya ho qetela ya lefi kapa tefo ya bonase ya mokgolo wa matsatsi a phomolo

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 33

- (5) Mokgolo o bokelletsweng wa lefi o lokelang ho lefshwa mohiruwa ho latela polelwana ya (1) ha o wa lokela ho fuwa kapa ho amohelwa ke mohiruwa ya amehang, empa hanghang ha mosebetsi o feela o fuwe Mongodi wa Naha wa Lekgotla. Tefo ya mohiri ya mokgolo o bokelletsweng wa lefi, bonase ya mokgolo o bokelletsweng wa matsatsi a phomolo kapa bonase e bokelletsweng ya letsete la bokudi kapa la ho ba siko ka kotloloho ho mohiruwa ha ho na ho lokolla mohiri tshwanelong ya hae ya ho romella palo ho Lekgotla mme ha ho pusetso e tla dumellwa.
- (6) Mokgolo o bokelletsweng wa lefi le mokgolo wa bonase ya matsatsi a phomolo di tlameha ho lefuwa –
 - (a) ho mohiruwa dibeke tse nne kamora phediso ya khiri ya mohiruwa kapa dibeke tse nne kamora hore mohiruwa a tlohele khiri e nngwe indastering, kamoo ho ka bang ka teng;
 - (b) hanghang, ho mohiruwa, haeba mohiruwa a lelekilwe ka mabaka a tshebetso kapa ho hloleha; kapa
 - (c) hanghang, ho thepa ya mohiruwa, haeba mohiruwa a hlokahtse.

44. Mokgwatshebetso wa ho fokotsa mosebetsing

- (1) Mekgwatshebetso ya ho fokotsa mosebetsing e hlalositweng Molaong e sebetsa ho phokotso efe kapa efe ya bahiruwa.
- (2) Mohiruwa ya fokoditsweng o tlameha ho fuwa –
 - (a) setifikeiti sa tshebetso ka mofuta wa Sehokelo sa A3; le
 - (b) lengolo le netefatsang hore mohiruwa o fokoditswe.
- (3) Nakong ya dihora tse 72 tsa ho tsebisa mohiruwa hore mohiruwa o kgethetswe ho fokotsa mosebetsing, mohiri o tlameha ho tsebisa Lekgotla ka lengolo ka phokotso eo.
- (4) Haeba mohiri a nahana ka phokotso e welang dipehelong tsa karolo ya 189A ya Molao, Lekgotla le tlameha ho kgetha motataisi ho thusa mahlakore a keneng dipuisanong tsa phokotso, haeba –
 - (a) mohiri a kopile tataiso tsebisong ya hae ho latela karolo ya 189 (3) ya Molao; kapa
 - (b) mahlakore a buisanang a emetseng boholo ba bahiruwa bao mohiri a nahanang ho ba fokotsa ba kopile tataiso mme ba tsebisitse Lekgotla nakong ya matsatsi a 15 a ho amohela tsebisiso e hakantsweng ke karolo ya 189 (3) ya Molao.
- (5) Haeba Lekgotla le kopuwa ho fana ka motataisi, le lokela ho etsa jwalo ho latela –
 - (a) karolo ya 189A ya Molao; le
 - (b) melawana efe kapa efe e fetisitweng ho latela karolo ya 189A ya Molao.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 34

KAROLO YA 7: DITSHWANELO TSA MOHIRI

45. Ngodiso ya le dintlha tse fanwang ke bahiri

- (1) Mohiri e mong le e mong, ho kenyeletswa le monga-mokganni o tlameha hore nakong ya matsatsi a 30 a qalo ya tshebetso ya Tumellano ena, kapa nakong ya matsatsi a 30 a ho kena indastering, kamoo ho ka bang ka teng, a fe Lekgotla polelo bakeng sa setheo ka hae ka seng ka mokgwa wa Sehokelo sa A.1, se boletsweng bakeng sa sena ke Lekgotla, e bontshang –
 - (a) lebitso la kgwebo;
 - (b) nomoro ya ngodiso ya khamphani;
 - (c) nomoro ya ngodiso ya VAT ya khamphani;
 - (d) dintlha tsa banka tsa mohiri;
 - (e) dinomoro tsa fks/moh/dintlha tsa imeile;
 - (f) motho wa boiteanyo;
 - (g) aterese ya poso;
 - (h) aterese ya bodulo ya setheo;
 - (i) setereke/porofense ya mmaseterata;
 - (j) mabitso a felletseng a mohiri, nomoro ya boitsebiso le aterese ya lapeng, kapa tsa molekane ka mong, motshwaredi, motsamaisi kapa setho haeba mohiri e le selekane, botshwaredi kapa khamphani;
 - (k) lebitso la selekane, botshwaredi kapa khamphani;
 - (l) dintlha tsa letsete la hao la penshene / porovidente (ha e le teng);
 - (m) dinomoro tsa ngodiso tsa makoloi a sebedisitsweng le boima bo felletseng ba koloi;
 - (n) fane le ditlhaku tse qalang tsa mabitso a bahiruwa, dinomoro tsa boitsebiso, mohla wa khiri, mokgolo wa beke /kgwedi le botho ba mokgatlo wa basebetsi (haeba o le teng).
- (2) Polelwana ya (1) ha e hloke hore mohiri a fane ka tlhahisoleseding e seng e fanwe ho latela Tumellano ya pele ho moo ya Lekgotla, ntle le ha dintlha di fetohile.
- (3) Lekgotla le ka hloka hore mohiruwa a fane ka setifikeiti ya ngodiso ya koloi haeba Lekgotla le na le lebaka la ho dumela hore boima bo felletseng ba koloi ha bo a hlaliswa ka nepo foromong ya ngodiso.
- (4) Ha Lekgotla le amohela dintlha tse boletsweng polelwaneng ya (1), Lekgotla le tlameha ho fa mohiri Setifikeiti sa Ngodiso ka mokgwa wa Sehokelo sa A.2.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 35

- (5) Mohiri e mong le e mong ya ngodisitseng o tlameha ho tsebisa Lekgotla nakong ya matsatsi a 30, ka lengolo, ka diphetoho dife kapa dife ho dintlha tse fanweng ke ena ngodisong ya hae.

46. Bahiri ba be le ditokomane tse latelang

- (1) Bahiri ba tlameha ho netefatsa hore ka dinako tsohle ba na le setoko se lekaneng sa ditokomane tse latelang –
- (a) Sehokelo sa A3 – setifikeiti sa tshebetso;
 - (b) Sehokelo sa A4 - phaello ya kgwedi ho dilevi le ditjhelete ho Lekgotla;
 - (c) Sehokelo sa A5 – vaotjhara ya keletso ya tokelo ya pro rata e bokelleditsweng;
 - (d) Sehokelo sa A6 – vaotjhara ya tefo ya mokgolo wa lefi ya selemo;
 - (e) Sehokelo sa A7 - tsebiso ya ho tlohela mosebetsi;
 - (f) Sehokelo sa A8 – kopa ya tsiane ya lefi ya bokudi.

47. Diyunifomo le diaparo tsa tshireletso

- (1) Mohiri o tlameha ho fana mahala ka yunifomo, ovarolo, dikgohlopho, kepisi kapa dipahlo dife kapa dife tse ding tse sireletsang tseo mohiri a hlokang ka molao ho fana ka tsona ho bahiruwa kapa tseo bahiruwa ba hlokang ho di apara ho ya ka molao.
- (2) Mohiri ya, hore na ke ka ho hlaka kapa ka ha se ka ho hlaka, a hlokang hore bahiruwa ba apare diaparo tsa tshireletso tse sa bolelwang ho polelwana ya (1) o tlameha ho fana ka diaparo tseo mahala.
- (3) Diaparo dife kapa dife tsa tshireletso tse fuweng mohiruwa mahala di dula e le thepa ya mohiri.
- (4) Boleng le bongata ba diyunifomo di tla sekasekwa boemong ba feme kapa setheo.

48. Ho etsa subkontraka

- (1) Mohiri ya nahanang ho sebedisa ditshebetso tsa rasubkontraka o tlameha ho latela mokgwatshebetso o boletsweng ho polelwana ya (2) haeba subkontraka eo e ka baka –
- (a) phokotso ya maemo a khiro; kapa
 - (b) diphetoho tsa bohlokwa ho melawana le diphelelo tsa khiro ya bahiruwa.
- (2) Mokgwatshebetso o latelang o tlameha ho latelwa pele ho khiro ya subkontraktara haeba maemo a nahanang ho polelwana ya (1) a ka etsahala –
- (a) mohiri o tlameha ho fa mekgatlo kapa mekgatlo ya basebetsi e emetseng bahiruwa ba amehang, kapa bahiruwa ba amehang ka bo bona sebakeng sa ba seng mekgatlong

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 36

- tsebiso e ngotsweng ya bonyane dibeke tse nne tsa maikemisetso a mohiri a ho etsa subkontraka, le
- (b) kopano pakeng tsa mahlakore e tlameha ho bitswa ka nako e dumellanwe ke bohle nakong ya matsatsi a supileng a mohla wa kamohelo ya tsebiso eo ho buuwang ka yona ho serapa sa (a);
 - (c) kopanong, mahlakore a tlameha ho kena dipuisanong mabapi le tlhokeho le kgothaletso ya subkontraka e nahannweng.
- (3) Mohiri ya etsang subkontraka ya mosebetsi o welang sebakeng se ngodisitsweng sa Lekgotla o tla jara boikarabello ka kopanelo le ka karohano le rasubkontraka, haeba rasubkontraka a hloleha ho latela diphelelo tsa Tumellano ena.

49. Moemedi wa mohiri Lekgotleng

Baemedi ba bahiruwa Lekgotleng ba tlameha ho fuwa disebediswa tsohle tse utlwahalang ke bahiri ba bona hore ba shebane le mesebetsi ya bona e amanang le mosebetsi wa Lekgotla.

50. Manane

- (1) Mohiri e mong le e mong o tlameha ho ba le lenane le le leng kapa ho feta le nang le tlhahisoleseding e laetsweng ho latela polelo ena mme a –
- (a) netefatse hore tsohle tse ngolwang mananeng di ngolwa ka enke e sa hlakoleheng;
 - (b) ka dinako tsohle a boloke manane a le teng bakeng sa tekolo sebakeng sa hae; le
 - (c) boloke manane a tlatsitsweng bakeng sa dilemo tse tharo ho tloha mohla kenyo ya ho qetela ka lenaneng.
- (2) Qalong ya khiro ya mohiruwa, mohiri o tlameha ho kenya dintlha tse latelang lenaneng –
- (a) mabitso a felletseng a pele, fane le nomoro ya boitsebiso ya mohiruwa;
 - (b) mokgahlelo wa mosebetsi wa mohiruwa; le
 - (c) mohla wa qalo ya khiro ya mohiruwa.
- (3) Mohiri o tlameha ho boloka –
- (a) lenane la nako le mokgolo le nang le tlhahisoleseding e laetsweng ho karolo ya 31 (1), le (3) tsa Molao wa Diphelelo tsa Motheo tsa Khiro, 75 wa 1997, le melawana e entsweng ho latela Molao oo, ya meputso e lefuweng le nako e sebeditsweng ke mohiruwa ka mong;
 - (b) rekota dinako tsohle tsa lefi tsa mohiruwa lenaneng leo kapa lenaneng le fapaneng la lefi.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 37

- (4) Mohiri ya kenyang tshebetsong morero wa –
- (a) dibeke tsa tshebetso tse patahantsweng ho latela polelo ya 8, o tlameha ho rekota matsatsi le dihora tse sebeditsweng ke mohiruwa ka mong ya keneng morerong ka lenaneng;
 - (b) nako ya phomolo e lefuwang bakeng sa tshebetso ka Sontaha kapa ka letsatsi la phomolo la setjhaba, ho latela dipolelo tsa 14 le 15, kapa bakeng sa nako e ekeditsweng ya tshebetso ho latela polelo ya 11, o tlameha ho boloka lenane le hlahosang –
 - (i) matsatsi le dihora tsa tshebetso ya Sontaha, letsatsi la phomolo la setjhaba kapa nako e ekeditsweng ya tshebetso ke mohiruwa ho latela morero o amehang;
 - (ii) palo ya nako ya phomolo e lefuwang e lokelang ho fuwa mohiruwa ka mong; le
 - (iii) matsatsi le dinako tsa phomolo tse fuweng mohiruwa ka mong.
- (5) Mohiri ya keneng tumellanong le bahiruwa ho kenya tshebetsong morero wa ho etsa palohare ya dihora tsa mosebetsi ho latela polelo ya 9 o tlameha ho boloka lenane le hlahosang –
- (a) matsatsi, dihora tse tlwaelehileng tsa tshebetso le nako e ekeditsweng ya tshebetso e sebeditsweng ke mohiruwa ka mong ya keneng morerong; le
 - (b) palo ya dihora tse entsweng palohare sebakeng seo bakeng sa mohiruwa ka mong.

51. Buka ya loko ya letsatsi le letsatsi

- (1) Mohiri o tlameha ho fa bakganni bohle ba leng hole le moo ba dulane le setheo sa mohiri leetong le fetang nako e tlamang ya kgefu ya phomolo ya dihora tse robong e hlahositsweng polelong ya 6 (1) ka buka ya loko ya letsatsi le letsatsi e kgotsafatsang ditlhoko tse latelang –
- (a) maqephe a loko a tlameha ho ba habedi mme a be le letoto la dinomoro;
 - (b) lebitso la Lekgotla, aterese ya seterata le aterese ya poso le nomoro ya mohala ya ofisi e haufinyane ho fetisisa ya Lekgotla ho setheo sa mohiri moo mohiruwa a hirilweng di lokela ho hlaha khophing ya mokganni ya leqephe la loko;
 - (c) lebitso la mohiri le tlameha ho hlaha leqepheng la loko;
 - (d) dintho tse latelang di tlameha ho rekotwa leqepheng ka leng la loko –
 - (i) mohla;
 - (ii) lebitso la mokganni;
 - (iii) lebitso la mosebetsi ofe kapa ofe ya akaretsang, molebedi kapa mohiruwa e mong ya tsamayang le koloi;
 - (iv) mabitso a tekennweng a mokganni le mohiri kapa moemedi ya fuweng matla wa mohiri;
 - (v) dinomoro tsa ngodiso tsa koloi le tereilara efe kapa efe;
 - (vi) dipalo tsa lenaka le bontshang sebaka se tsamailweng ke koloi qalong le qetellong ya letsatsi la tshebetso;
 - (vii) dinako tsa ho qala le ho qetella ya letsatsi la tshebetso;

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 38

- (viii) dinako tsa qalo le qetello ya dikgefu tsohle tsa dijo;
 - (ix) dinako tsa qalo le qetello ya dikgefu tsohle tsa phomolo;
 - (x) palo ya dihora tse tlwaelehileng tse sebeditsweng;
 - (xi) palo ya dihora tsa nako e ekeditsweng ya tshebetso tse sebeditsweng;
 - (xii) palo ya dihora tse sebeditsweng ka diSontaha le matsatsi a phomolo a setjhaba; le
 - (xiii) ho tlameha ho ba le sebaka moo mokganni a ka rekotang dintlha tse akaretsang tse amanang le mosebetsi wa hae le diphoso dife kapa dife tsa koloi kapa tereilara.
- (2) Bakeng sa mosebetsi wa letsatsi ka leng, mokganni o tlameha ho –
- (a) ngola dintlha tse hlokwang ho latela polelwana ya (1) ka bukeng ya loko; hape;
 - (b) qetellong ya mosebetsi wa letsatsi ka leng, kapa haufi kamorao moo kamoo ho kgonehang, a fe buka ya loko ya pele ho mohiri mme a boloke khophi ya leqephe la loko.
- (3) Mokganni ha a lokela ho ngola dintlha tse seng tsa nnete bukeng ya loko mme mohiri a ka se kope kapa a dumella mokganni ho ngola dintlha tse seng nnete ka bukeng ya loko.
- (4) Haeba mokganni a etsa ditsamaiso tsa lehaeng mme a se hole le moo a dulang le setheo sa mohiri leetong le fetang kgefu e tlamang ya phomolo eo ho buuwang ka yona ho polelwana ya (1), mohiri a ka sebedisa lenane la boteng sebakeng sa buka ya loko ya letsatsi le letsatsi e boletsweng polelwane ya (1).
- (5) Lenane la boteng kapa maqephe a pele a tlatsitsweng a buka ya loko ya letsatsi le letsatsi a tlameha ho bolokwa ke mohiri atereseng e ngodisitsweng ya kgwebo ya mohiri bakeng sa dilemo tse tharo kamora letsatsi le boletsweng lenaneng kapa leqepheng.

52. Pontsho ya Tumellano le ditsebiso

- (1) Khophi e balehang ya Tumellano ena, e ngotsweng ka bonyane dipuo tse pedi tsa semmuso, e tlameha ho bolokwa ke mohiri
- (a) sebakeng seo ho sona dikoloi tsa mohiri di pakwang teng ka tlwaelo; le
 - (b) sebakeng se tlwaelehileng sa tefo ya mekgolo.
- (2) Dikhophi tsa Tumellano ena, tseo ho buuwang ka tsona ho polelwana ya (1) di tlameha hore di fumanehe habonolo ho bahiruwa.
- (3) Mohiri o tlameha ho, setheong sa mohiri, a manamise sebakeng se bonahalang hape se fihlillehang ho bahiruwa, tsebiso e bontshang letsatsi la beke, kapa, ho ya ka dipehelo tsa polelo ya 31 (2) (b), letsatsi la kgwedi, le nako le sebaka seo ho sona mekgolo e tla lefuwa ka tlwaelo.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 39

Haeba mekgolo e lefuwa dibakeng tse fetang se le seng, tsebiso e tlameha ho hlahisa dintlha tsa sebaka ka seng.

53. Diputsetso tsa kgwedi

- (1) Mohiri e mong le e mong o tlameha ho latela dipolelo tsa 19, 29, 30, 54, 69 Letsete la Bophelo bo botle jwalo ka ha ho hlahisitswe ho Moralo wa 4 wa Tumellano ena le Tumellano ya Agency Shop (Tsebiso R.1323 e hlahang ho Koranta ya Mmuso 31681 ya la 12 Tshitwe 2008) ka ho tlatsa le ho nehelana ka pusetso ya kgwedi ka mokgwa wa Sehokelo sa A4 le ho lefa Lekgotla palo e felletseng e hlokehang bakeng sa pusetso eo ka letsatsi le nepahetseng.
- (2) Mohiri o tla nkwa a latetse dipehelo tsa polelwana ya (1) kahodimo ha Lekgotla le amohela pusetso ya kgwedi le kgwedi le tefo ka letsatsi le nepahetseng.
- (3) Ka tumello ya pele e ngotsweng ya Mongodi wa Naha wa Lekgotla, mohiri a ka hlahisa pusetso ya hae ya kgwedi e lokelang ho dumellana le dintlha tsohle tsa Sehokelo sa A4.
- (4) Haeba mohiri a fana ka pusetso ya kgwedi e nang le diphoso kapa e sa fellang, Mongodi wa Naha wa Lekgotla, kapa mosebetsi wa semmuso ya kgethilweng ke Mongodi wa Naha, a ka e kgutlisa le tefo ya yona ho mohiri mme—
 - (a) mohiri o tla nkwa a sa latela dipehelo tsa polelo kapa dipolelo tseo ho buuwang ka tsona ho polelwana ya (1);
 - (b) tahlehelo ya nako e bakilweng ke ho kgutlisa pusetso ya kgwedi le tefo ho mohiri le nehelano ya tsona hape ho Lekgotla, di nkwa e le phoso ya mohiri.
- (5) Bakeng sa mabaka a polelwana ya (4), pusetso ya kgwedi le kgwedi e nkwa e na le phoso kapa e sa fella ha e —
 - (a) sa latele dintlha tsohle tsa Sehokelo sa A4;
 - (b) e sa bonahale hantle, ho ya ka Mongodi wa Naha wa Lekgotla;
 - (c) e sa bontshe dintlha tse felletseng ka nepahalo tsa mohiri le mohiruwa wa mohiri jwalo ka ha ho hlokahala moo;
 - (d) e sa bontshe ka nepahalo kapa ho hlalosa, moo ho hlokehang, dintlha tsohle tse hlokehang ho yona;
 - (e) e hlahisa e le nngwe kapa ho feta ha ditefo tse fosahetseng tse hlokehang ho latela dipehelo tse ho buuwang ka tsona ho polelwana ya (1);
 - (f) e sa nyalane; kapa
 - (g) e sa dumellane le tefo e tsamayang le yona kapa tefo efe kapa efe e nngwe e amohetsweng ke Lekgotla bakeng sa pusetso.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 40

- (6) Ho tloha ka letsatsi la phatlalatso ya Tumellano ena bahiruwa bohle indastering ba tlameha ho nehelana ka dipusetso tsa bona tsa kgwedi sistiming ya inthanete ya Lekgotla.

KAROLO YA 8: NGANGISANO YA KOPANELO

54. Ditefo tsa mekgatlo ya basebetsi

- (1) Ditefo tsa mekgatlo ya basebetsi tse tla hulwa mekgolong ya bahiriwa di tlameha ho dumellwa ke Mongodisi wa Dikamano tsa Mesebetsi le ho hasanywa nako le nako ho bahiri bohle le Mongodi wa Naha wa Lekgotla.
- (2) Beke le beke kapa kgwedi le kgwedi mohiri o tlameha ho –
- (a) hula mekgolong ya bahiruwa bao e leng ditho tsa mokgatlo wa bahiri oo e leng karolo ho Tumellano ena, ditefo tsa hajwale tsa mokgatlo wa basebetsi oo ho buuwang ka ona ho polelwana ya (1); le
- (b) fa palo yohle e hutsweeng, hammho le pusetso ya kgwedi le kgwedi (Sehokelo sa A4) ka mokgwa o hlahositsweng ke Lekgotla bakeng sa sena, ho Mongodi wa Naha wa Lekgotla, eseng kamorao ho la 20 la kgwedi ka nngwe e latelang eo e amanang le yona.
- (3) Mongodi wa Naha wa Lekgotla o tlameha hore, pele ho letsatsi la la 10 ka kgwedi ka nngwe, a fetisetse ho mekgatlo ya basebetsi palo yohle ya ditefo tse amohetsweng ke Lekgotla ho latela polelwana ya (2) (b) nakong ya kgwedi e fetileng.

55. Ditefo tsa mokgatlo wa mohiri

- (1) Ditefo tse lokelang ho lefsha mokgatlo wa bahiri di tlameha ho dumellwa ke Mongodisi wa Dikamano tsa Mesebetsi.
- (2) Ha Mokgatlo wa Mohiri o ka kopa Mongodi wa Lekgotla ka lengolo ho bokella ditefo tsa yona sebakeng sa yona, eba bahiri bao e leng ditho tsa mokgatlo wa bahiri bao e leng karolo ya Tumellano ena ba tlameha hore, pele ho la 20 la kgwedi ka nngwe ba fetisetse ditefo tsa kgwedi ho mokgatlo wa bahiri ho Mongodi wa Naha wa Lekgotla.
- (3) Mongodi wa Naha wa Lekgotla o tlameha hore eseng kamora la 10 la kgwedi ka nngwe, a fetisetse mokgatlong wa mohiri ditefo tshole tse amohetsweng ke Lekgotla ho latela polelwana ya (2) nakong ya kgwedi e fetileng.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 41

56. Sehlopha sa ngangisano

- (1) Sehlopha sa ngangisano se bolela batho bohle ba hirilweng tshebetsong, setorong, tlhokomelong le tsamaisong ya dipalangwang, empa ho sa kenyeletse botsamaisi bo ka nkang diqeto tsa ho hiri kapa ho kgalema bahiruwa, empa ho kenyeletsa balaodi le batataisi ho sa tsotellehe hore na ba etsa diqeto tsa ho hira kapa ho kgalema.
- (2) E le ho netefatsa mekgahlelo ya hajwale ya mesebetsi le ho hlwaya mekgahlelo e meng ya mesebetsi hara sehlopha se supilweng sa dingangisano, sehlopha sa tshebetso sa Lekgotla se tla kgethwa ho –
 - (a) netefatsa hore ditlhaloso tse kgutshwane tsa mekgahlelo ka mong di teng; le
 - (b) netefatsa hore dikereiti le mekgahlelo ya mesebetsi e hlwauweng ho latela maemo a Patterson di a etswa; le
 - (c) fumana methati e teng ya mekgolo ya bonyane ya mesebetsi e hlwauweng indastering mabapi le mekgolo ya hajwale / meputso; le
 - (d) netefatsa hore mofani wa tshebeletso o kgethwa ho etsa ditshebeletso tse hopotsweng ho polelwana ya (a) ho isa (c) ka hodimo;
 - (e) laola, ka tshebedisanommoho le Lekgotla, pokeletso ya tlhahisoleseding ho netefatsa boemdi ba mahlakore a Lekgotla sehlopheng se supilweng sa dingangisano ke Lefapha la Mesebetsi ho latela Karolo ya 49 ya Molao;
 - (f) Bahiri indastering ba tshwanela ho fana ka tlhahisoleseding sebakeng sa (e) ka hodimo, ka kgwedi mabapi le bahiruwa bohle ba welang tlhalosong ya Sehlopha sa Dingangisano ho latela serapa sena. Tlhahisoleseding e lokela ho fanwa ka pusetso e laetsweng ya kgwedi le kgwedi, e hlahiswang ke Lekgotla hwane le hwane.

57. Maemo a ngangisano

- (1) Lekgotla ke lona kopana ya phethahatso bakeng sa dingangisano le phethelo ya ditumellano ditabeng tsa bohlokwa pakeng tsa mekgatlo ya bahiri le bahiri, ka nqa e nngwe, le mekgatlo ya bahiruwa ka nqa e nngwe.
- (2) Ho sa natswe polelwana ya (1), baemedi ba bahiruwa kapa mekgatlo ya boemedi ya basebetsi e ka sekaseka le mohiri boemong ba khamphani ka maemo a seng bohlokwa a mosebetsi, mekgatshebetso, merero ya dibonase le dikgothaletso tse amanang ka kotloloho ho phaello kapa tlhahiso, kapa bobedi ba tsona. Taba e sekasekwang polelwaneng ena e ka se sekasekwe ke Lekgotla.
- (3) Ha ho ba le tlholeho ya fihlella tumellano ditshekatshekong ka taba e hopotsweng ho polelo ya (2), diphelo tsa Tumello ya ho etse tsa Lekgotla le Tumellano ya Tharollo di ka hlahiswa.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 42

- (4) Ha ho mokgatla wa basebetsi kapa bahiri o ka qalang seteraeke kapa ho notlellwa ka ntle kapa ho batla ho susumetsa dipuisano ditabeng tse ding tse ho buuwang ka tsona ho polelwana ya (1) ka boemong bofe kapa bofe ba Lekgotla.
- (5) Tumellano ya kopanelo ya mokgwatshebetso pakeng sa mohiri eo e leng setho sa mokgatlo wa bahiri le karolo ya mokgatlo wa basebetsi o nang le dipehelo tse sa tsamaellaneng le Tumellano ena –
 - (a) e tlameha ho nkwa ke mahlakore a tumellano jwalo ka ha eka e fetotswe ho theha tswellopele polelong ena; le
 - (b) ha e tlame ho fihla moo dipehelo tsa yona di fapaneng le polelo.

KAROLO YA 9: KHIRO E THIBETSWENG

58. Mohiri a ka se

- (1) Mohiri a ka se –
 - (a) hiri motho ya dilemong tse ka tlase ho 16; le
 - (b) hiri motho eo a tsebang hore ke letswantle le seng molaong.

KAROLO YA 10: DIPEHELO TSE SEBETSANG HO MEKGHALELO E ITSENG YA BAHIRUWA

59. Bakganni

- (1) Ntle le ha sengolwa se supa ka tsela e nngwe, bakganni ba tlangwa ke polelo ena le karolo e setseng ya Tumellano ena.
- (2) Hammoho le ditlhoko dife kapa dife tse ding tse laetsweng ke Tumellano ena kapa ka molao, bakganni ba tsamaisang dintho tse kotsi, kapa dihlahiswa tse senyehang, *ba ka nka* karolo seteraekeng sa kgwebo kamora hore –
 - (a) ba laesholle merwalo ya bona ka poloheho mme ba kgutlise dikoloi ditheong tsa bahiri; kapa
 - (b) ha ba file bahiri ba bona tsebiso e ngotsweng ya bonyane matsatsi a supileng ya maikemisetso a bona a ho nka karolo seteraekeng sa kgwebo haeba seteraeke seo se tla etsahala nakong eo ba hloka ho nka leeto le kenyeletsang tsamaiso ya dintho tse kotsi kapa dihlahiswa tse senyehang.
- (3) Haeba mosebeletsuwa wa mohiri a thibela dihora tsa mokganni wa dintho tse kotsi tsa tshebetso ka letsatsi ho tloha ho dihora tse 15 a di etsa palo e nyane ho feta ya dihora ka letsatsi la tshebetso, mokganni o tla nkwa a sebeditse letsatsi le fellelseng la tshebetso mme o lokela ho lefshwa; –

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 43

- (a) bakeng sa dihora tse tlwaelehileng tsa tshebetso hammoho le nako e ekeditsweng ya tshebetso ho latela Tumellano ena;
- (b) tefo e boletsweng ho Moralo wa 5.
- (4) Tefo ya mokganni ho latela dipehelo tsa polelwana wa (3) e itshetlehile hodima –
 - (a) tefo eo e busetswa kgahlano le ditlwaelo tse teng moo palo efe kapa efe kapa tefo e se e lefuwe ho lefella lebaka le tshwanang; le
 - (b) mokganni a sa hane ho fetiswa hara mesebetsi e fapaneng.
- (5) Bakeng sa mabaka a polelo ena, “mokganni wa thepa e kotsi” e bolela mokganni ya nang le boemo ba mokganni wa thepa e kotsi mme a na le Tumello e loketseng ya Setsebi sa ho Kganna le lengolo la thepa e kotsi mme a hirilwe ka ho ikgetha ho tsamaisa thepa ke khamphani e ngodiseditsweng ho sebetse jwalo ka motsamaisi wa thepa e kotsi.
- (6) Bakganni ba lokela ho netefatsa hore ba na le Ditumello tse sebitsang tsa hajwale tsa Setsebi sa ho Kganna.
- (7) Mohiri wa mokganni –
 - (a) o tlameha ho buseletsa mokganni, ha a fumana bopaki ba tefo, ditjeo tsa tefo e laetsweng bakeng sa ntjhafatso ya Tumello ya Setsebi sa ho Kganna le ditheko tsa lengolo la bongaka le dikgatiso tsa menwana, haeba di hlokwa semmuso;
 - (b) a ka fumana palo ya pro rata ya palo efe kapa efe e lefilweng jwalo ka puseletso ho latela polelwana ena, ka phokotso mokgolong wa mokganni, haeba mokganni a itokolla mosebetsing nakong ya dikgwedi tse tshelletseng tsa ho ntjhafatsa Tumello ya hae ya Setsebe sa ho Kganna.
- (8) Polelo ya 5 (6) ya Tumellano ena ha e sebetse ho mokganni kapa ho mohiruwa ya tsamayang le kapa ya thusang mokganni koloing ha koloi eo e se setsheng sa mohiri.

60. Bahiruwa ba HAZCHEM

- (1) Tefo ya kotsi e tlameha ho lefshwa bahiruwa ba HAZCHEM. Tefo e tla ba 0.5% ho ipapisitswe le mekgolo ya bonyane e kgethilweng bakeng sa bahiruwa ba HAZCHEM e badilwe hodima mekgolo wa bonyane wa beke bakeng sa bahiruwa ba lefuwang ka beke kapa mekgolo wa bonyane wa kgwedi bakeng sa bahiruwa ba lefuwang ka kgwedi.
- (2) Bakeng sa mabaka a polelo ena, “mohiruwa wa HAZCHEM” e bolela mokganni ya nang le boemo ba mokganni wa thepa e kotsi mme a na le Tumello e loketseng ya Setsebi ya ho Kganna le mothusi wa mokganni ya tsamayang le mokganni bao bobedi ba hirilweng ka ho ikgetha ho tsamaisa thepa e kotsi ya khamphani e ngodiseditsweng jwalo ho sebetse jwalo ka motsamaisi wa thepa e kotsi.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 44

61. Bahiruwa ba nakwana

- (1) Ntle le ha sengolwa se supa ka tsela e nngwe, bahiruwa ba nakwana ba tlangwa ke polelo ena le karolo e setseng ya Tumellano ena. Haeba ho na le ho hanana pakeng tsa polelo ena le polelo e nngwe Tumellanong, polelo ena e tla sebetsa.
- (2) Konteraka e ngotsweng ya khiri ya mohiruwa wa nakwana e tlameha ho bolela dihora tseo mohiruwa a hlokang ho di sebetsa ka letsatsi, beke kapa kgwedi.
- (3) Mokgolo wa bonyane wa mohiruwa wa nakwana o balwa jwalo ka karolo ya mokgolo o laetsweng ho Moralo wa 5 bakeng sa mokgahlelo wa mosebetsi o etswang ke mohirwa eo.
- (4) Palo ya bahiruwa ba nakwana ba hirilweng ke mohiri e ka se, ka palohare, fete 30% ya basebetsi ba palohare ba mihiri nakong ya sebaka sa dikgwedi tse 12.
- (5) Mohiri o tlameha ho fa mohiruwa wa nakwana letsatsi le felletseng la tshebetso bakeng sa letsatsi ka leng le sebeditsweng, ho sa natswe palo ya dihora tse sebeditsweng, ntle le ha mohiruwa a le siko ka mabaka a sa hlalosewang tlhalosong ya "letsatsi la tshebetso" ka letsatsi lefe kapa lefe leo mohiruwa a lokelang sebetsa.
- (6) Bakeng sa ho bala ditefo tse lokelang ho lefshwa bakeng sa matsete a ditsiane tse ho buuwang ka tsona ho Karolo ya 4 ya Tumellano ena le ditefo tsa ditshehelo tsa Lekgotla tse laetsweng ho polelo ya 69 ya Tumellano ena, mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke wa mohiruwa wa beke ya sebetsang palohare ya dihora tse 15 tse tlwaelehileng kapa ho feta, e balwa ka tsela e latelang –

Mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke = $\frac{\text{Kakaretso ya mokgolo wa motheo bakeng sa kgwedi} \times 3}{13}$

1

13

62. Bahiruwa ba phomotso

- (1) Ntle le ha sengolwa se supa ka tsela e nngwe, bahiruwa ba phomotso ba tlangwa ke polelo ena le karolo e setseng ya Tumellano ena. Haeba ho na le ho hanana pakeng tsa polelo ena le polelo e nngwe Tumellanong, polelo ena e tla sebetsa.
- (2) Palo ya bahiruwa ba phomotso ba hirilweng ke mohiri e ka se, ka palohare, fete 30% ya basebetsi ba palohare ba mihiri nakong ya sebaka sa dikgwedi tse 12.
- (3) Bahiruwa ba phomotso ba tlameha ho lefuwa –
 - (a) palo e seng ka tlase ho bonngwe bohlanong ba mokgolo wa beke o laetsweng bakeng sa bahiruwa ba mokgahlelo wa bona letsatsi le letsatsi leo ka lona ba sebetsang dihora tse tshelletseng kapa ho feta; kapa
 - (b) bakeng sa dihora tse tshelletseng haeba ba sebetsa bakeng sa dihora tse nyane ho tse tshelletseng ka letsatsi lefe kapa lefe; le

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 45

- (c) porimiamo e eketsehileng ya 10% ya mokgolo ofe kapa ofe o lefuwang ho latela dikgaolo tsa (a) kapa (b).
- (4) Mohiruwa wa phomotso ya etsang mekgahlelo ya mesebetsi eo ho yona mekgolo e fapaneng e laetsweng ho Moralo wa 5 ka letsatsi lefe kapa lefe e tlameha ho lefuwa ka mokgolo o hodimodimo bakeng sa letsatsi leo, hammoho le porimiamo e eketsehileng ya 10% ya mokgolo oo o phahameng ho fetisisa.
- (5) Mohiruwa wa phomotso ya sebetsang ho feta matsatsi a 90 sebakeng sa dibeke tse 52 –
- (a) ha a sa na tokelo ya porimiamo ya 10% mekgolong e laetsweng polelwaneeng ya (3)(c), empa o na le tokelo ho ditsiane tse laetsweng ho latela polelo ya 24 ya Tumellano ena le polelo ya 7 (1) (d) (iii) ya Tumellano ya Letsete la Providente;
- (b) o tlameha ho fuwa letsatsi le le leng la tshebetso bakeng sa letsatsi lefe kapa lefe leo ka lona mohiruwa a sebetsang, ho sa natswe dihora tse sebeditsweng;
- (c) o tlameha ho lefuwa sebakeng sa tefo sebakeng sa lefi ya selemo, palo e badilweng ho sebediswa fomulara e latelang sebakeng sa hora ka nngwe e tlwaelehileng, kapa karolo ya hora, e sebeditsweng:
- $$\frac{25}{100} \times \frac{\text{Mokgolo o felletseng wa motheo wa beke}}{195}$$
- (6) Mohiruwa wa phomotso ya hirilweng bakeng sa matsatsi a fetang 144 sebakeng sa dibeke tse 52 o tlameha ho fuwa mosebetsi wa nako yohle mme o tlameha ho lefuwa ka tshwanelo.
- (7) Mohiruwa wa phomotso o tlameha ho lefuwa ka kontane –
- (a) ka letsatsi la ho qetela la khiro ya mohiruwa haeba mohiruwa a sebeditse bakeng sa matsatsi a mabedi kapa ka tlase ho moo; kapa
- (b) ka letsatsi le tlwaelehileng la tefo ya mokgolo wa beke wa setheo, haeba mohiruwa a sebeditse bakeng sa matsatsi a mabedi.
- (8) Mohiruwa wa phomotso a ka se sebetse ho feta dihora tse robong tse tlwaelehileng ka letsatsi lefe kapa lefe.
- (4) (9) Mohiruwa wa phomotso ya sebetsang ka letsatsi la phomolo o tlameha ho lefuwa ho latela polelo ya 15, e badilwe hodima –
- (a) sekgahla sa hora se laetsweng bakeng sa mekgahlelo wa mohiruwa, bakeng sa hora ka nngwe kapa karolo ya hora e sebeditsweng, le sekoto sa hora se kopanyelletswa hodimo kapa tlase ho halofo ya hora e felletseng e haufi ho fetisisa;
- (b) mokgolo o hlositsweng ho polelwana ya (3), ho kenyeletswa le porimiamo e eketsehileng ya 10%.
- (10) Mohiruwa wa phomotso ya sebetsang ka Sontaha o tlameha ho lefuwa ho latela polelo ya 14.
- (11) Mohiruwa wa phomotso ya sebetsang nako e ekeditweng ya tshebetso o tlameha ho lefuwa ho latela polelo ya 11, ho badilwe hodima –

- (a) kakaretso ya letsatsi le letsatsi ya nako e ekeditsweng ya tshebetso e sebeditsweng, le sekoto sa hora se kopanyelletswa hodimo kapa tlase ho halofo ya hora e felletseng e haufi ho fetisisa; le

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 46

- (b) mokgolo o hlahositsweng ho polelwana ya (3), ho kenyeletswa le porimiamo e eketsehileng ya 10%.
- (12) Tefo ya nako e ekeditsweng ya tshebetso e tlameha ho etswa ho bahiruwa wa phomotso ka letsatsi le nako eo e ekeditsweng e sebeditsweng ka lona.

63. Basebetsi ba sethla (lekala tsa tsamaiso ya tswekere)

- (1) Ntle le ha sengolwa se supa ka tsela e nngwe, bahiruwa ba sehla (lekala la tsamaiso ya tswekere) ba tlangwa ke polelo ena le karolo e setseng ya Tumellano ena.
- (2) Basebetsi ba sehla (lekala la tsamaiso ya tswekere) ba tlameha ho lefuwa tjehelete ya poloko nakong yohle ya ha ho sena dijalo, e lekanang le –
- (a) 66,6% ya mokgolo wa bona o tlwaelehileng bakeng sa dibeke tsa pele tse 15; mme kamora moo 40% ya mokgolo wa motheo o tlwaelehileng.
- (3) Tjehelete ya poloko e lokelang ho lefshwa ho latela polelwana ya (2) ha e lefuweng nakong efe kapa efe eo ho yona mohiruwa a nkang lefi ya selemo.
- (4) Basebetsi ba sehla ba lefuweng tjehelete ya poloko ho latela polelo ena –
- (a) ha ba hloke ho itlaleha bakeng sa mosebetsi o tlwaelehileng; empa
- (b) ba tlameha ho dula ba le malala a laotswe ho itlaelehela mosebetsi o tlwaelehileng ka tsebisano e utlwahalang.
- (5) Basebetsi ba sehla (lekala la tsamaiso ya tswereke) ba bitswang bakeng sa mosebetsi o tlwaelehileng nakong eo ho se nang dijalo mme ba hloleha ho itlaleha bakeng sa mosebetsi ha ba na ho fumana tjehelete ya poloko eo ho buuwang ka yona ho polelwana ya (2) bakeng sa nako eo ba leng siko ntle le tumello.
- (6) Basebetsi ba sehla (lekala la tsamaiso ya tswekere) ba hirilweng Lekaleng sa Tswekere ya Mmoba, mme ba sebetsang mosebetsi wa bosiu –
- (a) ba tlameha ho lefuwa tjehelete ya tshebetso ya bosiu e hlahositsweng ho Moralo wa 5, bakeng sa shifte ka nngwe ya bosiu e sebeditsweng, ntle le hore haeba dishifte tse pedi tse fapaneng di tshwanela tjehelete ya tshebetso ya bosiu nakong ya dihora tse 24 ho tloha hara mpa ya bosiu, ke bahiruwa ba sebeditseng shifte ya pele feela ba tla fumana tefo ya tshebetso ya bosiu.
- (b) ha ba tshwanele ho fumana tefo ya tshebetso ya bosiu haeba ba fumana tjehelete ya phediso.
- (7) Bahiruwa ba tlameha ho lefuwa tjehelete e kopantsweng ya kgwedi, e hlahositsweng ho Moralo wa 5, e lefuwa ka kgwedi ka sekotlo, e busetswa kgahlano le bodulo bofe kapa bofe ba tshebetso ya bosiu, matlo, dijo kapa ditjehelete tse ding tsa mofuta wa phediso tse lefuwang bahiruwa bao.

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 47

Moo khiri e qalang kapa e fellang nakong ya kgwedi, tjelete e kopantsweng e tlameha ho lefuwa ka pro rata kapa ka palo ya matsatsi bakeng sa tshebeletso e entsweng nakong ya kgwedi eo.

- (8) Haeba tjelete e felletseng ya tshebetso ya bosiu e fumanwang ke mohiruwa nakong ya kgwedi e feta palo ya tjelete e kopantsweng, mohiruwa o tlameha ho lefuwa tjelete e kopantsweng hammoho le palo e ka hodimo.

64. Nako e kgutshwane Lekaleng la Tloso ya Feneshara

- (1) Polelo ena e sebetse ho bahiruwa ba Lekala la Tloso ya Feneshara empa ha e sebetse ho bahiruwa ba phomotso kapa bahiruwa ba nakwana ba tshebeletso ya khiri ya nakwana.
- (2) Bakeng sa polelo ena, nako e kgutshwane e bolela phokotso ya nakwana ho palo ya dihora tse tlwaelehileng ka lebaka la diphetoho tse sa laoleheng tsa maemo a lehodimo, monyebe wa kgwebo, kgaello ya thepa e tsamaiswang, ho robaha ha dikoloi, feme kapa metjhini kapa ho robaha kapa ho robaha ho ka bang teng ha meaho.
- (3) Haeba dihora tse tlwaelehileng tsa tshebetso tsa mohiruwa di fokotswa ka lebaka la nako e kgutshwane, mohiri a ka etsa phokotso e sa feteng palo e lekanang le bokatlase ba –
- (a) mokgolo wa hora wa mohiruwa sebakeng sa hora ka nngwe ya nako e kgutshwane; kapa
- (b) bonngwe borarong ba mokgolo wa beke wa mohiruwa, ho sa natswe palo ya dihora tsa nako e kgutshwane.
- (4) Ntle le ha mohiri a fa bahiruwa tsebiso ka letsatsi la pele ho leo la tshebetso hore nako e kgutshwane e tla kengwa tshebetso, ha ho phokotso e tla etswa bakeng sa –
- (a) nako e kgutshwane e bakileng ke monyebe wa kgwebo kapa kgaello ya thepa; kapa
- (b) bakeng sa hora ya pele ya nako e kgutshwane ka lebaka la diphetoho tse sa laoleheng tsa maemo a lehodimo kapa ho robaha ha dikoloi, feme kapa metjhini, kapa ho robaha kapa ho robaha ho ka bang teng ha meaho.

65. Dipehelo tse sebetsang ho lekala la CIT

- (1) Dihora tsa mohiruwa tsa mosebetsi di ka etswa palohare ho latela polelo ya 9 ka tumello e ngotsweng ya mohiruwa.
- (2) Bahiruwa ba bileng teng ka ho phethahala nakong ya dihora tsa bona tse kgethilweng tsa tshebetso kgwedeng ya khalendara ba tshwanelwa ke letsatsi la phomolo le lefuwang kgwedeng e latelang ka letsatsi la tshebetso le dumellanweng pakeng tsa mohiruwa le mohiri wa hae. Nako e ekeditsweng ya tshebetso ya bahiruwa e tswelapele ho qala kamora hore mohiruwa a sebetse dihora tse 45 tse tlaelehileng tsa mosebetsi.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 48

- (3) Haeba mohiruwa a sebetsa ka letsatsi la phomolo jwalo ka ha ho dumellanwe ho polelwana ya (1) mohiri a ka –
 - (a) fa mohiruwa letsatsi le leng la phomolo kgweding e tlang; kapa
 - (b) a lefa mohiruwa bakeng sa letsatsi leo ka sekgahla se tlwaelehileng sa hora.
- (4) Nako e ekeditsweng ya tshebetso ya bahiruwa ba hirilweng lekaleng la CIT –
 - (a) e tlameha ho balwa ho nako e ekeditsweng ya tshebetso e sebeditsweng ho shebilwe le meedi ya nako e ekeditsweng ya letsatsi le letsatsi le ya beke e polelong ya 10;
 - (b) e ka busetswa kgahlano le kgaello ya dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi haeba mohiruwa a dumela ka lengolo kapa haeba bosiyi e se bosiyi bo dumelletsweng jwalo ka ha ho hlalositswe tlhalosong ya “letsatsi la tshebetso”.

66. Bahiruwa ba nakwana ba ditshebeletso tsa khiro tsa nakwana

- (1) Mohiruwa wa tshebeletso ya nakwana ya khiro ya fuweng ho mosebeletsuwa a le mong kapa ho feta indastering bakeng sa nako –
 - (a) ho feta dikgwedi tse pedi o nkwa e le mohiruwa ya tlwaelehileng mme dipehelo tsohle tse amehang tsa Tumellano ena di a sebetsa ho mohiruwa e;
 - (b) Wa ka tlase ho dikgwedi tse pedi, o nkwa e le mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso eo ya khiro ya nakwana, mme ke dipehelo tsa polelo ena feela, le polelo ya 69 le polelo ya 2(1) (a) ya Moralo wa 4 tsa Tumellano ena di tla sebetsa ho bahiruwa bao.
- (2) Konteraka ya khiro ya mohiruwa wa tshebeletso ya khiro ya nakwana e nkwa e le konteraka ya beke, ntle le ha mohiruwa e le mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso eo ya nakwana, boemong boo konteraka e nkwang e le konteraka ya letsatsi le letsatsi.
- (3) Haeba tshebeletso ya khiro ya nakwana e roba dipehelo tsa Tumellano ena kapa e hlole ke tshwanelo efe kapa efe e fanweng ho latela Tumellano ena, mohiruwa a ka jarisa mohiri eo mohiruwa eo a mo filweng, boikarabello ba ho latela tshwanelo eo.
- (4) Ha ho mohiri ya ka sebedisang ditshebeletso tsa tshebeletso ya khiro ya nakwana ntle le ha tshebeletso ya khiro ya nakwana –
 - (a) e ngodisitswe le Lekgotla;
 - (b) e fana ka bopaki bo kgotsofatsang ho mohiri hore e lateltse ditshwanelo tsohle tsa yona ho latela Molao wa Inshoreense ya Tlhoko ya Mosebetsi, le Molao wa Matshediso bakeng sa Dikotsi le Mafu a Mosebetsing;

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 49

- (c) e fana ka bopaki ba hore e latetse ditshwanelo tsa yona le South African Revenue Services mme e na le Lengolo la Lekgetho la IT 30.
- (5) Ha tshebeletso la khiro ya nakwana e fa mohiri mosebeletsi a le mong kapa ho feta, mohiri o tlameha ho tsebisa Lekgotla ka lengolo difomong tse laetsweng. Tsebiso e tlameha ho nehelwa Lekgotla kgwedi e latelang tshebediso ya bahiruwa.
- (6) Palo ya bahiruwa ba fanweng ke tshebeletso ya khiro ya nakwana kapa ditshebeletso ho mohiri e ke ke ya feta 30% ya bahiruwa ka nako efe kapa efe ba kenyeleditsweng Tumellanong.

67. Bahiruwa ba nakwana ba ditshebeletso tsa khiro tsa nakwana

- (1) Ha ho letho Tumellanong ena e thibelang tshebeletso ya khiro ya nakwana ho kopa mohiruwa wa nakwana ho etsa mosebetsi ya mekgahlelo e fapaneng eo ho yona mekgolo e fapaneng e laetsweng.
- (2) Ho latela polelwana ya (9), mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya khiro ya nakwana ya sebetsang nako e ekeditsweng ya tshebetso o tlameha ho lefuwa ho latela polelo ya 11.
- (3) Haeba mohiruwa wa tshebeletso ya khiro ya nakwana a sebetsa nako e ekeditsweng ya tshebetso mokgahlelong o le mong kapa ho feta nakong ya beke ya tefo, mohiruwa o tlameha ho lefuwa nako e ekeditsweng ya tshebetso ka sekgahla sa mokgahlelo ka mong, e balwa ka kakaretso ya palo ya dihora tse sebeditsweng mokgahlelong ka mong, ka sekoto sa hora se kopanyelleditswe hodimo kapa tlase ho halofo ya hora e felletseng e haufi ho fetisisa.
- (4) Tefo ya nako e ekeditsweng ya tshebetso e tlameha ho etswa ho bahiruwa wa nakwana ba tshebeletso ya khiro ya nakwana, ka letsatsi le nako eo e ekeditsweng e sebeditsweng ka lona.
- (5) Mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya khiro ya nakwana ya kotjwang ho sebetsa ka Sontaha kapa ka letsatsi la phomolo la setjhaba o tlameha ho lefuwa ho latela dipolelo tsa 14 le 15 ka bonngwe.
- (6) Mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya khiro ya nakwana o tla bokeletsa letsatsi le le leng la tshebetso haeba hora e le nngwe kapa ho feta e tlwaelehileng e sebetswa letsatsing leo.
- (7) Dihora tsa mosebetsi tsa mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya khiro ya nakwana di tlameha ho latellana.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 50

- (1) (8) Sebakeng sa lefi ya selemo tshebeletso ya khiro ya nakwana e tlameha ho lefa e mong le e mong wa bahiruwa ba yona ba nakwana palo e badilweng ho sebediswa fomulara e latelang bakeng sa hora ka nngwe e tlwaelehleng e sebeditsweng mokgahlelong ka mong wa mosebetsi:

$$\frac{25}{100} \times \frac{\text{Mokgolo o felletseng wa motheo wa beke}}{195}$$

- (9) Mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya khiro ya nakwana ya sebetsang mokgahlelong o le mong kapa ho feta wa mosebetsi nakong ya beke ya tefo o tlameha ho lefuwa eseng ka tlase ho mokgolo wa bonyane o laetsweng ho Moralo wa 5 bakeng sa dihora tse sebeditsweng mokgahlelong ka mong.
- (10) Phediso ya konteraka ya khiro ya mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya nakwana ya khiro, e tlameha ho laolwa tokomaneng e fuweng mohiruwa ha mohiruwa eo a fuwa mosebeletsuwa.

KAROLO YA 11: TSAMAISO YA TUMELLANO

68. Tsamaiso ya Tumellano

Lekgotla le tsamaisa Tumellano ena mme le ka, bakeng sa tataiso ya bahiri le bahiruwa, fana ka ditaello, ha feela ditaello tseo di dumellana le dipehelo tsa Tumellano ena le Molao.

69. Ditshenyehelo tsa Lekgotla

- (1) Ditshenyehelo tsa Lekgotla di lokela ho buseletsa ho tswa tjeleteng e fumanweng ho latela polelo ena.
- (2) Bahiruwa bao mekgolo ya bonyane e laetsweng, palo e lekanang le diperesente tse 0,4 ka beke tsa mokgolo o tlwaelehleng wa mohiruwa wa beke e tla hulwa ke mohiri mokgolong wa mohiruwa e mong le e mong, ho kenyeletswa le mohiruwa wa nakwana, mohiruwa wa phomotso le mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya khiro ya nakwana, ya khirong ya hae ya sebeletsang letsatsi le le leng kapa ho feta ka beke. Ho palo e hutsweng jwalo mohiri o tla kenya palo e tshwanang mme a lefe kakaretso pele ho la 20 la kgwedi e nngwe le e nngwe e latelang eo e amanang le yona, Ntlo-kgolong ya Lekgotla e Road Freight House, 31 De Korte Street, Braamfontein, Johannesburg.
- (3) Bahiruwa ba bang sehlopheng sa dingangisano bao mekgolo ya bona ya bonyane e sa balwang, empa ba tshwaneleha bakeng sa dinyollelo tsa bohle ho latela Moralo wa 5, palo e lekanang le diperesente tse 0,075 ka beke tsa mokgolo o tlwaelehleng wa motheo wa beke o tla

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 51

hulwa ke mohiri ho tswa mokgolong wa mohiruwa e mong le e mong, ho kenyeletswa le mohiruwa wa nakwana, mohiruwa wa phomotso le mohiruwa wa nakwana ba tshebeletso ya nakwana ya khiro, khirong ya hae ya sebetsang letsatsi le le leng kapa ho feta ka beke. Ho palo e hutsweng jwalo mohiri o tla kopanya palo e tshwanang mme a lefe kakaretso eseng kamorao ho la 20 la kgwedi ka nngwe e latelang eo e amanang le yona, Ntlokogolong ya Lekgotla e Road Freight House, 31 De Kortse Street, Braamfontein, Johannesburg.

- (4) Mohiri a ka fana ka pusetso ya kgwedi e entsweng ka khomphutha, ha feela sebopeho sa pusetso eo se dumellana le Sehokelo sa A4, hoseng jwalo Mongodi wa Naha wa Lekgotla o fuwa matla a ho hana foromo eo ka boikgethelo ba hae.

70. Ditjheke tse sa lefuwang

- (1) Neng kapa neng ha mohiri a lefa palo e lokelang ho lefshwa Lekgotla ho latela Tumellano ena ka tsela efe kapa efe ntle le kontane mme tefo e jwalo e sa lefuwe ke banka ka lebaka lefe kapa lefe, Lekgotla le ka lefisa mohiri eo kotlo e lekanang le 1,5% ya palo eo. Kotlo efe kapa efe e lokelang ho lefshwa Lekgotla ho latela polelwana ena e lokela ho lefsha ha e batlwa.
- (2) Haeba banka ya mohiri e sa lefe tjheke e ngotsweng ke mohiri eo bakeng sa Lekgotla bakeng sa tefo efe kapa efe e lokelang ho lefuwa ho latela Tumellano ena, hammoho le ho fana ka kotlo ho latela polelwana ya (1), Mongodi wa Naha wa Lekgotla a ka nka qeto ya hore ditefo tsohle tsa nako e tlang ho Lekgotla tse tswang ho mohiri di etswe ka kontane kapa ka tjheke e netefaditsweng ke banka, taelo ya poso kapa phetiso ya tjhelete ka inthanete.

71. Ho kengwa tshebetsong ha Tumellano

- (1) Neng kapa neng ha ho hloka hala kapa ho thusa hore Lekgotla le kenye tshebetsong kopano e itekanetseng bakeng sa phumano ya tjhelete ya Lekgotla e kolotwang ke mohiri, mohiri o tla ikarabella bakeng sa ditjeo tsohle tse entsweng ke Lekgotla ho fumaneng tjhelete eo, ho kenyeletswa le ditjeo sekgahleng sa leqwetha le mosebeletsuwa haeba mosebeletsi wa molao a laetswe ke Lekgotla hore a bokeletse tjhelete eo.
- (2) Polelwana ya (1) e sebetsa ho –
- (a) palo efe kapa efe e hulwang ke mohiri ho tjhelete efe kapa efe e loketseng mohiruwa e sa lefuweng ho Lekgotla;
- (b) palo efe kapa efe ya tjhelete e loketseng ho hulwa ho bahiruwa mme e lefuwe Lekgotla ke mohiri e sa hulwang;

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 52

- (c) tjhelete efe kapa efe eo mohiri a lokelang ho e lefa Lekgotleng sebakeng sa bahiruwa, empa a hlokwa ho etsa jwalo.

72. Phaello

- (1) Phaello e tla lefshwa ho palo efe kapa efe e lokelang ho lefuwa Lekgotla ho latela Tumellano ena mme e sa lefuwa ka letsatsi le nepahetseng.
- (2) Phaello e balwa ho tloha letsatsi la teho ho isa letsatsi la ho qetela la teho ka sekgahla sa 2% ka kgwedi kapa karolo ya kgwedi.

73. Diakgente tsa Lekgotla

- (1) Motho a le mong kapa ho feta o lokela ho kgethwa ke Lekgotla jwalo akgente ho thusa ho kenya tshebetsong dipheho tsa ditumellano tsa kopanelo.
- (2) Lekgotla le ka kopa Letona la Mesebetsi ho kgetha motho mang kapa mang hore ebe akgente e kgethilweng ya Lekgotla ho latela karolo ya 33 ya Molao.
- (3) Akgente e kgethilweng e na le matla ohle a fuwang diakgente tse kgethilweng ka Moralo wa 10 wa Molao.

74. Dipellothoko tsa Lekgotla

- (1) Dikopo tsa pehlothoko ho dipheho dife kapa dife kapa tsohle tsa Tumellano ena di tlameha ho latela ditlhoko tse laetsweng Tumellanong ya Kopanelo ya Lekgotla ya Dipellothoko leTharollo ya Ditseko e hatsitsweng tlasa Tsebiso ya Mmuso R.1143 e hlahang ho Koranta ya Mmuso ya la 7 Tshitwe 2007, jwalo ka ha e fetolwa le ho atolwa nako le nako.
- (2) Setheo se Ikemetseng se theilweng ke Lekgotla ho latela karolo ya 32 ya Molao e tlameha ho sheba boipelaetso kgahlano le kgano ya Setheo sa Pehellothoko sa Lekgotla ho fana ka dipellothoko.

75. Tharollo ya ditseko

Ditseko tse mabapi le tokolo, tshebediso kapa ho kengwa matleng ha Tumellano ena di lokela ho rarollwa ho latela mokgwatshebetso o laetsweng ho Tumellano ya Kopanelo ya Lekgotla ya Dipellothoko leTharollo ya Ditseko e hatsitsweng ho Tsebiso ya Mmuso R.1143 e hlahang ho Koranta ya Mmuso ya la 7 Tshitwe 2007, jwalo ka ha e fetolwa le ho atolwa nako le nako.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 53

E tekennwe Johannesburg, bakeng sa le sebakeng sa mahlakore a Lekgotla letsatsing le la 25 Phato 2011.

[signature]

T.C. SHORT

Modulasetulo wa Lekgotla

[signature]

M. GWEDASHE

Motlatsi wa Modulasetulo wa Lekgotla

[signature]

J. LETSWALO

Mongodi wa Lekgotla

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 54

MERALO

MORALO WA 1: BOPHARA BA JIOKRAFI BA TUMELLANO YA SEHLOOHO

1. Riphaboliki ya Afrika Borwa.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 55

MORALO WA 2: DITLHALOSO TSA MANTSWE

1. Mabitso a bohlokwa

Ntle le ha ho sa dumellane le sengola, lentswe lefe kapa lefe le sebedisitsweng Tumellanong ya Sehlooho le hlalositse Molaong wa Dikamano tsa Mesebetsi, 66 wa 1995, le na le moelelo o tshwanang le wa Molao oo, mme

“beke e patahantsweng ya tshebetso” e bolela beke e patahantsweng ya tshebetso eo ho buuwang ka yona ho polelo ya 8;

“boima bo boholo ba koloi” mabapi le koloi ya mmotokara (e sa arohaneng) e bolela boima ba phello ba koloi eo, le morwalo wa yona, jwalo ka ha ho hlalositse ke moetsi kapa, bosiyong ba tlhaloso e jwalo, jwalo ka ho kgethilwe ke setheo se ngodisang tse amehang;

“boima bo kopantsweng bo boholo” mabapi le koloi ya mmotokara (ya dikarolwana) e sebediswang ho hula koloi e nngwe, e bolela boima ba phello ba makoloi ha a kopantswe, ho kenyeletswa boima ba koloi e hulang le morwalo wa yona, jwalo ka ha ho hlalositse ke moetsi kapa, bosiyong ba tlhaloso e jwalo, jwalo ka ho kgethilwe ke setheo se ngodisang tse amehang;

“bosiko bo sa dumellwang” e bolela ho ba siko ntle le lefi (AWOL), lefi e sa lefuweng kapa lefi e sa lefuweng ya bokudi;

“dihlahiswa tse kotsi” e bolela dihlahiswa tse hlalositse melawaneng ya tsamaiso ya dihlahiswa tse kotsi tlasa Molao wa Dihlahiswa tse Kotsi, 15 wa 1973;

“dihora tsa mosebetsi” di kenyeletsa dinako tsohle tsa ho kganna le nako efe kapa efe e qetwang ke mokganni, molebedi kapa mohiruwa ofe kapa ofe e mong mosebetsing o mong o amanang le koloi kapa morwalo le dinako tsohle tseo ka tsona mohiruwa a lokelang ho dula sebakeng sa hae a itokiseditse ho sebetsa ha ho hlokwa jwalo, empa ha e kenyelletse kgefu efe kapa efe ya dijo e laetsweng ho latela polelo ya 5 kapa nako efe kapa efe eo ka yona tjelete ya phediso e lokelang ho lefuwa mohiruwa ho latela polelo ya 36, haeba nakong ya kgefu e jwalo kapa sebaka mohiruwa a sa sebetse ntle le ho dula a laola koloi le morwalo wa yona, ha o le teng, kapa ho lebelala koloi le morwalo wa yona, ha o le teng;

“dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi” e bolela dihora tsa mosebetsi tse laetsweng ho polelo ya 3 (2) kapa, ka tumellano pakeng tsa mohiri le mohiruwa, mohiruwa o sebetsa palo e tlase ho feta ya dihora tse tlwaelehileng, dihora tseo tse tlase;

“ditaba tsa bohlokwa” e bolela ditaba tsohle tse kenyeletsang le ho ama mekgolo ya bahiruwa;

“ditokiso tsa tsamaiso” e bolela ditokiso ho koloi le dikarolo tsa yona tse ka etswang ke mokganni, molebedi, kereiti ya 1 kapa mosebetsi ya akaretsang ka disebediswa tseo ka tlwaelo di fuwang moetsi wa koloi e jwalo, ho kenyeletsang disebediswa tse tlwaelehileng tse hlokwang ho fetola kapa ho pompa lebedi, discrewdriver, tang, mabone a mang le dispannere tse fetohang;

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 56

“ditshebeletso tsa tshohanyetso” e bolela mosebetsi ofe kapa ofe oo, ka lebaka la disosa tse sa lebellwang jwalo ka mollo, sefefe, kotsi, diketso tsa dikgoka kapa boshodu, o lokela ho etswa ntle le tieho mme o kenyeletsa -

- (a) mosebetsi o bohlokwa bakeng sa boteng ba kganya, matla kapa phepele ya metsi le ditshebeletso tsa bohlweki le mehala;
- (b) tsamaiso ya metjhini kapa ntho efe kapa efe e nngwe ho thibela tshitiso efe kapa efe e mahlonoko tshebetsong, lekaleng, kgwebong kapa mosebetsing, ho kenyeletswa le dipalangwang tsa Tshebeletso ya Sepolesa ya SA kapa bakeng sa mabaka a tshireletso ya naha;
- (c) ho phethela tsamaiso ya tseleng le ho laosholla dihlahiswa tse senyehang ho thibela tshenyo;

“Indasteri ya Thepa ya Mebileng le Ditlhophiso” kapa **“indasteri”** e bolela lekala leo ho lona bahiri le bahiruwa ba amanang bakeng sa ho etsa o mong kapa e meng ya mesebetsi e latelang bakeng sa khiro kapa tefo:

- (a) tsamaiso ya thepa ka dipalangwang tsa mmotokara;
- (b) poloko ya thepa, ho kenyeletswa ho amohelwa, ho bula, ho pakolla, ho paka, ho ntsha le ho hleka kapa ho ikarabella bakeng sa, thepa haeba mesebetsi ena e le kathoko kapa ka lebaka la kgaolo ya (a); le
- (c) khiro ya ditshebeletso ya khiro ya nakwana ya bahiruwa bakeng sa mesebetsi kapa ditshebetso tseo ka tlwaelo kapa ka tlhaho di welang ho tsamaiso kapa poloko ya thepa jwalo ka ha e hlalositse ho dikgaolo tsa (a) le (b) tsa tlhaloso ena; **“kganna”** e kenyeletsa -
 - (a) dinako tsohle tsa ho kganna
 - (b) dinako tsohle tseo ka tsona mokganni wa koloi a lokelang ho dula sebakeng sa hae a itokiseditse ho kganna; le
 - (c) nako efe kapa efe e sebedisitsweng ke mokganni mabapi le koloi kapa morwalo wa yona;

“kgwedi” e bolela kgwedi ya khalendara; **“koloi ya kahare”** e bolela koloi e sebediswang setsheng sa kapa kahare ho setheo;

“koloi ya mmotokara” e bolela koloi efe kapa efe e itsamaisang e sebediswang ho tsamaisa thepa kapa ditshelo me e kenyeletsa terekere ya teraka, sethuthuthu, teraesekele ya mmotokara le terekere, empa ha e kenyelletse sephahamisa se tsamayang; **“koloi ya mmotokara e bobebe”** e bolela koloi, eo boima ba yona bo boholo kapa bo boholo bo kopantsweng bo sa feteng 3 500 kg; **“koloi ya mmotokara e kgolo haholoholo (ya dikarolwana)”** e bolela koloi (ya dikarolwana), eo boima ba yona bo kopantsweng bo fetang 9 000 kg empa eseng 16 000 kg;

“koloi ya mmotokara e kgolo haholoholo (e sa arohaneng)” e bolela koloi (e sa arohaneng), eo boima ba yona bo kopantsweng bo fetang 9 000 kg empa eseng 16 000 kg;

“koloi ya mmotokara e kgolo haholoholo (ya dikarolwana)” e bolela koloi (ya dikarolwana), eo boima ba yona bo kopantsweng bo fetang 16 000 kg empa eseng 25 000 kg;

“koloi ya mmotokara e kgolo haholoholo (e sa arohaneng)” e bolela koloi (e sa arohaneng), eo boima ba yona bo kopantsweng bo fetang 16 000 kg empa eseng 25 000 kg;

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 57

“koloji ya mmotokara e kgolo ho fetisisa” e bolela koloji, eo boima ba yona bo boholo kapa bo boholo bo kopantsweng bo fetang 25 000 kg;

“koloji ya mmotokara e mahareng (ya dikarolwana)” e bolela koloji (ya dikarolwana), eo boima ba yona bo kopantsweng bo fetang 3 500 kg empa eseng 9 000 kg;

“koloji ya mmotokara e mahareng (e sa arohaneng)” e bolela koloji (e sa arohaneng), eo boima ba yona bo kopantsweng bo fetang 3 500 kg empa eseng 9 000 kg;

“koloji ya mmotokara (e sa arohaneng)” e bolela koloji ntle le koloji ya mmotokara (ya dikarolwana);

“koloji ya mmotokara (ya dikarolwana)” e bolela dikoloji tse kopantsweng tse kenyeletsang koloji ya mmotokara le seka-tereilara kapa tereilara kapa ditereilara;

“lekala la tswekere ya mmoba” e bolela karolo eo ya lekala la tsamaiso ya tswekere leo ho lona bahiri le bahiruwa ba amanang ka sehlooho bakeng sa ho tshwaro le tsamaiso ya tswekere ya mmoba le dihlahiswa tse amanang pakeng sa mabala le malwala bakeng sa khiro kapa tefo;

“lekala la tloso ya feneshara” e bolela bahiri bohle ba bophareng ba Lekgotla ba tsamaisang ka ho ikgetha le ho boloka feneshara e ntjha le e sebeditseng kapa disebediswa tsa ka tlung kapa dikgwebo;

“Lekgotla” e bolela Lekgotla la Naha la Dingangisano bakeng sa Indasteri ya Thepa ya Mebileng le Ditlhophiso;

“lenane la mekgolo” le bolela rekote e hlokwang ho bolokwa ke mohiri ho latela polelo ya 50(3);

“letsatsi” bakeng sa ho bala tjhelete ya tshebetso ya bosiu, e bolela nako ya dihora tse 24 ho tloha kgitla ho isa kgitla, mme sebakeng sa letsatsi le tlwaelehileng la tshebetso kappa la mohiruwa ya sebetsang dishifte, e bolela nako ya dihora tse 24 ho tloha ha mosebetsi o qala;

“letsatsi la phomolo la setjhaba” le bolela letsatsi la phomolo la setjhaba le hlalositsweng ho Moralo wa 1 wa Molao wa Matsatsi a Phomolo a Setjhaba, 36 wa 1994 le letsatsi lefe kapa lefe le leng le boletsweng jwalo tlasa Karolo ya 2A ya ona;

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 58

“letsatsi la tshebetso” le bolela nako efe kapa efe ya tshebetso e latellanang hara letsatsi la tshebetso le beilweng ke mohiri bakeng sa mohiruwa, empa ha le kenyelletse nako e ekeditsweng ya tshebetso mme tse latelang di tla balwa jwalo ka letsatsi le le leng (1) la tshebetso;

(a) Sontaha ka seng seo ka sona mohiruwa a hlokwang hore a sebetse,

(b) Moqebelo ka mong oo ka mona mohiruwa a sebetsang bonyane dihora tse robong tsa nako ekeditsweng ya tshebetso;

letsatsi ka leng leo ka lona mohiruwa a leng siko a le lefing, lefing ya bokudi, lefing ya boikarabelo ba lelapa, lefing ya dithuto kapa ka taelo kapa ka tumello ya mohiruwa;

“mosebetsi ya lebaleng ya meru” e bolela ho tloha ntlheng ya ho rema difate ho fihla lelwaleng;

“moetapele wa sehlopha” e bolela mohiruwa eo, tlasa tsamaiso e akaretsang, a etellang pele sehlopha sa basebetsi ba akaretsang mme ya ka bolokang direkote tsa mosebetsi oo ba o etsang le ho etsa mosebetsi o tshwanang;

“mohiri” e bolela motho mang kapa mang (ntle le monga-mokganni) -

(a) ya hirang kapa ya fanang ka mosebetsi bakeng sa motho mang kapa mang e mong mme ya lefang kapa ya itlamang ho hlaka kapa e se ka ho hlaka ho lefa motho eo;ya dumellang motho mang kapa mang ho mo thusa ho tswelletsapele kapa ho etsa kgwebo ya hae mme “hira” le “khiro” di na le moelelo a tshwanang**“mohiruwa wa nakwana wa khiro ya nakwana ya khiro”** e bolela mohiruwa wa nakwana wa khiro ya nakwana eo ho buuwang ka yona ho polelo ya 66 ya Tumellano mme ya fanang ka ditshebeletso ho mosebeletsuwa ya sebetsang indastering mme a wela bophareng bo ngodisitsweng ba Lekgotla;

“mokgolo wa kgwedi” e bolela mokgolo wa beke wa mohiruwa ha o atiswa ka nne le boraro (4,333);

“Molao” e bolela Molao wa Dikamano tsa Mosebetsi, 66 wa 1995;**“molao”** o kenyeletsa molao o tlwaelehileng;

“mosebetsi wa bosiu” e bolela mosebetsi o etswang kamora 18h00 le pele ho 06h00 letsatsi le hlahlamang;

“nako e ekeditsweng ya tshebetso” e bolela dihora tsohle tse sebeditsweng ho feta dihora tse tlwaelehileng tsa mosebetsi tse laetsweng ho polelo ya 3(1), ho latela dipehelo tsa polelo ya 11 (2), ntle le ka Sontaha kapa letsatsi la phomolo la setjhaba;

“seka-tereilara” e bolela tereilara e se nang sehokelo sa ka pele mme e etseditswe kapa e fetoletsweng hore e itshetlehe ho le ho hulwa ke terekere ya teraka;

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 59

“sekgahla sa mokgolo sa hora” e bolela mokgolo wa beke ha o arotswe ka dihora tse tlwaelehileng tsa tshebetso se sebeditsweng ke mohiruwa ka beke;

“selemo” bakeng sa mohiruwa, e bolela nako efe kapa efe ya khiri indastering e fetang nako ya dikgwedi tse 12 tse latellanang.

“setheo” e bolela setsha sefe kapa sefe seo ho sona kapa mabapi le sona mohiruwa a le mong kapa ho feta ba hirilweng Indastering ya Thepa ya Mebileng le Ditlhophiso;

“tshebeletso ya nakwana ya khiri” e bolela motho mang kapa mang kapa mohokahanyi wa mesebetsi eo, bakeng sa tefo, a batlang kapa a fang mosebeletsuwa batho ba bang ba -

- (a) fanang ka tshebeletso ho, kapa ba etsang mesebetsi bakeng sa mosebeletsuwa; mme
- (b) ba lefuwa ke tshebeletso ya khiri tsa nakwana;

“terekere” e bolela koloi ya mmotokara e etseditsweng kapa e fetotsweng haholoholo bakeng sa hula dikoloi tse ding eseng ho nka morwalo;

“tereilara” e bolela koloi e sa itsamaising, e etseditsweng kapa e fetotsweng hore e hulwe ke koloi ya mmotokara;

“terekere ya tereilara” e bolela koloi e entsweng kapa e fetoletsweng hore e hule dikoloi tse ding mme seng ho nka merwalo efe kapa efe ntle le ha ele tereilara, seka-tereilara kapa balaste e itshetlehleng ho yona mme e sa kenyelletse terekere;

“thepa” e bolela thepa efe kapa efe e ka tshetjhiswang empa ha e felle ho ntho efe kapa efe, sehlahiswa kapa ntho e jwalo ka lehlabathe, mobu, karabole, majwe, mashala, metsi kapa mokedikedi o mong, sehlahiswa sa gase kapa se tiileng mme e kenyetsa le ditshelo kapa thepa e ka ditshelong;

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 60

2. Mekgahlelo ya mesebetsi

Ntle le ha sengolwa se supa ka tsela e nngwe, ditlhaloso tse latelang di sebetsa ho mekgahlelo e latelang ya mesebetsi –

“mekgahlelo e meng ya bahiruwa” e bolela bahiruwa bohle ba hirilweng tshebetsong, setorong, tlhokomelong le tsamaisong ya dipalangwang, empa ho sa kenyeletswe botsamaisi bo ka nkang diqeto tsa ho hiri kapa ho kgalema bahiruwa, empa ho kenyeletsa balaodi le batataisi ho sa tsotellehe hore na ba etsa diqeto tsa ho hira kapa ho kgalema.

“mmoloki” e bolela mohiruwa ya kganna mmotokara mme a nka karolo ho ho lebelo le ho tshwara kontane, dintho tsa boleng, boitshireletso le ditokomane tse tsamayang le ya ka kotjwang ho hore a tshware sethunya le ho tlatsa Metjhini ya tjelete (diATM);

“mokganni” e bolela mohiruwa ya kgannang koloi ya mmotokara;

“mohiruwa wa nakwana” e bolela mohiruwa ya sa sebetseng nako yohle, empa ya hirilweng ka tsela ya nako yohle mme ya hlokwang ho sebetsa feela bakeng sa dihora tse sa fetoheng tse nang le moedi ka letsatsi, ka beke kapa ka kgwedi;

“mohiruwa wa phomotso” e bolela mohiruwa, ntle le mohiruwa wa nakwana wa tshebeletso ya khiri ya nakwana, ya hirilweng ke mohiri ya tshwanang bakeng sa matsatsi a sa feteng 16 sebakeng sa matsatsi a 30 mme e seng ho feta matsatsi a 144 nakong ya dibeke tse 52;

“molebedi wa koloi” e bolela mohiruwa ya hirwang ho fana ka tshebeletso ya tshireletso ya sethunya ho molebedi II ho sireletsa sebaka kapa ho lebelo kontane, ditshireletso le ditokomane tse ka sekasekwang ha di le tseleng.

“molebedi wa tshireletso” e bolela mohiruwa, ntle le molebedi, ya etsang o le mong kapa ho feta ya mesebetsi e latelang: ho lebelo, ho sireletsa kapa ho hlahloba dibaka, meaho, ditheo kapa thepa e nngwe e sa tsamayeng kapa e tsamayang, hore na mohiruwa o tshwarana le ho laola dintjha ketsong ya e meng kapa kaofela ha mesebetsi ena;

“molebedi, I” e bolela mohiruwa ya kgannang koloi mme a ameha mosebetsing wa ho lebelo kontane le dintho tsa boleng le ho lebelo le ho sebetsana la ditshireletso le ditokomane tse ka sekasekwang ha di le tseleng mme ya ka hlokwang hore a tshware sethunya;

“molebedi, II” e bolela mohiruwa ya lebelang kontane le dintho tsa boleng le ho lebelo le ho sebetsana la ditshireletso le ditokomane tse ka sekasekwang ha di le tseleng mme ya ka hlokwang hore a tshware sethunya;

“molebedi, III” e bolela mohiruwa ya amohelang, ya fanang, ya tsamaisang le ya laolang ditshelo tse kentseng kontane e tsamaiswang dipakeng tsa balebedi, ba I kapa II, basebetsi ba bankeng hape ya ka hlokwang hore a tshware sethunya;

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 61

“molekodi, kereiti ya I” e bolela mohiruwa ya lekolang peho, ho paka, ho pakolla, ho bekga, ho hlophisa, ho laesholla, ho tshwaya kapa ho ngola aterese ho thepa kapa ditshelo mme ya lekolang, a kenya kapa ho rekota dintlha tsa thepa kapa ditshelo ka letsoho ho setatamente se ngotsweng kapa sa elektroni; **“molekodi, kereiti ya II”** e bolela mohiruwa ya lekolang peho, ho paka, ho pakolla, ho bekga, ho hlophisa, ho laesholla, ho tshwaya kapa ho ngola aterese ho thepa kapa ditshelo mme ya lekolang, a kenya kapa ho rekota dintlha tsa thepa kapa ditshelo ka letsoho ho setatamente hape ya laolang le ho lekola mosebetsi wa mosebeletsi ya akaretsang;

“monga-mokganni” e bolela mohiri eo e leng monga kapa monga karolo kapa motshwari wa lisi kapa ya hirileng koloi e le nngwe kapa ho feta tse sebediswang ho tsamaisa thepa bakeng khiriso kapa tefo mme ya kganna koloi efe kapa efe e jwalo bakeng sa tsamaiso ya thepa;

“mopaki/molaeshi, kereiti ya I” e bolela mohiruwa ya ikarabellang bakeng sa ho paka kapa laela feneshara kahare setshelo sefe kapa sefe kapa kahare ho kapa kantle ho koloi kapa ho laesholla kapa ho pakolla feneshara;

“mopaki/molaeshi, kereiti ya II” e bolela mohiruwa ya ikarabellang bakeng sa ho paka kapa laela feneshara kahare setshelo sefe kapa sefe kapa kahare ho kapa kantle ho koloi kapa ho laesholla kapa ho pakolla feneshara mme ya laolang mesebetsi ya mosebetsi ya akaretsang;

“mosebedisi wa kereine ya gantry, kereiti ya I” e bolela mohiruwa ya kgannang kereine ya gantry e nang le bokgoni ba phahamiso bo fetang 6 000kg, kapa ya e laolang a le fatshe setheong;

“mosebedisi wa kereine ya gantry, kereiti ya II” e bolela mohiruwa ya kgannang kereine ya gantry e nang le bokgoni ba phahamiso bo sa feteng 6 000kg, kapa ya e laolang a le fatshe setheong;

“mosebedisi wa motjhini o laelang, kereiti ya I” e bolela mohiruwa ya sebedisang motjhini o laelang ka pele o sebetsang ka motlakase o nang le bokgoni ba phahamiso bo fetang 6 000kg, o sebediswang ho laela, ho tlosa kapa ho laolla mobu, majwe, kerafole kapa dintho tse ding, thepa kapa ditshelo;

“mosebedisi wa motjhini o laelang, kereiti ya II” e bolela mohiruwa ya sebedisang motjhini o laelang ka pele o sebetsang ka motlakase o nang le bokgoni ba phahamiso bo sa feteng 6 000kg, o sebediswang ho laela, ho tlosa kapa ho laolla mobu, majwe, kerafole kapa dintho tse ding, thepa kapa ditshelo;

“mosebedisi wa motjhini o laelang o tsamayang, kereiti ya I” e bolela mohiruwa ya sebedisang motjhini o laelang ka foroko e phahamisang o nang le bokgoni ba phahamiso bo fetang 6 000kg, o sebediswang ho laela, ho laolla, kapa ho tshetshisa kapa ho paka thepa kapa ditshelo, empa o sa kenyelletse koloi ya kahare;

“mosebedisi wa motjhini o laelang o tsamayang, kereiti ya II” e bolela mohiruwa ya sebedisang motjhini o laelang ka foroko e phahamisang o nang le bokgoni ba phahamiso bo sa feteng 11

000kg, o sebediswang ho laela, ho laolla, kapa ho tshetjhisa kapa ho paka thepa kapa ditshelo, empa o sa kenyelletse koloi ya kahare;

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 62

“mosebetsi wa matsoho wa bokgoni bo sa fellang” e bolela mohiruwa ya, leha a ntse a le tlasa tataiso ya mosebetsi wa matsoho, a sebedisang ka boikemelo mesebetsing empa a sa jariswe boikarabello ka botlalo bakeng sa ditekolo tsa ho qetela mme ya -

- (a) etsang ditokiso tse thatanyana, ya sebedisang thepa ya ho fumana diphoso, ya kgethang ditsela tse ding tsa ho etsa mesebetsi, ya sebedisang thepa ya motlakase le mekheniki kapa ya ka hlokwang hore a etse mesebetsi e jwalo ka ho welda ha motheo, le
- (b) a so tshwanelehe ka botlalo jwalo ka mosebetsi wa matsoho empa eo nako e tlang a ka etsang teko ya kgwebo mme a tshwaneleha ho ba mosebetsi wa matsoho;

“mosebetsi wa sehla (Lekala la Tsamaiso ya Tswekere)” e bolela mohiruwa ya khirong ya nako yohle ya mohiri a tsamaisa tswekere ya mmoba mme ya, ka lebaka la hore Lekala la Tswekere le sebetsa ka dihla, o hlokoa ho itlalehela mosebetsi ha mohiri a mo hloka feela;

“mosebetsi ya akaretsang” e bolela mohiruwa ya etsang o le mong kapa ho feta ya mesebetsi e latelang;

- (a) ho bula, ho kwala, ho kwala ka dipekere, ho roka, ho tshwanya, ho fasa, ho faela kapa ho qhala dibeile, meqomo, ho paka dikgetsi, mabokose, makotikoti, dikhathuni, ditoromolo, mekotla kapa ditshelo;
- (b) ho thusa ho laela kapa ho laolla ditshelo;
- (c) ho akgela kapa ho tlosa dikwaelo tsa tarpaulin kapa polastiki;
- (d) ho kwala kapa ho bula melaetsa, dipakete, mangolo kapa thepa le ho di tsamaisa ka maoto, ka baesekele kapa teraesekele, kapa ka koloi e laolwang ka letsoho;
- (e) ho kuka, ho phahamisa, ho hula, ho sututsa, ho pheshisa, ho paka, ho pakolla, ho paka hape, ho hlwellisana, ho thetha, ho tshetjhisa, ho laela kapa ho laolla thepa efe kapa efe, ditshelo, dipakete kapa makoloi, dikiribae, ditroli kapa makoloi a mang a laolwang ka letsoho, ntle le ka ho sebedisa thepa e laolwang ka motlakase;
- (f) ho manamisa dileibole thepeng kapa ho tshwaya, ho ngola mabitso, ho tempa kapa ho ngola setensele thepeng, kapa ho phunya dileibole;
- (g) ho etsa diphasele, ho phuthela kapa ho fasa thepa;
- (h) ho busetsa dithaole, sesepa kapa pampiri ya ntlwana;
- (i) ho hlwekisa thepa kapa ditshelo;
- (j) ho theha kapa ho roba mabokose a khateboto a tlang a entswe kapa a fibrebote kapa ditshelo tse tshwanang ka letsoho;
- (k) ho kga ka kgarafu kapa ho hasanya majwe, kerafole, mobu, letsopa, lehlabathe kapa sehlahiswa se seng ka kgarafu;
- (l) ho bora, ho kgephola kapa sebedisa pampiri ya santa ka letsoho;
- (m) ho kata makoloi, thepa kapa merwalo e makoloing;
- (n) ho sebedisa kereine e laolwang ka letsoho, sephahamisi, pompo, motjhini o etsang ntho habedi, jeke kapa wentjhe;
- (o) ho thusa mosebetsi wa matsoho ka tsela efe kapa efe ntle le ka ho sebedisa disebediswa tsa kgwebo ya hae o le mong;
- (p) ho hlatswa diovarolo, diyunifomo, diaparo tsa tshireletso, ho paka dintho kapa dikobo;
- (q) ho sebetsa koloiing ya mmotokara, tereilara, kapa seka-tereilara, kapa ho felehetsa maetong;
- (r) ho lokisa dikgetsi tsa ho paka, dikgetsi, dikereit kapa diphalete ka letsoho;
- (s) ho hlwekisa dibaka, diphalete, makoloi kapa metjhini

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 63

- (t) ho lokisa dijo kapa ho etsa kapa ho fana ka teye kapa dino tse tshwanang bakeng sa bahiruwa kapa ho etsa kapa
- (u) fana ka teye kapa dijo tse ding bakeng sa mohiri kapa baeti ba hae;
- (v) ho sebedisa setempe sa rabara kapa tse ding moo kgetho kapa qeto di sa hlokahaleng;
- (w) ho bula kapa bula diteraka tsa seporo kapa ditshelo;
- (x) ho sebedisa pente kapa dintho tse kgahlano le ruse thepheng, ditereilareng kapa seka-tereilara ka letsoho;
- (y) ho tlosa, ho busetsa, ho fetola kapa ho pompa mabidi, ditaere kapa ditjhubu tsa makoloi a mmotokara, dilaeshe tsa ka pele, diphahamisi tse tsamayang, ditereilara, dika-tereilara, dibaesekele, diteroli kapa makoloi a mang a tsamaiswang ka letsoho, kapa ho lokisa ditjhubu; kapa
- (z) mosebetsi ofe kapa ofe o mong wa matsoho;

“mothusi wa mosebetsi wa matsoho” e bolela mohiruwa ya thusang mosebetsi wa matsoho ka etsa mesebetsi e bonolo jwalo ka ho tlosa dikwaelo, ho fasolla dimmotokara le ho etsa ditokiso, tlasa tsamaiso, ho thepa ya motheo, a sebedisa disebediwa tse seng kae le disebediswa tsa matsohole ho thusa ho hlwekisa sebakeng sa tshebetso le ka moo ho sebeletswang ka teng;

“rasetoro (sebaka sa tshebeletso)” e bolela mohiruwa ya amohelang, ya rekotang, ya bolokang, ya pakollang le ho fana ka dikarolo tsa keketso bakeng sa tokiso le poloko ya makoloi;

“rasetoro (sebaka sa tshebeletso)” e bolela mohiruwa ya ikarabellang bakeng sa setoko sa thepa e kenang kapa ditshelo mme ya ikarabellang bakeng sa ho amohela, ho rekota, ho boloka, ho paka kapa ho pakolla thepa kapa ditshelo ka setorong kapa sebakeng sa tshebetso kapa sebaka sa poloko le bakeng sa ho tsamaisa thepa kapa ditshelo ho tswa ka setorong, sebaka sa tshebeletso kapa sebaka sa poloko bakeng sa ho ntshwa;

“sebaka sa tokiso sa mosebetsi ya akaretsang ya thusang mosebetsi wa matsoho ka ho etsa mesebetsi ya matsoho le mmele, e ka kenyeletsang ho nka disebediswa, ho hlwekisa dikarolo, ho hlwekisa sebaka sa tshebeletso, ho paka disebediswa le ho thusa moo ho hlokwang;

“tlelereke e tsamaisang” e bolela mohiruwa ya -

- (a) ikarabellang bakeng sa kamohelo, ho paka le tsamaiso ya dithepa ka ditshelo ho tswa setorong, sebaka sa polokelo kapa sebaka sa ho beha dintho;
- (b) ka loalang le ho lekola mosebetsi wa molekodi, mosebetsi ya akaretsang wa kereiti ya
- (c) sebedisang tlhahisoleseding data e kentsweng, kapa ka mokgwa wa eletroniki sistiming ya khomphutha;

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 64

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 65

MORALO WA 3: PUSETSO YA KGWEDI LE KGWEDI

DINTLHA TSA HO TLASA SEKOHELO SA A4

Pusetso ya kgwedi le kgwedi e nehelanwang ho Lekgotla ho latela dipehelo tsa Tumellano ena e tlameha ho dumellana le tse latelang -

1. Kholomo ya mokgolo ya pusetso ya kgwedi e tlameha ho bontsha -
 - (a) mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa mohiruwa wa nakwana, o badilwe ho latela polelo ya 61(3);
 - (b) kakaretso ya mokgolo wa motheo wa beke o sebeleditsweng ke mohiruwa wa phomotso nakong ya kgwedi, ho kenyeletswa le porimiamo e kahodimo ya 10%; le
 - (c) kakaretso ya mokgolo wa motheo o sebeleditsweng ke bahiruwa ba ditsi tsa khiro ya nakwana nakong ya kgwedi.
2. Kholomo ya "matsatsi a sebeditsweng" ya pusetso ya kgwedi e tlameha ho bontsha –
 - (a) palo ya kakaretso ya matsatsi a tshebetso a sebeditsweng ke bahiruwa ba phomotso nakong ya kgwe;
 - (b) kakaretso ya matsatsi a tshebetso a bokelleditsweng ke bahiruwa ba nakwana ba tshebeletso ya khiro ya nakwana nakong ya kgwedi.
3. Sebakeng sa kholomo ya mokgahlelo ya pusetso ya kgwedi –
 - (a) bahiruwa ba nakwana ba tlameha ho sutjwa ka ho kenya "P";
 - (b) bahiruwa ba phomotso ba tlameha ho sutjwa ka ho kenya "R";
 - (c) Bahiruwa ba nakwana ba tshebeletso ya khiro ya nakwana ba tlameha ho sutjwa ka ho kenya "T".

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 66

MORALO WA: LETSETE LA BOPHELO BO BOTLE

1. Morero o phethahetseng wa tsebahatso ka HIV/AIDS

(1) Lekgotla le -

- (a) entse patlisiso, phuputso le tshkatsheko le puisano mme le nkile qeto ya hore ha ho morero o teng wa tshireletso ya setjhaba, bophelo bo botle, penshene kapa morero wa bongaka o sebetsang kahara molao wa hajwale o na le bokgoni, boteng, bophara kapa kgonahalo ya ho sebetsa ka phethahalo bakeng sa diphephetso tsa ditlamorao tsa sewa sa HIV/AIDS indastering.
- (b) ka lebaka la mekgatshebetso e entsweng kgaolong ya (a), e thehile morero o phethahetseng wa ho phahamisa tsebahatso ya phano ya dibaka, ditshebeletso, le tokelo tsa bohlokwa le tsa mokgwatshebetso le ditsiang bakeng sa bahiruwa indastering ba fumanwang ba na le HIV, kapa ba nang le ditlamorao tsa AIDS;
- (c) e thehile morero wa tshebetso bakeng sa ho matlafatsa morero o phethahetseng wa tsebahatso.

2. Ditlatsetso tsa mohiri le mohiruwa tshebetsong ya morero

(1) Ditshenyehelo tsa ho kenya tshebetsong le ho boloka morero wa tshebetso le diphetoho dife kapa dife di tla busetswa ho tswa ho tjelete e bokelletsweng ka tsela e latelang –

- (a) palo e lekanang le 0,5% ka beke ya mokgolo o tlwaelehileng wa motheo wa beke wa mohiruwa e tlameha ho hulwa ke mohiri ho tswa mokgolong wa mohiruwa e mong le e mong ya sebeletsang mohiruwa bakeng sa letsatsi le le leng kapa ho feta ka beke, ho kenyeletswa le bahiruwa ba nakwana, bhiruwa ba phomotso le bahiruwa ba nakwana ba tshebeletso ya nakwana ya khiri;
- (b) palo e lefuwang ke mohiri, e lekanang le 1% ya kakaretso ya mokgolo wa motheo wa kgwedi.

(2) Mohiri o tlameha ho –

- (a) lefa dipalo tse boletsweng ho karolwana ya (1) ho Lekgotla eseng kamorao ho letsatsi la la 20 kgwedi le kgwedi kamorao kgwedi eo tjelete e hutsweng;
- (b) nehehelana ho Mongodi wa Naha wa Lekgotla pusetso e arohaneng ya kgwedi (Sehokelo sa A4) bakeng sa setheo ka seng sa mohiri. Pusetso e tlameha ho ba foromong e laetsweng ke Lekgotla bakeng sa lebaka lena, mme e tlameha ho kenyeletsa mabitso a felletseng, fane le nomoro ya boitsebiso bakeng sa mohiruwa ka mong. Bahiruwa ba nakwana le bahiruwa ba phomotso ba tlameha ho sutjwa jwalo Sehokelong ka ho kenya "P"

Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFIL)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho

Leqephe la 67

kapa "R", ka tatellano, pele ho kholomo ya "Mokgahlelo". Haeba mohiri a ka fana ka pusetso ya kgwedi e entsweng ka khomphutha, sebopeho sa pusetso eo se tlameha ho dumellana le Sehokelo sa A4, hoseng jwalo Mongodi wa Naha wa Lekgotla o na le boikgethelo ba ho hana foromo eo.

- (3) Bakeng sa mabaka a ho bala palo e tlo tloswa ho latela kgaolo ya (a) ya karolwana ya (2) –
- (a) mokgolo wa motheo wa mohiruwa wa phomotso o nkwa o sa kenyeletse porimiamo ya 10%;
 - (b) mokgolo wa motheo wa mohiruwa wa nakwana o balwa ho latela fomulara e polelong ya 16(6) ya Tumellano jwalo ka ha e bontshitswe kholomong ya mokgolo ya pusetso ya kgwedi (Sehokelo sa A4).

3. Pehellothoko ho dipehelo tsa polelo ena

- (1) Mohiri ya kentseng kapa ya rerang ho kenya tshebetsong morero kapa lenaneo le fanang ka ditsiane tse latelang, kapa ditsiane tse tshwanang haholo, a ka etsa kopo ho latela polelo ya 74 ya Tumellano hore a behellwe ka thoko ho dipehelo tse ding kapa kaofela tsa polelo ena –
- (a) Dintlha tsa thuto ya HIV le phetoho ya boitshwaro;
 - (b) tshehetso ya maikutlo le diteko tsa boithaopo le lekunutu;
 - (c) kalafo le tshehetso;
 - (d) inshoreense ya motheo ya bongaka.
- (2) Mohiri ofe kapa ofe ya fuweng pehellothoko a ka se hule peresente e fetang e hlalositsweng ho karolo ya 2(1) ya Moralo ona ho mokgolo wa mohiruwa ofe kapa ofe bakeng sa tshebetso ya morero kapa lenaneo.

4. Letsete la Bophelo bo botle

- (1) Taolo le tsamaiso ya Letsete di bolokilwe ho Komiti ya Bophelo bo Botle e kgethilweng ke Lekgotla ho latela polelo ya 17 ya Molaotheo wa Lekgotla. Komiti e tlameha ho ba le bonyane baemedi ba leshome, bao ho bona ba bahlano ba tlamehang ho ba baemedi ba mohiri mme ba bahlano ebe baemedi ba bahiruwa. Bakeng sa moemedi ka mong, ho tlameha ho kgethwa e mong ke Lekgotla ho tswa ho ditho tsa yona.
- (2) Baemedi le ba bang ba tla ba mosebetsing ona bakeng sa dikgwedi tse 12 mme ba ka kgethwa hape.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 68

- (3) Ho etseng mosebetsi ona le dintlha tsa ona le ho sebedising matla a ona, Komiti e ka etsa dikonteraka le bafani ba ditshebeletso bakeng sa phano ya ditshebeletso, dibaka, dikgatiso, tshebetso, thupelo, tshebetso ya maikutlo, ditlhahiso le tshebeletso efe kapa efe e hlokahalang bakeng sa ho kenya tshebetsong le tsweliso ya morero, ho kenyeletswa empa ho sa felle ho, pholisi ya inshoreense ya yona ka leano le leng ka setho sefe kapa sefe se ngodisitsweng le Mongodisi wa Inshoreense wa Nako e Kgutshwane.
- (4) Komite e tlameha ho, ho latela tumello ya Lekgotla, tsamaisa pholisi ya Letsete le ho tsamaisa mesebetsi e akaretsang ya kgwebo le mesebetsi ya Letsete ho latela Melao.
- (5) Ha ho ka hlaha kang nako efe kapa efe mabapi le tsamaiso ya Letsete mme ditho tsa Komiti di arohane ka ho lekana, taba e tlameha ho fetisetswa ho Lekgotla bakeng sa qeto.
- (6) Haeba Komiti e sa kgone ho etsa mosebetsi wa yona ka mabaka afe kapa afe, Lekgotla le tlameha ho etsa mosebetsi oo mme e sebedise matla a komiti efen.

5. Taolo ya ditjhelete ya Letsete la Bophelo bo botle

- (1) Komiti ya Phethahatso ya Lekgotla e tlameha ho bokeletsa tjhelete yohle ya Letsete mme ke kenye tjhelete yohle e amohetsweng ho akhaonte ya banka e butsweng ka lebitso ka Letsete.
- (2) Dikgulo tsa tjhelete ho tswa Letseteng di tlameha ho ba ka tjheke mme Komiti ya Phethahatso e tlameha ho kgetha batho jwalo ka batekeni ba fuweng matla bakeng sa sena.
- (3) Lekgotla le tlame ho kgetha mohlahlobi wa dibuka ya ngodisitsweng mme e kgethe ditefo tsa mohlahlobi eo.
- (4) Mohlahlobi ya kgethilweng o tlameha ho –
 - (a) hlahloba diakahonte tsa Letsete bonyane ha nngwe ka selemo; hape a;
 - (b) lokise setatamente se bontshang tjhelete yohle e amohetsweng le ditshenyehelo tse bileng teng tlasa dihlooho tsohle bakeng sa dikgwedi tse 12 tse fedileng ka 28/29 Hlakola ya selemo se fetileng, hammoho le leqephe la balanse le bontshang mafa le dikoloto tsa letsete ho fihla ka nako eo.
- (5) Setatamente se hlahlobilweng le leqephe la balanse la letsete ka leng la ditsiane, le tekennwe ke Modulasetu wa Lekgotla hammoho le ditlaleho dife kapa dife tse entsweng ka tsona ke mohlahlobi –
 - (a) di tlameha ho dula diofising tsa Lekgotla bakeng sa tlhahlobo, le

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 69

- (b) khophi e netefaditsweng ya sona e tlameha ho kengwa ho Lenane la Dikamano Mesebetsing nakong ya dikgwedi tse tharo tsa ho kwala nako e sebeditsweng.
- (6) Tjhelete efe kapa efe e sa hlokweng ho etsa ditefo tsa hajwale le ditshenyehelo tsa Letsete e tlameha ho tsetelwa ho –
 - (a) diakahonte tsa polokelo, dishere tsa nako yohle kapa didephositi tse sa fetoheng bankeng efe kapa efe e ngodisitsweng kapa setsi sa ditjhelete;
 - (b) setoko sa kahare se ngodisitsweng jwalo ka ha ho hlahisitswe ho karolo ya 21 ya Molao wa Banka ya naha, 1975 (Nom. ya Molao 66 wa 1975);
 - (c) unit trust e ngodisitsweng; kapa
 - (d) ka tsela efe kapa efe e nngwe e amohetsweng ke Mongodi wa Dikamano tsa Mesebetsing.
- (7) Tjhelete e amohetsweng ho tjhelete e tsetetsweng e ya ho Lekgotla puseletsong ya ditshenyehelo tse hlahetseng Lekgotla sebakeng sa Letsete.

6. Melao ya Letsete la Bophelo bo botle

Komiti ya Phethahatso e na le matla, ho latela tumello ya Lekgotla, ho etsa, ho fetola le ho hula melao e okametseng tsamaiso ya Letsete, haeba melao eo le phetolo ya yona di tsamaellana le dipheho tsa Tumellano ena le dipheho tsa molao ofe kapa ofe. Khophi ya melao e tlameha ho iswa ho Motsamaisi-Kakaretso wa Mesebetsi.

7. Phihlello ya ditheo

- (1) Ka kopo ya Lekgotla kapa ya mokga wa mokgatlo wa basebetsi o emetseng boholo ba bahiruwa mosebetsing, mohiri a ka dumella baemedi ba fuweng matla, diakgente, diofisiri, barupedi kapa bahlahisi ba phano tsa ditshebeletso, phihlello ho sebaka bakeng sa ho etsa mananeo a tsebahatso le thuto.
- (2) Mohiri a ka etsa hore phihlello e latele dipheho dife kapa dife bakeng sa nako le sebaka tse utlwahalang mme di hlokeha ho sireletsa bophelo kapa thepa kapa ho thibela tshitiso e sa lokang ya mosebetsi.

8. Katoloso ya Letsete la Bophelo bo botle

Letsete la bophelo bo botle e atoloswa mona ho kenyeletsa inshoreense ya motheo ya bongaka bakeng sa dilemo tse pedi ntle ho theko e nngwe ho tswa ho bahiri le bahiruwa.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 70

MORALO WA 5: MEKGOLO LA DITSIANE TSE DING TSA TJHELETE

1.(a) Mekgolo ya Bonyane

(1) Nakong ya hofihlela la 28 Hlakola 2014, boemo bo tlase tlase boo meputso ya dihora tse tlwaelehileng e tla patalwa ke mohiri ho e mong le e mong wa boemo ba bahiruwa bo boletsweng ka tlase, o tla ba ka mokgwa o latelang:

(a) Mekgolo ya Beke

Lekala la Tsamaiso e Akaretsang le Ditlhophiso, Lekala la Tswekere ya Mmoba, Ditshebetso tsa Kahare ho Lebala, Ditsamaiso tsa Feneshara:

**TAFOLE YA PELE: MEPUTSO E KA TLASE TLASE LE NYOLLO YA MEPUTSO:
BOEMO BA 1 HO ISA HO BA 6:
Bakeng sa nako e fellang ka la 28 Hlakola 2012**

1 Khoutu ya karolo	2 Sehlopha	3 Boem o	4 Boemo ba Patterson	5 Moputso o ka tlase tlase o motjha ka beke	6 Nyolello ya bohle
1 42 3 27	Mosebetsi ya akaretsang..... Mosebetsi ya akaretsang, lebenkele la tokiso.... Motho ya laelang, boemo ba 1..... Molebedi.....	1.	Bente ya A Bente ya A Bente ya A Bente ya A	R747.76	9%
5 6 2 22 24 46	Mokganni wa sethuthuthu/teraesekele..... Mokganni wa koloi e bobebe..... Mohlalobi, boemo ba 1..... Motsamaisi wa ho laela, boemo ba 2..... Motsamaisi wa tse phahamiswang, boemo ba 2 Motho ya pakang/ laelang, boemo ba 2.....	2.	B1 B1 B1 B1 B1	R845.24	9%
7 8 44 19 23 47 21 20 26 15	Mokganni wa dikoloi tse mahareng (ya dikarolwana)..... Mokganni wa dikoloi tse mahareng (e sa arohaneng)..... Mothusi wa motho ya etsang mosebetsi wa matsoho..... Motsamaisi wa mothjini o sebediswang ho nka tse boima (boemo ba 1)..... Motsamaisi wa tse phahamiswang, boemo ba 1 Mohlalobi, boemo ba 2 Motsamaisi wa ho laela, boemo ba 1 Motsamaisi wa mothjini o sebediswang ho nka tse boima (boemo ba 2)..... Motho ya sebetsang setorong (wekeshopo)..... Moetapele wa sehlopha.....	3.	B2 B2 B2 B2 B2 B2 B2 B1 B2 B2	R1041.77	9%
50	Molebedi wa Dikoloi	3.	B2	R1646.70	9%
10 11 12	Mokganni wa dikoloi tse kgolo (ya dikarolwana) Mokganni wa dikoloi tse kgolo (e sa arohaneng) Mokganni wa dikoloi tse kgolo kgolo (ya	4.	B3 B3	R1193.90	9% (ho latela polelo ya 1

13	dikarolwana)..... Moganni wa dikoloi tse kgolo kgolo (e sa arohaneng).....		B3 B3		(2) ka tlase)
18	Tlelereke e romelang dintho.....		B3		

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 71

14 45 49	Mokganni wa dikoloi tse kgolohadi..... Motho ya senang ditsebo tse lekaneng ho etsa mosebetsi o itseng..... Motho ya sebetsang setorong (moo ho bolokwang thepa).....	5.	B4 B4 B4	R1384.73	9% (ho latela polelo ya 1 (2) ka tlase)
51	Mohlakomedi wa moaho.....	5.	B4	R1921.15	9%
41 40 39	Molebedi, III..... Molebedi, II..... Molebedi, I.....	6.	B3 B3 B3	R1372.25 R1646.70 R1646.70	9%

(2) Sebakeng sa dikereiti tsa 4 le 5 bahiruwa ba fumaneng nyollelo ya ho fihla ho 3% ka lebaka la mekgolo ya bonyane ho tloha la 28 Hlakola 2011 jwalo ka puseletso ho phello ya 2% ho ATB e tla sebetsa.

(3) Nyollelo ya bahiruwa bohle ba neng ba hirilwe ke mohiri pele ho kgatiso ya moralo o boletsweng ka hodimo wa mekgolo ba tla fuwa nyollelo ya 9% ho mekgolo wa nnete

1.(b) Nakong ya hofihlela la 1 Hlakubele 2012 ho isa la 28 Hlakola 2013, sekgahla sa bonyane sa beke eo ka sona dihora tse tlwaelehileng tsa tshebetso di tla patalwa ke mohiri ho bahiruwa ba hae ba tlasa dihlopha tse boletsweng ka tlase, di tla ba ka mokgwa o latelang:

1 Khoutu ya karolo	2 Sehlopha	3 Boemo	4 Boemo ba Patterson	5 Moputso o ka tlase tlase o motjha ka beke	6 Nyollelo ya bohle
1 42 3 27	Mosebetsi ya akaretsang..... Mosebetsi ya akaretsang, lebenkele la tokiso.. Motho ya laelang, boemo ba 1..... Molebedi.....	1.	Bente ya A Bente ya A Bente ya A Bente ya A	R807.58	8.5%
5 6 2 22 24 46	Mokganni wa sethuthuthu/teraesekele..... Mokganni wa koloi e bobebe..... Mohlalobi, boemo ba 1..... Motsamaisi wa ho laela, boemo ba 2..... Motsamaisi wa tse phahamiswang, boemo ba 2 Motho ya pakang/ laelang, boemo ba 2.....	2.	B1 B1 B1 B1 B1	R912.86	8.5%
7 8 44 19 23 47 21 20 26 15	Mokganni wa dikoloi tse mahareng (ya dikarolwana)..... Mokganni wa dikoloi tse mahareng (e sa arohaneng)..... Mothusi wa motho ya etsang mosebetsi wa matsoho..... Motsamaisi wa mothjini o sebediswang ho nka tse boima (boemo ba 1)..... Motsamaisi wa tse phahamiswang, boemo ba 1 Mohlalobi, boemo ba 2..... Motsamaisi wa ho laela, boemo ba 1 Motsamaisi wa mothjini o sebediswang ho nka tse boima (boemo ba 2)..... Motho ya sebetsang setorong (wekeshopo)..... Moetapele wa sehlopha.....	3.	B2 B2 B2 B2 B2 B2 B2 B1 B2 B2	R1125.11	8.5%
50	Molebedi wa dikoloi	3.	B2	R1786.67	8.5%
10 11	Mokganni wa dikoloi tse kgolo (ya dikarolwana) Mokganni wa dikoloi tse kgolo (e sa arohaneng)	4.	B3 B3	R1289.41	8.5% (onder-hewig)

12	Mokganni wa dikoloi tse kgolo kgolo (ya dikarolwana).....		B3		aan klousule 1(2) hieronder
13	Mokganni wa dikoloi tse kgolo kgolo(e sa arohaneng).....		B3		
18	Tlelereke e romelang dintho.....		B3		

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 72

14	Mokganni wa dikoloi tse kgolohadi.....	5.	B4		
45	Motho ya senang ditsebo tse lekaneng ho etsa mosebetsi o itseng.....		B4	R1495.50	8.5%
49	Motho ya sebetsang setorong (moo ho bolokwang thepa).....		B4		
51	Mohlokometri wa moaho.....	5.	B4	R2084.15	8.5%
41	Molebedi, III.....	6.	B3	R1488.99	
40	Molebedi, II.....		B3	R1786.67	8.5%
39	Molebedi, I.....		B3	R1786.67	

1.(c) Dinyollelo tsa bohle bakeng sa bahiruwa ba mekgahlelong e meng:

Bakeng sa nako e felang ka la 29 Hlakola 2012 le la 28 Hlakola 2013, dinyollelo tse latelang di tla sebetsa ho bahiruwa bao mekgolo ya bona ya bonyane e sa laelwang empa ba wela tlasa tlhaloso ya sehlopha sa dingangisano ho latela polelo ya 56 ya Tumellano ya Kopanelo.

- (i) Lekala la Tsamaiso e Akaretsang le Ditlhophiso, Lekala la Tswekere ya Mmoba, Ditshebetso tsa Kahare ho Lebala, Ditsamaiso tsa Feneshara:

Dibente	Nako e felang 29/0212012	Nako e felang 28/0212013
(i) Bahiruwa ba kgolang ka tlase ho R6000.00 ka kgwedi	100% ya 7%	100% ya 7%
(ii) Bahiruwa ba kgolang pakeng tsa R6001. 00 le R8000.00 ka kgwedi	87.5% ya 7%	87.5% ya 7%
(iii) Bahiruwa ba kgolang pakeng tsa R8001.00 le R10000.00 ka kgwedi	80% ya 7%	80% ya 7%

- (ii) Kontane e Tsamaiswang

Dibente	Nako e felang 29/0212012	Nako e felang 28/0212013
Mekgahlelo e meng mohlala (Mashale wa Phapusi, Molaodi wa seya-le-moya, Ofisiri ya Tshehetso ya Molaodi wa Sehlopha le Ntlo e Balang (Dithelara)	7%	7%

- (iii) Dinyolletso tse ho (i) le (ii) ka hodimo di tla busetswa kgahlano le dinyolleho tse ding tsa khamphani nakong ya dikgwedi tse 12 tse fetileng. Puseletso ena ke bakeng sa dinyollelo tsa bohle tsa 2011 feela. Ha ho etsahala hore mohiruwa ya sehlopheng se atolositsweng sa dingangisano a fumane nyollelo e fetang e bontshitswen ho (i) le (ii) ka hodimo, mohiri a ke ke a ba le tokelo ya ho kgutlelwa ke phapang eo ho mohiruwa eo.

- (iv) Dinyollelo tse ho (i) le (ii) ka hodimo di tla sebetsa bakeng sa boteng ba Tumellano ena ya Kopanelo mme ha ho dipehelo tse ding tsa Tumellano ya Kopanelo tse tla sebetsa ho mekgahlelo e meng ya bahiruwa ntle le dipehelo tsa dipolelo tsa 54 le 69 tsa Tumellano ya Kopanelo.

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 73

2. Tjhelete ya tshebetso ya bosiu

- (1) Tjhelete ya tshebetso ya bosiu bakeng sa mosebetsi wa sehla Lekaleng la Tsamaiso ya Tswekere ke R11.50 bakeng sa shifte ka nngwe ya bosiu e sebeditsweng.
- (2) Mohiruwa, ho sa kenyeletswa mohiruwa eo ho buuwang ka ena karolwaneng ya (1), ya etsang mosebetsi o fetang wa hora e le nngwe ya mosebetsi wa bosiu o tlameha ho lefuwa ka –
 - (a) tefo ya R6.08 kahodima hora e 1 le R1.22 bakeng sa hora e nngwe le e nngwe e fetang moo; kapa
 - (b) ka phokotso ya dihora tse tlaelehileng tsa tshebetso.

3. Tjhelete e kopantsweng

Tjhelete e kopantsweng e lefuwang ho latela polelo ya 63 (7) ke R100 ka kgwedi.

4. Tjhelete ya Phediso le ya ho Tshela Madiboho

Tjhelete ya phediso e lefuwang ho latela polelo ya 36 ya Tumellano ya Sehlooho, e tlameha hore bonyane e be –

- (a) R22.54 bakeng sa nako ka nngwe ya bosiko kahare ho madiboho a Riphaboliki ya Afrika Borwa;
- (b) R31.56 bakeng sa nako ka nngwe ya bosiko kantle ho madiboho a Riphaboliki ya Afrika Borwa;
- (c) R19.53 bakeng sa dikgefu tsa dijo ka ding tse tharo tsa letsatsi nakong eo ya bosiko.

5. Digrante tsa lefu tse kgethehileng

Digrante tsa lefu le tse kgethehileng tseo bahiruwa ba nang le tokelo ya ho di fumana bakeng sa selemo ka seng se phethetsweng sa tshebetso, ho fihla ho dilemo tse 30, nakong eo ka yona ditlatsetso di fumanweng ka tsela e latelang –

- (a) Bakganni le balebedi, kereiti ya I le II: R150 ka selemo ka seng se phethetsweng sa tshebetso; le
- (b) Bahiruwa bohle ba bang: R100,00 bakeng sa selemo ka seng se phethetsweng sa tshebetso;

6. Tjhelete ya Moedi wa Dihora wa Mokganni wa Thepa e Kotsi

Tjhelete e tlameha ho lefuwa Bakganni ba Thepa e Kotsi ho latela polelo ya 60 ya Tumellano ya Sehlooho ke –

- (a) R76.65 haeba mosebeletsuwa a kgaola dihora tsa mokganni tsa tshebetso ho dihora tse 12 kapa ka tlase;
- (b) R49.28 haeba mosebeletsuwa a kgaola dihora tsa mokganni tsa tshebetso ho dihora tse 13 kapa ka tlase empa eseng ka tlase ho 12;

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 74

- (c) R27.38 haeba mosebeletsuwa a kgaola dihora tsa mokganni tsa tshebetso ho dihora tse 14 kapa ka tlase empa eseng ka tlase ho 13.

E tekennwe Johannesburg, bakeng sa le sebakeng sa mahlakore a Lekgotla letsatsing le la 25 Phato 2011.

[signature]

T.C. SHORT

Modulasetulo wa Lekgotla

[signature]

M. GWEDASHE

Motlatsi wa Modulasetulo wa Lekgotla

[signature]

J. LETSWALO

Mongodi wa Lekgotla

**Lekgotla la Naha la Dingangisano la Indasteri ya Thepa Ya Mebileng Ditlhophiso (NBCRFLI)
Le Tumellano ya Kopanelo ya Sehlooho**

Leqephe la 75

**MORALO WA 6
DIFOROMO TSE LAETSWENG**

1. SEHOKELO SA A.1 - POLELO YA NGODISO LE LEKGOTLA
2. SEHOKELO SA A.2 - LENGOLO LA NGODISO
3. SEHOKELO SA A.3 - LENGOLO LA TSHEBETSO
4. SEHOKELO A.4 - PUSETSO YA KGWEDI YA DILEVI LE DITJHELETE HO LEKGOTLA
5. SEHOKELO A.5 - VAOTJHARA YA TOKELO YA PRO-RATA
6. SEHOKELO A.6 - VAOTJHARA YA TEFO YA SELEMO
7. SEHOKELO A.7 - TSEBISO YA PHEDISO YA MOSEBETSI
8. SEHOKELO A.8 - KOPO YA TSIANE YA LEFI YA BOKUDI

E hatsitswe le ho fumaneha ho Mohatso wa Naha, Bosman Street, Private Bag X85, Pretoria 0001

Dikgatiso: Moh: (012) 334-4508, 334-4509, 334-4510

Dipapatso: Moh: (012) 334-4673, 334-4674, 334-4504

Dingodiso: Moh: (012) 334-4735, 334-4736, 334-4737

Lekala la Motse Kapa: Moh: (021) 465-7531